

Index Pro Circularibus A. 1891.

	pag.
„Ájzatossági gyakorlatok“	83
Allaga	15
Aloysii S. trisaec. mem. 41, 75, 78, 121	
Andrin	30
Antal	82
Apar	84
Baptismus haereticorum	77
Barátur	18
Bártfa	131
Báta	84
Berecz	77, 126
Berement	90
Berkesd	90
Bezedek	17
Blažeković	115
Bozsok	76
Bubreggh	107
Cassa fund. gen. dioec.	34
Charvát	15
Congressus doct. cath. Paris	24
Congressus regnic. doc. cath. 24, 33	
Consecratio Eccl. Cathedr. 43, 51, 59	
Consociatio Altaris	125
Čović	114
Csizmadia	114
Czikó	26, 80
Directorii immutatio	48
Dobos	94
Docentes subsidiarii	25
Duellorum prava consuetudo	109
Duna-Szekeső	129

	pag.
Eberling	94
Egerszeg	26
Egyházbér	127
„Elkorcsosodik a világ“	80
Emer. Sacerd. cassa	34, 133
Encyclica (de pr. duell. cons.)	109
Erdélyi Carolus	81
Erdélyi Joannes	15, 129
Examen prosynodale	80, 114
Extractus matr.	34
Faszobrászat	131
Fekete Alexander	15, 117
Fekete Augustinus	32, 81
Fesztl	76
Fölker	113
Fráncsics	82
Fuchs	82, 94
Fundus pens. et pup. doc. regnic.	132
Fundus subs. regnic. doc. cath.	41, 87, 117, 124
Gaál	82, 114
Glatt	76
Götz	85
Györkö	115
Hanuy	81
Háy	27
„Helységnévtár“	112
Horácsek	82
Horváth Antonius	77
Horváth Michaël	82, 127
Hölzl	131

	pag.
Igaz	82
Intabulatio	16
Iskolaépületek telekkönyvelése	16
Ivánovics	81
„Kalauz“	79
Karancs	93
Katics	15, 94
Károly	76
Keseries	94
Keskend	107, 126
Kirschaneck	82
Kisdédóvás	95, 112
Kis-Dorogh	81
Kisfa ud	81
Kiss Rudolphus	27, 32
Koch	27
Kopáry	32
Korpád	91
Kovács Josephus iun.	94, 129
Kökény	31
Kölesd	84
Kövesdy	39
Köhler	76, 134
Kristóf	39, 107
„Lackenbacher“	75
Lakócsa	93
Lancsuk	81
Lechner	132, 134
Liebbald	27, 39
Liebelt	32, 114
Lubrich	79
Ludirectorum cassa pens	34
Magenheim	27
Magyar Nicolaus	15
M.-Peterd	85
Mandatum quadragesimale	12
Markovics	27, 82, 115
Matricularia	34

	pag.
Mayer	82
Méhészet	131
Missiones Afric.	23, 29, 33
Miszla	119
Monographia Cottus Baranya	129
Monostor	17, 92
Mozsgay	27, 39, 107
Mucsi	80
Mundbród	82
Nagy Adalbertus	23, 127
Nagy Joannes	15
Nagy-Pall	94
Nagy-Vejke	91
Neumayer	127
Oberbammer	81
Oboli s. Petri	23
Orfű	31
Orthographia	24
Ozora	91
Ózsák	119
Öcsény	107
Paári	85
Pataky	82, 114
Paulay	115
Pál	82
Péhm	15
Péwald	82
Philyrae familiar	123
Pintér Carolus	82
Plosser	15
Pokorny	83
Pozsgay	76
Pócsa	17
Pölöske	118
Püspök-Lak	84
Quadragesimales	1

	pag.		pag.
Radó	134	Takács Stephanus	27, 127
Rang Antonius	79, 127	„Természet bölcselet“	79
Rácz-Görcsöny	129	Tevel	17, 83
Rácz-Mecske	39	Theses theol.	16
Rácz-Petre	38	Theses paed.	35, 38
Rácz-Töttös	26, 91	Tokody	23
Regéczy	79	Tolna	83, 107
Rosty	75	Trisaec. memoria s. Aloysii 41, 78, 121	
Rónay	94	Tributum scholare	78
		Troll fund. pro sacerd.	15
Schematismus univ. cleri Hung. 23		„ „ „ doc.	15
Scholae correctionales	34, 133	Tutandae proles	95, 112
Singer	15		
Sipos	81, 115	Udvar	31
		Ujváry Geysa	81
Schmeller Aloysius	82, 114		
		Vaszar	23
Szabó Desiderius	82	Várady Franc.	129
Szakadáth	31, 81	Várady Geysa	129
Szalczer	15	Véménd	75
Szauter	15	Vidák	15
Szálka	18, 126	„Vita s. Aloysii“	75
Szebény	80	Vörösmarth	115
Szederkény	133		
Sz.-Család-Társulat	21	Wimmer	113
Szt.-István	127, 133	Wurster	76, 134
Szeregy	76		
Szilvek	41	Závod	90
Szücs Antonius	134		

VENERABILES FRATRES ET FILII PILECTISSIMI!

Tria summa et fundamentalia omnipotens, misericors et sanctissimus Deus, trinus et unus, ad extra, opera posuit et perfecit, quorum singula singulis in una divinitate personis adtribuuntur. Patri creatio, Filio redemptio, Spiritui sancto sanctificatio. Inter haec creatio naturalis ordinis rationem habet et quodammodo substratum est, quod posteriora duo, redemptio scilicet et sanctificatio praeponunt, quae duo essentialiter supernaturalia sunt.

(Litterae
Quadragesimales de
Ecclesiae
necessitate,
divina institutione, et
muneris
partibus.)

I. Omnia tria haec opera simili quadam inter se ratione decurrunt. Initium eorum, quo videlicet ponuntur, et velut in vitam vocantur, brevior quodam tempore durat. Omnia tria Deo ipso immediate agente, comitantibus Omnipotentis Operantis portentis et signis perficiuntur. Tum vero opera sic posita non cessant, verum permanent et perseverant ultro, quoad Deo placuerit. Permanent vero et perseverant jam non ita ut initio, Deo immediate sensibilibiter operante, verum agentibus creaturis et hominibus ipsis, Dei virtute tamen interne et invisibiliter concurrente.

1. S. Scriptura narrat, quomodo verbo Domini coeli firmati sint et Spiritus sui omnis ornatus eorum (Ps. 32, 6). Omnipotente videlicet ac immediata jussione sua dixit fiat, et facta sunt ex nihilo, quod solius Dei est. Mira sex dierum, vel si placet intervallorum, spatio. Sic igitur perfecti sunt coeli et terra et omnis ornatus eorum (Gen. 2, 1) „qui vivit in aeternum creavit omnia simul“ (Eccltic. 18) „Complevitque Deus . . . opus suum quod fecerat“ (Gen. 2, 2). Quod autem sequitur: et requievit die septimo ab universo opere, quod patraverat non tantumdem significat ac si Deus subin ab opere prorsus cessaverit, sed quod a novarum specierum creandarum opere destiterit. Quovis vertente anno, immo quotidie, innumera exurgunt individua in regno vegetabili, animali et novi homines et multoties millies quotidie testimonium perhibent veritati verborum Domini: Pater meus usque modo operatur. Verum haec novarum rerum procreatio continua non amplius immediate per solum Deum fit ex nihilo, sed locum habet ope jam praeexistentium plantarum, animantium et hominum, cum quorum activitate Dei Creatoris omnipotentia concurrat, ut continuo renoveantur omnia et perseverent.

2. Simili modo se res habet cum opere Redemptionis. Aeterni Patri aeternus pariter Filius iam in paradiso subindicatus, per prophetas multimode annunciatus et praesignatus ac veteris Legis typis et figuris praemonstratus, in nativitate coelestis multitudinis laudibus pastoribus denunciatus, fulgore stellae mundo declaratus, per assumptionem humanae naturae miro prorsus modo incarnatus et homo

factus in mundo visibilis apparuit et decursu 33 annorum vitae dierum in terris, operibus, quae nemo nisi Deus facere potest clarus, voce coelestis Patris iterato demonstratus et omnimode clarificatus, docuit, fecit, instituit, passus in cruce, mortuus est et resurrexit tandemque in coelos regressus opus redemptionis, ob quod venit, perfecit, sicut ante passionem orat: Pater... ego te clarificavi super terram, opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam (Jo. 17) et sicut in morte exclamavit: „consummatum est“!

Itaque Dei Filius homo factus durante terrestri vita sua opus redemptionis in sempiternum consummavit. Non tamen ita ut ab activitate redemptoria exposit prorsus cessaret. Redemptio in se peracta fuit, attamen eius effectus et fructus nondum in hominibus claruerunt. Nondum quippe ignorantiae tenebrae circa Deum et res salutis ab hominibus hoc ipso dispulsae; a peccatis et poenis singuli homines nondum liberati; nondum gratia sanctificante repleti et felicitatis aeternae participes redditi sunt. Redemptor ergo generis nostri per vitam, passionem et mortem suam uno quidem respectu opus redemptionis totum et integre perfecit ac consummavit, ita ut nihil amplius in eo perficiendum complendumve remanserit; ex alio tamen respectu hoc opus continuo vigere, eius virtus perseverare debet et primum decursu saeculorum in singulis perficitur et in mundo plene completur.

Imagemur nobis regem potentissimum, quem subditi, perduelles facti, gravissime offenderunt, poena mortis digni. — Omnes mortem meruerunt et rex sat superque potens est, quo omnes in potestatem redigat et poena promerita plectat. Tum autem apparet filius regis offensi et misericordia motus patrem intercedendo deprecatur suam loco omnium delinquentium expiationem et satisfactionem offerens. Fiat reponit pater: „Sit omnibus venia et gratia, qui ad te sese convertunt et per te mihi praesentantur. Omnis tamen culpae reus manet, donec id fecerit“. — Quaeritur, num benignus hic regis filius omnibus obtinuerit, gratiam et omnes a morte redemerit? An non? Ita est, rectissime responderi potest, omnes redemit, quia omnibus gratiam impetravit et facile remedium invenit, per quod omnes gratiam et misericordiam consequantur, simodo velint. Perinde tamen responderi potest: nequaquam effective adhuc hominem redemit, quia remissionis et gratiae unusquisque effective tunc nonnisi particeps fit, quando ad filium et per hunc ad patrem accedit — ac donec id fecerit, culpae et poenae reus manet.

Significatio imaginis satis clara est. Miseri delinquentes illi nos sumus, qui per peccatum a coelesti rege defecimus et divina justitia exigit, ut ita prorsus damnemur, sicut angeli rebelles damnati et detrusi sunt. Tum vero venit Filius coelestis Patris Jesus Christus, qui pro nobis satisfecit, peccatum abstulit, gratiam et remissionem meruit, Deo Patri nos reconciliavit docendo, corroborando, dirigendo viam stravit et accessum ad Deum paravit, de mediis ad id necessariis providit, instituta posuit, ope quorum omnium unusquisque simodo velit, ad Deum accedere, sanctificari et ad vitam aeternam pervenire possit. Haec omnia Dominus Jesus Christus durante vita sua terrestri perfecit tam certe et plene, ut dici possit et debeat Dominum, dum in coelos ascendit, totum genus humanum jam redemisse et

opus redemptionis totum et integrum perfecisse et consummavisse. Attamen nonnisi eo sensu, quod totum pretium dederit et omnia salutis media et vehicula suppeditaverit et instituerit — non vero ita, acsi unusquisque iam eorum particeps factus esset. Oportet quippe, ut quivis fide illuminetur, sine qua nemo ad Deum accedere et Deo placere potest; ut gratia sanctificetur et ad ea, quae agenda sunt dirigatur; verbo ut thesauri redemptionis Jesu Christi unicuique advehantur semper et ubique, ut omnes salvi fieri possint. Hoc vero postremum iam non ipse per se facit, quamvis ipse solus Redemptor, Salvator et Mediator sit; — sed facit per alios, quos ministros suos et dispensatores mysteriorum constituit, qui videlicet verbum fidei annunciare, sanctificationis, remissionis et salutis media unicuique subministrare, homines ad Christum et per eum ad Patrem coelestem dirigere debent.

3. Sicut tandem opus creationis et redemptionis certo quodam limitato breviori tempore peractum et perfectum, postea usque finem mundi, ultro permanet et perseverat, ita etiam tertium magnum opus divinum, sanctificationis quippe nostrae. Spiritus Sanctus in die Pentecostes descendit in Apostolos eosque plenitudine gratiae sanctificantis replevit, praeterea vero potestate instruxit ad agnoscenda, praedicanda et exequenda exercendaque ea omnia, quae salutis et fidei sunt.

Etiam hoc magnum divinae ad extra manifestationis opus, inter mirabilia omnipotentis Dei signa et indicia locum habuit, quae sensus valde afficiebant et testes ac participes externo suo apparatu ad internam, quam Spiritus Sanctus in animis operabatur sanctificationem et divinam apostolorum habilitationem attentos reddiderunt. Talis teste Sacra Scriptura erat factus repente de coelo sonus tamquam advenientis Spiritus vehementis, quo audito convenit multitudo habitantium in Jerusalem et viri religiosi ex omni natione quae sub coelo est . . . Talis erat motus ille, qui replevit totam domum, ubi erant sedentes apostoli et caeteri in unum locum congregati . . . Talis apparitio dispartitarum, tamquam ignis, linguarum, quae sedit supra singulos eorum . . . Tale denique donum linguarum, super quo stupebant omnes, audientes unusquisque eos lingua sua loquentes: Parthi et Medi et Aelamitae et qui habitant Mesopotamiam, Iudaeam et Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphiliam, Aegyptum et partes Lybiae, advenae quoque Romani, Cretes et Arabes etc. (Act. 2.)

Externa haec portenta et signa tum quidem ad ciendam attentionem et quaedam etiam tardius e gr. donum miraculorum ad confirmanda adhuc fidei initia necessaria erant, subin tamen superflua evaserunt, uti donum linguarum, quum praecones sacri via ordinaria linguae singularum gentium verbum annunciare poterant, eam sibi propriam reddendi et tempus et occasionem nacti — ac proinde cessaverunt. Interna vero operatio, quae principalis erat, permanere et perdurare debuit et ubique ac semper vigere, quousque homines erunt, quibus, ut sanctificentur, opus est.

Utrumque tamen opus, redemptionis nempe per Christum et sanctificationis in Spiritu Sancto simul et indivisim in anima hominis perficitur. Redemptionis Christi

participes efficimur, cum Spiritus Sancti gratia diffunditur in cordibus nostris; et vicissim sanctificamur spiritu, dum thesauri meritorum Christi nobis communicantur. Ac utroque, tam redemptione, quam sanctificatione omnibus, omnium locorum et temporum hominibus opus est ac proinde opus, ut Christus et Sanctus Spiritus semper usque finem mundi operari pergant i. e. redimere homines et sanctificare.

Cum autem Christus ascendens in coelum visibiliter amplius non adsit, non amplius per se ad auditum praedicet, non amplius externe suos ducat et dirigat, pariterque Spiritus Sanctus non amplius ut in die Pentecostes in Jerusalem ad sanctificandas animas descendat: necesse est, ut Christus et Spiritus Sanctus redemptionem et sanctificationem animarum alia quadam certa ratione et alio modo ab ipsis defigendo operetur. Hunc unicum quem voluit modum et rationem unicum, quo redemptio et sanctificatio animabus communicetur, Dominus re vera instituit, dum apostolos suos vicarios constituit, per quos Ipse gratiam redemptionis et Spiritus Sanctus gratiam sanctificationis impertitur. Horum est annunciare doctrinam salutis, dispensare media salutis et manuducere regereque fideles in via salutis usque ad consummationem saeculorum. — Et hoc institutum Jesus Christus ipse suam Ecclesiam appellat.

Quam necessaria itaque hominibus Jesu Christi redemptio et Spiritus Sancti sanctificatio, tam necessaria Ecclesia.

In Sacra Scriptura legimus, quomodo multitudo plebis Dominum, etiam esuriendo et sitiendo, sequebatur, ut verba vitae aeternae audiat. — Alias legimus, quomodo et quam benigne plurimis peccatoribus veniam peccatorum dederit. Magdalena non solum coram Deo peccatrix erat, verum et hominibus scandalo fuit. Mox tamen ad pedes Domini prostrata tantum abest, ut ab eo objurgaretur, ut potius etiam contra malevolos a Domino defendatur et cum perfecta peccatorum remissione dimissa fuerit, tantam gratiae copiam recipiens, ut maximos inter sanctos connumerari meruerit. Et alia mulier, Samaritana illa, quae in voluntaria occasione proxima peccati vixit, nec eam, ut ex narratione evangelica patet, huius facti ullomodo poenituit: a Domino benigno affatu dignata mox peccatum confitetur „recte dicis, quia quem nunc habes, non est vir tuus“ — et sincere poenitens dimissa est. Alia vice dum Pharisei mulierem in adulterio deprehensam ad templum traxerunt, ut immisericordes accusarent et simul Dominum tentarent: Dominus ruborem et confusionem miserae mulierculae vertit in dolorem supernaturalem, peccata remittit eamque cum pace gratiarum coelestium ire fecit.

Haec audientes et legentes cogitabunt fortassis quidam intra se: quam felices illi, qui verba vitae aeternae ex ore Salvatoris percipere, et peccatorum veniam ab ipso benignissimo Filio Dei audire meruerunt: Quam exoptatum et salutare nobis quoque foret, si eum sic loquentem audire et ab eo remissionem delictorum recipere possemus! Sed vero haec frustra expectamus, cum Dominus a nobis ablatum in coelum ferebatur, non venturus, nisi in extrema iudicii die.

Multa debemus Deo. Debemus infinitam adorationis laudem et gloriam, ut

digne colatur. Debemus infinitas gratias pro gratiis, quas nobis facit. Debemus condignam satisfactionem pro quotidianis officiis et peccatis nostris. Debemus tandem magnam et parem deprecationis virtutem, ut beneficia non terrena modo, sed coelestia et supernaturalia consequamur. In cruce Domini haec omnia vigeant; in sacrificio valoris infiniti ibi a Domino Jesu Christo oblato omnium horum fons et virtus erat. Quam beati itaque, qui cruci praesentes astiterant, in quos sacrificii propitiatorii, laudis simul, gratiarum actionis et impetratorii virtus quodammodo defluxit; ut praesentes et velut compassi et comparticipes eius efficaciam experirentur! Nos vero quamvis perinde atque beati illi his omnibus indigeamus, loco et tempore multum remoti distamus!

Sed vero haec omnia cogitanti juvabit perpendere, quanto melius sapientius efficaciusque Dominus rem instituerit, dum Ecclesiam fundaverat! Melius inquam et efficacius, quam si haec sua beneficia ipse solus, in persona propria in terris porro quoque commorari volens, sicut olim in Iudaea et Samaria ac Jerusalem usque finem mundi ipse per se distribuere et communicare voluisset!

Laudabile est desiderium ipsum Dominum praedicantem audire velle. Verum perpende, quoties tibi, durante tota vita tua, haec fortuna obtigisset, si Dominus orbem in persona perambulando tibi loqui voluisset, non dico in unaquaque vel maiori communitate, quod impossibile foret, sed vel in unoquoque regno? Consenuisses vel mortuus fuisses, antequam vel semel Dominum audivisses. Nunc vero, quia Ecclesiam instituit, quae divinae veritatis custos et infallibilis praeco est, idem verbum Dei continuo, quavis septimana immo saepius, in quovis loco, in quavis parochia audire potes ad salutem et consolationem tuam.

Beati certe quorum a Domino remissae sunt iniquitates. Peccatum enim grande malum est, quod occidit animam, quodve proinde quamprimum expiare necesse est; ne peccatori eveniat illud, quod Dominus minatur: „Ligatis manibus et pedibus mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium.“ (Matth. 22.) Sed vero quamdiu, si ipse per se in terris veniam dare voluisset, eum expectare debuisses? Aut num aliquando etiam, ut impetres, vidisses? — Nunc vero praesto tibi est Ecclesia, quae solvendi vel ligandi potestatem habet, adsunt ubique ministri eius, a quibus quotidie et ubique exsolvi possis ita, ut solutus sis etiam in coelis.

Aut tibi aliquid decedit ex eo, quod sacrificio crucis non adstiteris? Dum idem benignus Salvator in Ecclesia sacrificium Missae reliquit, in quo idem sacrificium crucis etsi modo incruento, vere tamen, realiter et substantialiter peragitur non semel sed quotidie, non in uno quodam loco, sed in omni altari, in quo sic sese offert, acsi pro unoquoque singulo nostrum se sacrificaret, nec individuo cuiquam fidei ob participationem omnium reliquorum integer fructus minuitur.

Verbo: si Ecclesiam non haberemus, in qua Christus et Spiritus S. ultro pergerent redimere homines et sanctificare, atque haec divina activitas post ascensum Christi et descensum Spiritus Sti plane cessavisset, paucissimi homines salutis participes facti fuissent.

Quam certum itaque est, quod Christus et Spiritus Sanctus non venerit eos solum salvare paucos homines, qui tunc in Iudaea erant, sed omnibus usque finem mundi salutem offerre, tam certum aequè est, quod Ecclesia sit necessaria.

II. Ecclesiae suae institutionem Christus primum promisit. Jam praecursor Domini, S. Joannes, cum in deserto Jordanis praedicare coepisset hominibus ut digni essent, inclamavit: „poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum coelorum“, quo nomine futuram Ecclesiam designavit (Matth. 3.). — Tum Dominus ipse, postquam jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, docendi munus adgressus, coepit pariter praedicare et dicere: poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum coelorum (Matth. 4.). Ergo nondum praesto est, verum appropinquat solum et sese parare ad illud oportet, etquidem per poenitentiam, per conversionem. — Tardius dein indicat, quomodo istud regnum oriturum sit. Non vi, armis et vastationibus, sed in silentio, mansuete cum benedictionibus adinstar grani sinapis, quod minimum omnibus seminibus, tum maius evadit omnibus oleribus et fit arbor ita, ut volucres coeli veniant et habitent in ramis eius (Matth. 13.). Interea Dominus discipulos collegit, ex his apostolos delegit ac eos, cum primis vero eum diligentius praeparavit, quem reliquorum caput et suum in Ecclesia futurum Vicarium destinavit. Id quod huic, Simoni videlicet Petro, praedixit, cum ait: „Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam et portae inferi non praevallebunt adversus eum. Et tibi dabo claves regni coelorum. Et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis: et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in coelis“ (Matth. 16, 18.).

Mox quod promisit, implere coepit et Ecclesiam de facto instituit. Fecit id sensim, lento progressu, prout id incremento grani sinapis respondit, cui tamquam imagini, prius Ecclesiam suam comparaverat.

a) Ante cetera homines elegit, personas videlicet instituit, per quos ipse in Ecclesia usque finem mundi operari vellet, sub Petro scilicet Apostolos et eorum successores. Primum Pater coelestis omnes homines ad Christum Filium suum unigenitum inviavit, quem omnes audiant et sequantur „hic est Filius meus dilectus, inquit, in quo mihi complacui, ipsum audite“ (Matth. 17.). Nunc vero Christus, ad Apostolos suos, homines dirigit, ut ad eos, quia eius vices gerentes sunt, sese omnes vertant, sicut ad Eum ipsum sese verterent; quos si ut tales non agnoscerent, Ipsum immo Patrem coelestem, contemnerent, offenderent; dicens ad eos: „Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit, qui vero spernit me, spernit eum, qui me misit“ (Luc. 16.). — Alias Dominus, seipsum Pastorem omnium ovium dixit (Jo. 10, 11) nunc vero Petrum, seu vicarium suum, supremum pastorem constituit praecipiens eidem: „pasce agnos meos, pasce oves meas.“ (Jo. 21.)

b) Tum media sanctificationis et salutis instituit eorumque dispensationem pariter ac magisterium et fidelium regimen apostolis et horum successoribus commisit. Commisit et contulit scilicet potestatem docendi et sacramenta ministrandi (Matth. 28) dedit potestatem, suo nomine, peccata remittendi (Jo. 20), sacerdotes in Ecclesia constituit, qui per oblationem incruenti sacrificii Missae, eius passionem et

mortem cum omnibus fructibus suis, pro hominibus perpetuo, offerendo commemorarent. (Luc. 29, 1-.)

Jesus Christus ceu Deus-homo noster redemptor est. Id est non ut Deus solum, neque ut homo solum, verum ut Deus simul et homo. Eapropter apostoli et eorum successores ceu vices gerentes Christi utrumque quod erat in Christo, divinum et humanum nempe quadamtenus prae se ferre et in se repraesentare debent. Humanum in eo consistit, quod sicut Dominus, tamquam verus homo coram hominibus visibili et audibili ratione docuit et operatus est, ita etiam apostolis, quos elegit iam externa missione, supra commemorata jus fecit et potestatem dedit sua virtute et suo nomine homines docere, sacramenta ministrare eosque regere. Verum hoc satis non est. Requiritur internum divinum, quo ministri Ecclesiae etiam id, quod divinum in Christo erat, praeseferant et repraesentent. Istud vero internum, divinum, non consistit, prout videri posset, in virtute patranda miracula, quam eis dedit (Matth. 10, 1), cum potestas miracula patranda potius externum sigillum et documentum fuerit ad fidem faciendam divinae eorum missioni, quae postea ubi haec fides iam adhibita fuit, superflua evasit ac proinde cessavit; ac etiam non solis apostolis et horum successoribus verum et fidelibus saepe data est. Non itaque in hoc divinum, quod quaerimus, consistit.

Consistit vero potius in ea Spiritus Sancti participatione ipsis solis et eorum successoribus facta et non etiam fidelibus, qua praeter sanctificationem internam (gratiam gratum facientem) etiam potestatem (gratiam gratis datam) acceperunt et accipiunt pariter eorum successores, qua apti et habiles capacesque fiunt sacra cum effectu perficiendi, idest exercendi ministerium, porro et magisterium et regimen animarum.

Hoc quoque, internum divinum, i. e. potestatem hanc et qualificationem divinam, Dominus primum promisit et tum per Spiritum Sanctum dedit quoque cum ait: Ego rogabo Patrem meum et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. Ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia, quaecunque dixero vobis (Jo. 14.). Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem (Jo. 16.). Et recte ante ascensionem suam, cum post passionem seipsum praebuit vivum in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis et loquens de regno Dei, Dominus diserte praecipit, ne discederent Jerosolymis, sed expectarent promissum Spiritum Sanctum, dicens: Accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Iudaea et Samaria et usque ad ultimum terrae." (Act. 1.) Atque elapsis decem diebus, cum complerentur dies Pentecostes, revera venit in eos Spiritus Sanctus, qui manet apud eos.

Sic nunc Ecclesia constituta fuit. Primum, donec Christus visibiliter in terris erat, ipse solus eius caput fuit. Postquam vero in coelos ascendens ab oculis

suorum remotus est, caput invisibile semper manens, caput visibile esse cessavit, eiusque, hoc respectu, locum Petrus occupavit et huius successores romani episcopi. Cum vero Petrus et apostoli etiam Spiritum Sanctum recepissent, tunc plene instructi erant, qui Dominum ceu Deum-hominem tam ex parte humanae, quam ex parte divinae relate ad Ecclesiam activitatis repraesentarent, quantum id ad salutem fidelium requiritur. Ideo hoc ipso momento, quo acceperunt apostoli Spiritum Sanctum, Petrus ceu summus Jesu Christi in terris vicarius functurus levavit vocem suam, in concursu magnae multitudinis demirantium super his, quae facta sunt et „qui receperunt sermonem eius fiducialiter quaerentes quid eos facere oporteat? baptisati sunt et appositae sunt in die illa animae circiter tria millia.“ Quo facto Ecclesia a Jesu Christo fundata et constituta etiam ad extra fiebat manifesta. Hinc Ecclesia docens in Petro et ceteris apostolis: illinc Ecclesia audiens in iis, qui receperunt verba salutis; hinc praepositi Ecclesiae cum sua missione divina et potestate: illinc fideles, qui verba salutis avidi amplectuntur et voci pastorum obaudientes suscipiunt. Postea apostoli dispersi euntes in orbem terrarum, fontem redemptionis et gratiarum e cruce scaturientem, per innumeros rivulos in orbe toto, quae sub coelo est, diffundunt et derivant praedicantes doctrinam salutis omnibus gentibus, et omnes qui credentes verbum fidei suscipiunt, per baptismum in communitatem christianorum coaptantur. Apostoli quidem ubique persecutionem patiuntur. Verum hoc ipsum, Deo sic disponente ad celeriores fidei propagationem conducit, nunciis salutis continuo citius in alias urbes, regiones et regna profligatis. Et illi quidem ubique fidelium coetus constituerunt, episcopos ubique ordinaverunt, qui praessent et alios ordinarent; communitates vero christianae secum invicem arctissima conjuncti erant per participationem eorundem sacramentorum, per professionem eiusdem fidei, et per subjectionem sub apostolis et Petro. Atque haec magna sic conjuncta et coadunata fidelium societas Ecclesia vocabatur i. e. est tota christifidelium in terris universitas, quae per professionem eiusdem ubique fidei, per participationem eorundem sacramentorum sub uno communi capite Petro et eius successoribus et sub apostolorum successoribus episcopis, tamquam praepositis et rectoribus, qui Petro, romano videlicet Pontifici subsunt, conjuncti existunt.

III. E quibus omnibus patulum fit, quid Ecclesia et quas muneris partes, ob quas instituta est, sibi praefixas propositasque habeat? Est institutio, in qua Christus suam redemptoriam et Spiritus Sanctus sanctificatoriam activitatem exerunt et continuant usque finem saeculorum. Est gazophilacium illud locupletissimum, in quo omnes thesauri redemptionis et sanctificationis repositi sunt; et ex quo, divinitus positi, ministri Dei prodeunt, ut omnes homines ad hunc fontem adducant eosque locupletent. Quia vero princeps regni tenebrarum, qui homicida erat ab initio, nunquam non infensissimus hominum inimicus est, qui insidiatur semper, tandem Ecclesia praesidium illud est, in quo omnes, qui Christi sunt, tutum refugium invenire eiusque regnum omni tempore manu victrice debellare queunt.

Ecclesia ergo illud institutum est, in quo Christus continuo vivit et

operatur, ut omnes redemptionis participes reddat. Quadamtenus Christus ipse vivens et agens. — Per descensum Spiritus Sancti in Beatam Virginem, aeternus Patris Filius ex ea naturam humanam assumpsit, veram carnem et sanguinem et animam, qualem nos habemus. et per vitam, activitatem, passionem ac mortem thesauros redemptionis acquisivit et pro omni genere humano reposuit. Tum vero rursus per descensum Spiritus Sancti super apostolos et omnes, qui cum eis congregati erant pariter in eodem loco, Dominus, in die Pentecostes corpus suum spirituale assumpsit, cuius caput ipse est, anima Spiritus Sanctus et membra corporis fideles omnes. Unusquisque nostrum membrum est in corpore spirituali Jesu Christi et tota universitas membrorum huius corporis Spiritualis, Ecclesia catholica audit. In hoc suo corpore spirituali, videlicet sua Ecclesia, Dominus Salvator corporis sui, thesauros redemptionis a se partos, singulis hominibus impertit usque finem saeculorum. Neque enim eorum tantum Salvator et Redemptor est, qui tunc et ibi, ubi visibili ratione inter homines egit, vixerunt, sed omnium Salvator et Dominus est, qui omnes, ubique salvos fieri vult, qui cum eo usque finem mundi conjunguntur. A diebus Adam usque Christum salutis participes fieri poterant, qui in eum ceu venturum auctorem salutis crediderant; diebus quibus in corpore nostro visibilis apparuit et inter homines egit, omnes ii, qui eum credentes receperunt et gratiam eius prout et parati susceperunt eius voluntatem facientes; post recessum et ascensionem in coelos vero ii gratiae et gloriae participes evadunt, qui in Ecclesia, corpore suo spirituali, membra viva sunt, per fidem, gratiam et subjectionem cum capite spirituali conjuncti. Expost praesto est in mundo verbum, quod tam certa veritas divina est, sicut ipsum verbum Christi. Et adest divina virtus, per quam tam certo remissionem peccatorum consequi et gratia sanctificari quivis potest, sicut per ipsum Dominum Jesum Christum ope salutis mediorum, scilicet quae ipse in Ecclesia disposuit et per quae ipse et Spiritus Sanctus operatur. Adest potestas, cui homines ita prorsus obedientiam debent, sicut ipsi Christo; et ea potestas divina est, quam Christus apostolis et eorum successoribus dedit et per quam Christus ipse in Ecclesia dirigit ad salutem fideles. Est consociatio vitae religiosae, quae tam certo ex Deo est et cum Deo homines conjungit et ad felicitatem aeternam perducit, sicut conjunctio cum Christo Salvatore ipso: et haec societas, quam Christus in Ecclesia fundavit, cuius supremum invisibile caput ipse est sub regimine visibilis vicarii sui, romani Pontificis. In Ecclesia ita perdurat opus redemptionis, divino-humana activitas Jesu Christi in terris, ut omnes omnium temporum et locorum homines tam certo et facili negotio salutis participes fieri possint, sicut beati illi, qui eum in terris commerantem audire poterant et videre.

Haec omnia dilucide patent ex verbis et institutionibus, quibus Dominus Ecclesiam fundavit et coordinavit. Nam a) missio, quam apostolis et eorum successoribus dedit, prorsus eadem est, quam ipse a Patre accepit: „Sicut misit me Pater et ego mitto vos“, ait ipse (Jo. 20, 21.), Deinde b) hanc missionem eis dat pro omnibus gentibus, sicut ipse pro omnibus venit et pro omnibus sanguinem fudit. „Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra, euntes

ergo docete omnes gentes," (Math. 28, 18) inquit. Tertio c) finis ob quem haec missio apostolis facta est, is est, ut fructus, quos Christus promeruit, omnibus gentibus communicentur: „euntes in mundum universum, praedicate evangelium omni creaturae, qui crediderit et baptisatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur" (Marc. 16.). Quarto d) iis ita providet, ut capaces omnia et habiles esse possint opus suum relate ad omnes in effectum deducere, dum eis suam auctoritatem suamque potestatem tribuit et suum Spiritum largitur: „Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit" (Luc. 10.). Et cum insufflavit in eos dicens: „Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt" (Jo. 20, 21.). Quod ergo apostoli et eorum successores operantur, proprie Christus per eos operatur tamquam per organa sua, quae cum ceteris fidelibus corpus Christi spirituale efficiunt. Qui ad hoc corpus spirituale non pertinet, nec ad Christum pertinet, sicut ipse docet: nemo venit ad Patrem, nisi per me (Jo. 14, 6). Nos autem Christum in terris commorantem non vidimus, non audivimus. Pro nobis Christus solummodo in Ecclesia est. Sine Ecclesia Christum non haberemus! Sed, Deo laudes, in Ecclesia utique habemus!

Religio christiana et Ecclesia arctissime secum invicem cohaerent et unum sunt. Ubi Ecclesia ibi vera christiana religio; ubi vera religio christiana ibi Ecclesia. Ubi Ecclesia destruitur, ibi etiam vera christiana religio destruitur. Ubi religio christiana plantatur, ibi Ecclesia plantatur. Unde enim quaeso christiana religio ortum habuit et quomodo conservatur? Orta est per divino-humanam activitatem Jesu Christi, et continuo conservata est per apostolos et subin sine fine per horum successores. Sed recte quod sic ortum est et conservatur, Ecclesia est. In quo enim religio christiana consistit et quid in ea continetur? Nonne veritates divinae, quas Christus nobis communicavit? Sed vero has veritates Ecclesiae tradidit i. e. Apostolis et horum successoribus solisque his Spiritus Sancti assistentiam promisit et dedit, ut has integre custodiant, absque errore doceant et infallibiliter explicant. Porro in religione christiana continentur sanctificationis et salutis media, sacramenta videlicet et sacrum Missae sacrificium; sed vero et haec nonnisi per vicarios Christi confici et administrari possunt; ergo in Ecclesia per praepositos eius divinitus ordinatos. Tandem religio Christi est in qua fideles secure in rebus salutis manuducuntur et ad felicitatem aeternam diriguntur: attamen soli apostoli et eorum successores hoc fine missi et a Spiritu Sancto potestate instructi sunt adeoque rursus Ecclesia. Itaque vera religio et societas christiana nonnisi ibi est, ubi Ecclesia. Qui membrum Ecclesiae, ille membrum societatis religiosae christianae est. Qui se ab Ecclesia separat, una se a vera et unica a Christo instituta societate religiosa christiana separat. Qui Ecclesiam hostiliter impetit, hoc ipso religionem christianam impetit. Absque Ecclesia nulla est vera christiana religio et societas.

Sed neque vera fides absque Ecclesia, ad summum opiniones vagae, dubiae. Fides quippe vera, supernaturalis est assensus firmus, plenus intellectus et voluntatis

veritate religiosae praestitus ad auctoritatem Dei revelantis et Ecclesiae annunciantis. Nos verum Dominum Jesum Christum oculis non vidimus nec auribus audivimus; oportet ergo illis adhibere fidem, qui viderunt et audiverunt, quique a Domino constituti et a Spiritu Sancto capaces facti sunt, ut revelatas veritates indefectibiliter custodiant et infallibiliter annuncient, apostolis videlicet et eorum successoribus i. e. Ecclesiae in suis praepositis.

Denique absque Ecclesia nulla felicitas aeterna. Ubi enim deest Ecclesia, ibi deest vera fides, vera religio christiana, vera et integra salutis doctrina, media etiam salutis et sanctificationis ac proinde Salvator in suis institutionibus: unde ergo nobis salus affluat et aeterna felicitas, quum haec omnia conservare et praebere uni Ecclesiae commissum sit?

Tandem cum Ecclesiae munus pensumque sit Dei regnum diffundere, propagare, conservare et homines in eam congregare, hoc ipso est regnum tenebrarum et infelicitatis i. e. diaboli impedire ubique et dissipare; quo in negotio Ecclesia rursus eundem finem prosequitur, quem Christus et in hoc quoque cum ipso Domino unum est, dicente Spiritu Sancto: „In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli“ (1. Jo. 3.).

Verbo: cum Ecclesia corpus Christi spirituale sit, in quo Christus vivit et operatur: etiam scopus et finis eius idem est, quem divinus Salvator ipse habuit et ob quem venit: Gloria, videlicet Dei et salus animarum.

Utrumque finem et scopum iam angelorum coelestis multitudo annunciat, cum natum verbis salutat: Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis (Luc. 2.) Per peccatum enim gloria Deo debita negata et salus animarum pessumdata est; per redemptionem vero suam Christus utrumque restituit et per Ecclesiam a se fundatam, in singulis hominibus continuo exequitur et perficit.

Quod in specie gloriam Dei ceu finem Jesu Christi attinet, iam pridem per os prophetae Deus proclamat, cum legimus: Audite insulae, et attendite populi de longe: Dominus dixit mihi: Servus meus es tu quia in te gloriabor (Isai. 49), atque et ipse palam et publice ore proprio declarat: ego honorifico Patrem meum.... meam autem gloriam non quaero (Jo. 8, 49 et 50) et alias: ego non quaero voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me (Jo. 5.). — Et quod hunc finem etiam in Ecclesia perdurare et in singulis fidelibus perficiendum velit, patet ex verbis cum ait: in hoc clarificatur Pater meus, ut fructum plurimum faciatis et efficiamini mei discipuli (Jo. 15, 8.). Haec est prima et principalis voluntas eius. — Quod autem glorificatio et clarificatio haec in salute animarum efficienda obtineat, ostendit mandatum: Euntes in mundum universum, praedicate, qui crediderit et baptisatus fuerit, salvus erit (Marc. 16.). Item: Deus Filium suum unigenitum dedit, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam (Jo. 3, 16.). „Si vis ad vitam ingredi, serva man-

d a t a (Math. 19, 17.). Haec est altera voluntas eius. — Et ut utrumque fiat et perficiatur, eapropter et hoc fine Ecclesiam instituit. Hoc est munus pensumque ei a Domino propositum et commissum.

Haec hactenus.

Doctrina fidei de Ecclesia inter omnes momentosissima est, quia per eam redemptionis et sanctificationis evadimus participes. Qui hanc doctrinam bene noscit, fidenter retinet et secundum illam ambulat: ille habet omnia et quidem integre et infallibiliter, quae ad salutem nosse et credere necesse est; possidet et cum fructu perfrui potest iis omnibus, quae ceu salutis media divinitus instituta sunt; et manuductioni eorum subest, qui Christi loco positi sunt ad eos, qui sunt Christi, in tramite salutis tuto calle ducendos et dirigendos, quos facile ab aliis discernere potest, qui volentes esse doctores, non sunt nisi falsi prophetae. Hoc qui sequuntur ab aberratione muniti sunt.

Econtra vero qui doctrinam de Ecclesia non recte novit, in magno salutis periculo versatur, etiamsi in vera catholica Ecclesia sit natus; timendum enim est, ne cum periculum appropinquat, in fide vacillet aut ab ea etiam deficiat. Certe, quotiescunque aliquis vel plane etiam gentes integrae a fide defecerunt, id inde evenit, quia doctrinam de Ecclesia aut rite non callebant, aut firmiter non tenebant, aut secundum eam non vixerant. Id adeo certum est, ut nequidem doctissimi theologi aliam ob causam aliquando fidei naufragium fecerint.

Exhinc videtis Venerabiles Fratres et Filii dilectissimi, quanti momenti sit doctrinam hanc rite tenere et fidelibus diligenter et saepe saepissime proponere et inculcare.

Per id eos tutissime praemunietis contra fidei pericula, quae hodie nec pauca sunt, nec levia; per id augebitis eorum in frequentandis sanctificationis et salutis ab Ecclesia ministratis mediis fervorem; per id eos confirmabitis ad obediendum vobis tamquam Ecclesiae ministris, ut dum de autoritate Ecclesiae fuerint penitius persuasi, etiam vestrae pastoralis sollicitudini promptius et firmiter pareant.

Sic amplior et certior erit fructus operationis vestrae in vestram et fidelium sanctificationem et finem fidei vitam aeternam.

Mitto vobis una ./. ordines quadragesimalis jejunii, quae ut vobis et fidelibus curae vestrae commissis proficiant ad salutem mentis et corporis ex animo precor.

Datum Quinque-Ecclesiis, Dominica Septuagesimae die 27. Januarii anno Salutis 1891.

Ferdinandus, m. p.
Episcopus.

MANDATUM QUADRAGESIMALE

Anno Domini 1891.

Circa observantiam *jejunii* et *abstinentiae* per annum etiam vi indultus Apostolici sequentia, dispensando in Domino et indulgendo quoad clerum tam saecularem, quam regularem, (quin huius peculiaribus statutis derogetur) et quoad laicos Dioecesis Nostrae, statuimus: (Mandatum quadragesimale.)

1. Dies jejunii cum unica ad satietatem refectione et cum abstinentia a carnibus sint:

a) Feriae IV. et VI. Adventus, b) Feriae IV., VI. et Sabbata Quadragesimae, c) Dies feriales hebdomadae majoris, a feria IV. inchoando, d) Omnes per annum dies quatuor temporum. Tandem e) Pervigiliae festorum Nativitatis Domini, Pentecostes, ss. Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis B. M. V. et Omnium Sanctorum.

2. Dies jejunii, quibus unica quidem refectio pariter observanda est, usu tamen carnum etiam in exigua vespertina collatione permittitur, sint omnes reliquae feriae Quadragesimae, quae supra (puncto 1.) non eximuntur.

3. Diebus Dominicis Quadragesimae usus carnum permittitur.

4. Dies simpliciter abstinentiales, quibus quidem saepius refici permissum est, sed a carnibus abstinendum venit, sunt omnes reliquae per annum Feriae VI-ae, quae non sunt dies jejunii et superius (puncto 1 et 2) non comprehenduntur, Ab abstinentia enim dierum Sabbati per annum vi indultus apostolici, qui volunt, hoc quoque anno relevati sunt.

5. Condimenti ciborum instar quaecunque pinguedinem adhiberi permitimus. Exceptis solummodo Feriis VI-is Quadragesimae, Feriis item VI-is quatuor temporum, Vigilia Nativitatis Domini, et exceptis collationibus vespertinis omnium vigiliarum supra (puncto 1.) recensitarum.

Hortamur vero omnes in Domino et monemus hoc indultu neque abstinentiam diei Sabbati abrogatam, neque legem jejunii e medio sublatam vel suo vigore exutam esse. Lex ecclesiastici jejunii et abstinentiae manet, et qui eam ad literam sequi et explere porro quoque malunt, meritis augebuntur. Qui tamen hac dispensatione utuntur, eos id licite facere, neque per id ulli officio deesse. Dummodo hanc indulgentiam uberioribus precibus, pietatis exercitiis ac operibus atque cumprimis, qui opibus valent, amplioribus eleemosynis compensare satagant.

Datum Quinque-Ecclesiis Dominica Septuagesimae anni Domini 1891.

Ferdinandus m. p.
Eppus.

II.

427

1891.

Die 30-a Januarii a. c. pie in Domino obiit Casparus Allaga cooperator Olaszensis, primo presbyteratus et 24-o aetatis suae anno nondum expleto.

(Mors
Caspari
Allaga

In cuius animae refrigerium quivis sacerdos dioecesanus tria Sacra persol-cooperatoris) venda habebit.

478

1891.

Subsidii e fundatione Illmi Francisci Troll pro egenis et aegrotis sacerdotibus facta provenientis, pro a. 1890. participes redditi sunt:

(Subsidium
fundatione
Troll pro
sacerdoti-
bus.)

Joannes Plosser, emer. parochus Miszlaensis; Christianus Singer, parochus Szakadátensis; Joannes Nagy, vicarius Pécsváradensis; Ladislaus Charvat, vicarius Petrievcensis; Alexander Fekete, parochus Monostorensis; Joannes Erdélyi, VAD. & par. H-Szőllősenensis; Antonius Szauder, parochus Göresönyensis; Josephus Katics, cooperator reconvalescens; Alexander Szalczer, parochus Baarensis; Josephus Vidák, parochus Hetvehelyensis; Nicolaus Magyar, parochus Lengyelensis; Christophorus Péhm, parochus Coloniae mont. Quinque-Ecclesiensis.

Apocha de 100 flnis rite tymbrata ad officium fundationale dioecesanum mittenda, unde pecunia concernentibus mox consignabitur.

429

1891.

Subsidium 50 flnor. e fundatione eiusdem Illmi Francisci Troll pro docentibus facta redundans, obtinuerunt:

Joannes Schmidt, docens Töttősenensis; Stephanus Horváth, docens Arányosensis; Alexander Somsich, doc. Ózdenensis; Franciscus Bunyevác, doc. Petárdaensis; Petrus Hitzhaus, doc. Albertfalvaensis; Joannes Baltin, doc. Bodolyaensis; Paulus Boda, doc. Mohácsensis; Josephus Wiesler, doc. Szűrenensis; Desiderius Klein, cantor N.-Bólyensis; Antonius Schöndorf, doc. Lovászhetényensis; Juliana Helényi, doc. Mágocsensis; Antonius Farkas, doc. emer. Vargaensis; Stephanus Reisz, doc. S.-Sz.-Lászlósenensis; Antonius Sip, doc. Petrievcensis; Carolus Kalafadjic, doc. Lacičensis; Rosalia Macskalt, soror charitatis S. Vincent. in Bonyhád; Lazarus Mándics, doc. Gy.-Jovánczaensis; Stephanus Puck, doc. Szokolyensis; Joseph a, soror charitatis S. Vincentii in Regöly; Francis-

c u s J é h n, doc. D.-Földvárensis; P a u l u s H a r k a, doc. Harzensis; A n t o -
n i u s J a n o s i t s, doc. Tevelensis.

Qui per respectivos DD. parochos instruendi sunt, quatenus summa 50 fl.
penes apocham tymbratam apud officium fundationale dioecesanum
levari possit.

446

1891.

(A kath. is-
kolai czélok-
ra szolgáló
épületeknek
telekkönyvi-
leg is a kath.
iskola tulaj-
donául leen-
dő kitünteté-
séről.)

Felhivom a t. lelkeszkedő papságot, hogy a kath. iskolai épületek telek-
könyvi bejegyzését megtekintvén, azon esetre, ha azt tévesnek találná, a hibás
bejegyzés kijavítása iránt a szükséges lépéseket haladéktalanul tegye meg.

A belügyministeriumnak ez ügyben X. vármegye közönségéhez 1889. évi
67,839. sz. a. intézett rendelete következőleg szól:

A vármegye törvényhatósági bizottságának folyó évi július hó 16-án tar-
tott közgyűlésében 333. sz. alatt hozott határozatát, melylyel D. község képviselő-
testületének a község és a római kath. hitközség közt létrejött egyezséget tartalmazó
határozata jóváhagyatott s nevezetesen a római katolikus iskolai czélokra szolgáló
épületeknek telekkönyvileg is a római katolikus iskola tulajdonául leendő kitün-
tetése megengedtetett, a d—i református, ágostai evangélikus és izraelita hitfeleke-
zetek elöljárói által emelt felebbezés folytán felülvizsgálván, a vallás- és közoktatás-
ügyi miniszter urral egyetértőleg helybenhagyom. Mert tekintve, mikép a kérdéses
ingatlanok rendeltetése jogszerűen mindig az vala, hogy a római katolikus nép-
oktatás céljaira szolgáljanak s ugy ezek felekezeti jellege kétségtelen; tekintve,
hogy az 1868. évi XXXVIII. t.-czikk, mely a hitfelekezeti iskolának a községi
iskolától való különválasztását elrendelte, az eddig felekezetiekül ismert iskolák
jellegét érintetlenül hagyta: tekintve, hogy e törvényczikk értelme szerint valamely
iskolának felekezeti jellege azért, mert azt addig a község tartotta fenn, kétségbe
nem vonható, a mi kitűnik a 25. §. második bekezdéséből, mely határozottan említi
azon hitfelekezeti iskolákat, „a melyek eddigelé a község vagyonából és jövedel-
méből tartatnak fenn“, sőt az ily gyakorlatnak tovább meghagyását is engedélyezi;
tekintve, mikép az előadottakból kitetszik, hogy kérdéses ingatlanok a római
katolikus egyházközség jogos tulajdonát képezik, a mit különben D. község már
1873-ban a politikai község vagyonának a kebelében létező egyházközségek vagyo-
nától volt elkülönítése alkalmakor elismert, az által, hogy az eddig általa fentartott,
de katolikus felekezeti iskolát épületestül a római katolikus egyházközségnek bir-
tokába s a róm. kath. iskolaszék kezelése alá bocsátotta: az egyezés, mely a jogos
tulajdonnak telekkönyvi feltüntetését, illetőleg helytelenül a politikai község nevére
történt telekkönyvnek kiigazítását czélozza, nem nehézményezhető.

498

1891.

(Theses
theologicae
a. 1891. elu-
cubrandae.)

Pro corona vernali:

Exponantur effectus sacramenti Poenitentiae.

Pro corona autumnali:

Szükséges eszközei-e napjainkban az üdvösségnek a vallásos társulatok? Mire kell ezek alakításánál és terjesztésénél ügyelnünk?

500 — 502

1891.

A lipovai plebániához tartozó Bezedek fiókközség kántortanítói állomása (Concursus pro statione docentis in Bezedek, II. docentis in Monostor, Tevel.) üresedésbe jövén, ennek betöltésére ezennel pályázat hirdettetik. A pályázni szándékozók kellően felszerelt folyamodványaikat f. é. február 24-ig a kerületi tanfelügyelőséghez küldjék be Német-Márokra (pósta helyben) és a mondott napon — a mennyire lehetséges — személyesen jelenjenek meg a helyszínén. — Az oktatási nyelv: német-magyar. Ezen állomással a következő évi jövedelem van összekapcsolva: A) a hitközség részéről: 1) kényelmes lakás két szobával, két konyhával, pincze, kamra, új istálló és kút az udvarban; 2) minden házaspár után 1 frt = jelenleg 114 frt; 3) ismétlő oktatásért 20 frt; 4) stoláris jövedelem krl 5—19 frt, de a papot a beteghez kísérni tartozik; 5) 23 $\frac{1}{2}$ mérő buza (a telkesgazdák és életjáru-lékosok — Auszüglerek — részéről tiszta buzát kap, a kisházások és zsellérek részéről pedig rozsot) és ugyanannyi, t. i. 23 $\frac{1}{2}$ mérő morzsolt kukoriczát. Megjegyzendő, hogy buzajárandóságát évenként egy napon, t. i. augusztus 16-án kapja be a hivektől; 6) egy holdnyi beltelek kis kerttel és 2 hold szántóföld egy tagban, melyeket a hitközség szánt, vet és a termést behordja, de a tanító adja a vetőmagot; 7) rét helyett a temetőben termő fünek használata. Az első fűvet maga a hitközség kaszálja, gyűjti és behordja, de a sarjút a tanító saját költségén kaszáltatja és hordatja be; 8) a ház- és földadót a község fizeti; 9) a szükséges malomfuvarokat a község szolgáltatja. — B) A herczeg Lippe uradalma részéről jár: 10) 6 öl fa, melyet a község vág és hord; 11) 10 pozs. mérő gabona és 12) 4 frt 20 kr. készpénz.

A baranya-monostori német-magyar tannyelvű róm. kath. iskolánál a másodtanítói állásra febr. 24-ig pályázat hirdettetik. Folyamodhatik okl. tanító, esetleg képezdét végzett egyén is. Fizetés 350 frt, utólagosan 4 köbm. kemény tűzelőfa, egy butorozott szoba. Folyamodványok febr. 15-ig az iskolaszéki elnökséghez küldendők Baranya-Monostorra. Az állomás azonnal elfoglalandó.

A teveli (Tolnamegye) r. k. népiskolához osztálytanítói állomásra pályázat hirdettetik f. é. február 26-ig. Jövedelme 350 frt és egy szobából álló lakás. Teendője: egy osztályt önállóan vezetni, a vasárnapi oktatást teljesíteni és a kántori teendőkben segédkezni. A kellően felszerelt kérvények az iskolaszék elnökéhez intézendők. Tannyelv német-magyar.

511

1891.

A német-mároki plebániába kebelezett Pócsa fiókközségben a kántor- (Concurs. pro stat. cant.-doc. in Pócsa.) tanítói állomás üresedésbe jövén, erre pályázat hirdettetik. — A pályázni óhajtok

kellően felszerelt okmányait f. é. márczius 12-ig a kertületi tanfelügyelőséghez küldjék Német-Márokra (p. helyben). — A tannyelv: német-magyar. — Ez állomás jövedelme — tisztességes, két szobából álló lakáson, istállón, pinczén, stb. kívül — I.) készpénzben: minden háztól (van 44) 50 kr. = 22 frt; a zsellérektől 1 frt (van jelenleg 3) = 3 frt; minden tanoncztól (van jelenleg 36) 40 kr. = 14 frt 40 kr.; ismétlő oktatásért 20 frt; a Moreau-féle alapból: 10 frt 50 kr.; az urodalom részéről 4 frt 20 kr.; Stola körülbelül 3 4 frt. — II.) terményekben: minden telkes háztól $\frac{3}{4}$ mérő tiszta buza (van 21) = $15\frac{3}{4}$ m.; minden kisházasság részéről $\frac{3}{4}$ mérő rozs (van 23) = $17\frac{1}{4}$ m.; — minden háztól különbség nélkül $\frac{1}{4}$ mérő morzsolt kukoricza (van 44 ház) = 11 m.; az urodalom részéről: 10 mérő kétszeres buza; végre 4 öl keményfa, melyet a község vesz, vág és behord; ebből azonban az iskola is fűtendő. III.) földekben: $\frac{3}{4}$ hold beltelek, melyet a község szánt, a tanító udvarából a trágyát ráhordja és a termést beszállítja; 6 hold jó minőségű szántóföld egy tagban, melyből 3 holdat a község megművel, a másik 3 holdat pedig maga a tanító művelteti; $\frac{1}{2}$ hold rét, melyet szintén a tanító saját költségén kaszáltat, de a község behordja a szénát és sarjút; végre szabad legelőhasználat és a szükséges orvos- és malomfuvarok.

512

1891

(Concurs. pro
stat. cant.-
doc. in
Szálka.)

A szálkai r. k. hitközségben a kántortanítói állomás üresedésbe jövén, arra márczius 14-ig pályázat nyittatik. Jövedelme áll: 1) Két szoba és két konyhából álló lakásból, egy kamra, egy pincze; továbbá egy új istállót, félszert és pincze előcsarnokot magában foglaló melléképületből. 2) Párber fejében kap a hitközségtől ez idő szerint 60 telkespár után ugyanannyi nyolczada tiszta buzát; 160 pár kisházasság és zsellértől ugyanannyi nyolczada rozsot; lélekpenz fejében 22 frtot; mintegy 6 hectoliter bort és 42 frtot a vasárnapi iskolások tanításáért; kap az uradalomtól 20 méter kemény hasábfát, melyet a község hord be és vág meg, melyből azonban az egyik tanterem. beleértve a vasárnapi iskolások tantermét is, fűtendő. 4) Scitovszky-féle alapítvány évi kamata 5 frt 76 kr. 5) Stóla- és sz. miseilletékek mintegy 45 - 50 frt. 6) Fél hold szőlő. 7) Egy darab rét, melynek évi bérletértéke 50 frt. 8) Hat hold szántóföld, melyet a kántortanító maga műveltet és 9) Ismét két hold szántóföld, melyet a hitközség művel meg és a terményt behordja; végre 10) Beltelek, melyet egy 102: □méter kitűnő konyhakert, 320 □méter gyümölcsös és 900 □méter luczernás képez. Tannyelv német-magyar. — Kellően felszerelt folyamodványok a szálkai r. k. plébánia hivatalhoz (utolsó posta Mórág) küldendő.

517

1891

(Concurs. pro
stat. cant.-
doc. in
Barátur.)

A magyar-hertelendi anyaegyházhoz tartozó Barátur fiókközség kántortanítói állomása üresedésbe jövén, erre pályázat nyittatik márczius 10-ig. Ezen

állomással egybekötött jövedelem: 1) Tisztességes lakás, két padlózott szoba, egy konyha, egy mosókonyha, éléskamra, pincze, jó melléképületek, egy kis házi kert. 2) 4 darab szántóföld, egy jó rét. 3) 26 pozsonyi mérő gabona. 4) 5 öl hasábfa az uradalomtól, melyet a község megvág és a helyszínre állit; ebből az iskola is fűtendő. 5) Temető fűve. 6) Minden szőlős gazdától 8 liter bor. 7) Stóla fejében 5 frt. 8) Iskola fűtés fejében 5 frt. 9) Párpénz 20 frt. 10) Tandij 28 frt. 11) Ismétlő oktatásért 30 frt. 12) A földek megmunkáltatásáért 12 frt. 13) A papnőveldei uradalomtól 54 frt 50 kr. 14) Laubheimer Ferencz kanonok alapítványa 11 frt 92 kr. Tannyelv: német-magyar. — A pályázók folyamodványait a ker. esperes és tanfelügyelőhöz küldjék M.-Székre.

Datum Quinque-Ecclesiis die 12-a Februarii 1891.

Ferdinandus, m. p.
Episcopus.

III.

817

1891

Adhuc sub fel. recordationis Pio Papa IX. P. Francoz S. J. piam quam-
dam unionem a sacra Familia nuncupatam instituit, peropportune pienti-
oribus fidelibus suadens, ut Jesu, Mariae et Joseph se plane devoventes
unusquisque cum coniunctis suis vespere domi conveniant, filialia ipsis persoluturi
officia eorumque opem implorent seque ac ceteras christianas familias iisdem com-
mendent.

(De pia uni-
one a Sacra
Familia nuncupata.
(SzentCsalád
társulat.)

riae huic consociationi adeo benedixit Deus, ut intra breve tempus multa
familiarum millia eidem nomen dederint fructumque religionis, concordiae, probitatis
amplissimum inde duxerint; ac proinde a fel. recordationis Pio Papa IX. Litteris
die 5-a Januarii 1870. haec eadem Societas omnino probari et commendari meruerit.

Recentissime Cardinalis Bausa, Archiepiscopus Florentinus nomine pluri-
morum fidelium apud Sacram Sedem Apostolicam institit, ut veneratio haec, quae
Christo Domino, ac Matri Virgini et S. Josepho, sub sacrae Familiae titulo
exhibetur, ad ampliorem in Ecclesia cultus dignitatem proveheretur.

Ad eius supplicationem Beatissimus Pater Leo XIII. Litteris die 20. No-
vembris anni 1890. reposuit;

„Decrevisse Se, ut pietatis cultus erga Sacram Familiam, nullis aliis inductis
eius exercendi novis formis, in eo statu servetur, in quo auctoritate Apostolicae Sedis
probatus fuit, atque ut potissimum christianae domus Sacram Familiam ad vene-
rationem et exemplum propositam habeant, iuxta instituta pia illius Consociationis,
quam Decessor Noster fel. rec. Pius IX suis litteris die 5. Januarii Anno MDCCCLXX
datis, probavit et commendavit, atque in spem certam maximorum fructuum latius
in dies propagari exoptavit. Quam spem prosequitur idem Beatissimus Pater, salu-
tarium bonorum et Nos ultro in eiusdem Societatis spiritu ponimus: confidimus
enim Fideles omnes probe intelligentes, in cultu quem Sacrae Familiae exhibent,
sese mysterium vitae absconditae venerari, quam Christus cum Virgine Matre et
S. Josepho egit, inde magnos stimulos habituros ad fidei fervorem augendum, et
virtutes imitandas, quae in divino Magistro, ac Deipara, Eiusque Sponso sanctis-
simo fulserunt. Hae autem virtutes, ut non semel monuimus, dum aeternae vitae
mercedem pariunt, ad prosperitatem etiam domesticae et civilis societatis tam misere
hoc tempore laborantis spectant; cum ex familiis sancte constitutis, civitatis etiam
commune bonum, cuius familia fundamentum est, necessario consequatur. Maius
vero fiducia Nostra incrementum capit dum cogitamus, Sacrae Familiae cultores ex
instituto Societatis quam diximus, a Christo Domino gratiam per merita Matris
Virginis et S. Josephi sedulo efflagitantes, propitiam indubie opem experturos, ut
vitam sancte componant, atque ut in domibus suis concordiam, caritatem, in ad-

versis tolerantiam, morumque honestatem laetentur efflorescere. Vota igitur ad Deum effundimus, ut germanus memoratae Societatis spiritus in dies latius inter Fideles emanet ac vigeat, atque in hanc rem operam suam collaturos tum sacrorum Antistites, tum omnes Ecclesiae administros non dubitamus. In mandatis autem dedimus Consilio Nostro sacris ritibus praeposito, ut orandi formulam mittat, quam confici et edi curavimus in usum fidelium, ad domos suas Sacrae Familiae consecrandas, tum etiam quotidianae precationis exemplar a fidelibus in Sacrae Familiae veneratione persolvendae. LEO PAPA XIII.

In obsequium litterarum harum apostolicarum vehementer vos oro atque obtestor, Venerabiles et Dilectissimi Filii, quique estis, praecipue vero animarum curatores, ut hanc egregiam consociationem inter fideles pastoralis curae vestrae creditos inducere et propagare connitamini: persuasi quod, cum hoc tempore maximae struantur religiosae iuxta et civili societati insidiae et omnis adhibeatur opera ad familiam ipsam, utriusque fundamentum, distrahendam et dissociandam: nulla certe efficaciore ratione, quam per religionis virtutem, tanto discrimini occurratur.

Communico una Formulam unam, recitandam a christianis familiis, dum se Sacrae Familiae consecrant; et alteram, quae orationem exhibet quotidie recitandam ante imaginem Sacrae Familiae, ab iis qui se eidem hoc modo devoverunt.

Formula recitanda a Christianis Familiis quae se Sacrae Familiae consecrant.

O Jesu Redemptor noster amabilissime, qui e caelo missus ut mundum doctrina et exemplo illustrares, maiorem mortalis tuae vitae partem in humili domo Nazarena traducere voluisti, Mariae et Josepho subditus, illamque Familiam consecrasti, quae cunctis christianis familiis futura erat exemplo, nostram hanc domum, quae Tibi se totam nunc devovet, benignus suscipe. Tu illam protege et custodi, et sanctum tui timorem in ea confirma, una cum pace et concordia christianae charitatis, ut divino exemplari Familiae tuae similis fiat, omnesque ad unum quibus ea constat, beatitudinis sempiternae sint compotes.

O Amantissima Jesu Christi Mater et mater nostra Maria, tua pietate et clementia fac ut consecrationem hanc nostram Jesus acceptam habeat, et sua nobis beneficia et benedictiones largiatur.

O Joseph, sanctissime Jesu et Mariae custos, in universis animae et corporis necessitatibus nobis tuis precibus succurre; ut tecum una et beata Virgine Maria aeternas divino Redemptori Jesu Christo laudes et gratias rependere possimus.

Oratio quotidie recitanda ante imaginem Sacrae Familiae.

O amantissime Jesu, qui ineffabilibus tuis virtutibus et vitae domesticae exemplis familiam a te electam in terris consecrasti, clementer aspice nostram hanc domum, quae ad tuos pedes provoluta propitium te sibi deprecatur. Memento tuam esse hanc domum; quoniam tibi se peculiari cultu sacravit ac devovit. Ipsam benignus tuere, a periculis eripe, ipsi in necessitatibus occurre, et virtutem largire, qua in imitatione Familiae tuae sanctae iugiter perseveret; ut mortalis suae vitae tempore in Tui obsequio et amore fideliter inhaerens, valeat tandem aeternas tibi laudes persolvere in caelis.

O Maria, Mater dulcissima, tuum praesidium imploramus, certi divinum tuum Unigenitum precibus tuis obsecuturum.

Tuque etiam, gloriosissime Patriarcha sancte Joseph, potenti tuo patrocinio nobis succurre, et Mariae manibus vota nostra Jesu Christo porrigenda submitte.

Indulgentia 300 dierum semel in die lucranda ab iis, qui se Sacrae Familiae dedicant, iuxta formulam a S. Rituum Congregatione editam. (Leo PP. XIII.)

Jesu, Maria, Joseph illuminate nos, adjuvate nos, salvate nos. Amen.

Indulgentia 200 dierum semel in die lucranda. (Leo PP. XIII.)

818

1891

Adalbertus Nagy parochus Vaszarensis, annum agens 69. et multimodis morbis vexatus, fundamento testimonii per me designati medici, D. Eduardi Pázsitzky, a munere relevari debuit.

(Adalb. Nagy, par. Vaszar, a munere relevatus pensionem petit.)

Secundum idem testimonium nominatus parochus ob constantes vertigines et vehementes dolores rheumate causatos, ecclesiam adire vel plane ambonem conscendere sine gravi periculo non potest. Aliorum adiutorio indiget, ut currum ascendat vel ex eo descendat. Accedit incontinentia urinae, qua inde ab integro anno laborat.

Puncto 6. statutorum instituti pensionalis conformiter provoco ideo VV. Fratres, u. in coronis vernalibus quoad pensionem 600 flnor. Adalberto Nagy a 1-a Januarii 1892. liquidandam sensa sua pandant.

819

1891

Beneficio parochiali Vaszar per Adalbertum Nagy resignato, resignationeque per me acceptata, vacans taliter beneficium concursui exponitur. Reflectentes sacerdotes dioecesani suum recursum intra 6 hebdomadam spatium ad Officium dioecesanum promoveant.

(Consursus pro beneficio parochiali Vaszar.)

833

1891

Provocantur DD. Curati, qui eatenus nondum obligationi satisfacissent, ut obolos Petri pro a. 1890, item symbolas in effectum circularium sub nr. 3510/1890. emanatarum pro missione Africana conflatas ocyus ad Cancellariam eppalem promoveant.

(Restantiae obolorum Petri et symbolae pro miss. Afr.)

834

1891

Erga preces editoris notum reddo Venerabili Clero dioecesano „Schematismum universalem ecclesiasticum regni Hungariae“ redactore Edmundo Tokody parcho Uj-Pécs in Cottu Torontál proxime in lucem proditurum idiomate venale, venalem 5 flnis apud redactorem haberi posse.

(Schematismus universalis dioec. Hung.)

820

1891

(De congressu doctorum Catholicorum Parisiis celebrando.)

Ad refutanda reiiciendaque vana sciolorum impiorum commenta, quae contra fidem & ecclesiam catholicam impudenti iactantia et superba ignorantia tam e cathedris academicis, quam vehiculo preli disperguntur; ad practice porro demonstrandam relationem, rationem et revelationem, item fidem et scientiam inter: anno 1888. Parisiis convenerunt docti catholici, celebratoque hic congressu internationali, non paucas pertractarunt quaestiones, quae ad sphaeram variarum scientiarum spectantes, momentosae dignoscebantur. Theses, in hoc congressu propositae et elucubratae in duobus tomis collectae comparuerunt. Pro initio mensis Aprilis huius anni, secundus convocatus est Doctorum Catholicorum omnium nationum congressus, qui iterum Parisiis celebrabitur.

Qui in promovendis scopis salutaribus congressus partem capere, et suo tempore tractatus scientificos idiomate gallico typis vulgatos recipere, verbo, — membra ordinaria congressus fieri voluerint, desuper Drem Joannem Kiss, directorem Societatis S. Stephani (Budapest, Lövész-utca 13.) submissis 5 flnis certiore reddant.

877

1891

(De congressu regnicolari docentium catholico-rum.)

A katholikus tan- és neveléstudgynek buzgó barátjai a magyarországi katholikus tanítók első nagygyűlésének szervezésén fáradoznak, mely a folyó évben lenne megtartandó. Az előkészítő bizottságnak hozzám intézett emlékirata szerint a nagygyűlés tanácskozásainak főbb tárgyai lennének: a) az 1868. évi népiskolai törvény; nevezetesen azon gyakorlati adatok felsorolása és megbeszélése, melyek e törvény revisióját javallják. b) A népiskolai tantervek czélszerű reformjának kérdése. c) A népiskolai tankönyvek körüli teendőik. d) A tanítóképzés ügye, különös tekintettel a kántorképzésre. e) A tanítók anyagi helyzetének javítása, az országos tanítói segélyalap és a tanítók árvaházának ügye sat. Végül f) egy országos katholikus tanítói központi irodának szervezése, mely a létrejött egyesülésnek kapcsát képeznék.

Az ügy, úgy látszik, már annyira haladott, hogy a nagygyűlés létrejöttéhez erős remények fűződhetnek. Felhivom azért az előkészítő bizottság kérése folytán a nt. ker. esperes urakat, hogy a tanítóegyleteket gyűlésre összehíván, a tervezett katholikus tanítói gyűlést és annak tárgyait megbeszéljék és tanácskozásaik eredményét az előkészítő bizottság elnökével (Budapest Koronaherczeg-utca 17. sz. I. emelet) közöljék.

821

1891

(Intimatum Exc. Ministerii de orthographia personarum et locorum historico-rum)

A vallás és közokt. m. kir. ministertől. 17472/1890. szám. Értesültem, hogy egyes nem magyar tannyelvű népoktatási tanintézetekben oly történelmi, illetőleg földrajzi tankönyvek és taneszközök (fali és kézi térképek, földgömbök) szolgálnak a tanítás alapjául, melyekben a történelmi családnevek annyira eltorzított helyes-

írással használtatnak, hogy sokszor alig ismerhető fel az illető történelmi alak, kinek szerepléséről szó van, a földrajzi helynevek pedig nem a hivatalos elnevezés szerint, hanem egy-egy vidék sajátos elnevezése szerint fordulnak elő. — A helyes eljárás e tekintetben az, hogy a történelmi nevek csakis úgy használtassanak, a mint azokat a történelmi tudomány általában elfogadta, a földrajzi helynevek pedig vagy az állam által elfogadott hivatalos alakban legyenek írva, vagy pedig, ha az illető vidéken szokásos elnevezéssel iratnak is, zárójelbe mindig kitétéssék az illető helynek az állam nyelvén való hivatalos neve is. — Erről van szerencsém a főhatóságot tudomás végett értesíteni. Budapest, 1891. február hó 6-án. Gf. Csáky.

523

1891

A vallás- és közokt. m. kir. ministertől. 22647/1890. szám. Népoktatásunk ügyének általánosan érzett hiánya, hogy sok iskolánál a segédtanítói állomás nem lévén rendszeresítve, a rendes tanító fogadja fel és tartja el a segédet. Ezen eljárás mellett a felettes hatóság a segédek törvényszabta előképzettségét, avagy javadalmazását nem ellenőrizhetvén, igen természetes, hogy a tanító a reá nézve lehető legkedvezőbb feltétel mellett iparkodik segédet szerezni és gyakran oly egyéneket alkalmaz segédtanítókul, kiknek összes előképzettségük az elemi népiskola négy osztályának bevégezéséből áll és a kiket oly feltétellel fogad meg, hogy őket a tanítói képesítő vizsgálatra előkészíti.

(Intimatum
Exc. Mini-
sterii de
substitutis
docentibus
subsidiariis.)

Ily egyének működése nemcsak határozottan kárára van az iskolának, nemcsak kockáztatja a tanítás folytonosságát és sikerét a csaknem évről-évre beálló változás miatt; hanem azonfölül az 1876. évi XXVIII. t. cz. 13. §-a 1. és 2. pontjában foglalt határozatba is ütközik, melynek értelmében segédtanítókul csak okleveles tanítók, avagy tanítóképezdét végzett egyének hívhatók meg és a meghívás a községi, avagy felekezeti iskolaszék hatáskörébe tartozik.

Továbbá különösen felekezeti iskoláknál az egyházközségek anyagi érdekével sem egyeztethető össze, hogy a gyakran jól javadalmazott kántortanító csupán a sokkal csekélyebb kántori teendőik elvégzéseért az egész javadalmat élvezi s egyéb teendői miatt, vagy csupán kényelemszeretetből a tanítást segédtanítóval végezteti s néha ennek díjazását is az egyházközség által fedezteti.

Ellenkezik végre ezen eljárás még a tanítói nyugdíjtörvény rendelkezéseivel is, melyek úgy a javadalom, mint a nyugdíjhoz való jogosultságot a tényleges tanítói szolgálathoz fűzik. Feltétlenül helyeslésemmel találkozok tehát az egri érsek úr 1888. évi 3718. sz. a. kelt körrendeletében foglalt intézkedés, melynek értelmében ott, hol segédtanítói állomás nincsen rendszeresítve, az illető kántortanító még ideiglenesen sem alkalmazhat segédtanítót, hanem köteles a tanítást személyesen végezni; ha azonban netalán körülményei, agg kora vagy betegeskedése segédtanító alkalmazását szükségessé teszik, ezt az illető kántortanító jelentse be az iskolaszéknek és ennek véleménye kíséretében az egyházkerületi tanfelügyelő útján kérjen engedélyt segédtanító tarthatására az egyházmegyei hatóságtól; ezen ható-

ság engedélye mellett alkalmazandó segédtanítóira nézve irányadók a püspöki kar által kiadott rendszabályok 22. és 24. §§-aiban foglalt intézkedések, melyek értelmében azok választása és díjlevele egyházhatósági jóváhagyás végett mindenkor felterjeszten ő.

A segédtanítók alkalmazása körül mutatkozó visszaéléseknek és törvénybe ütköző eljárásnak általános megszüntetését mulhatatlanul szükségesnek találván, van szerencsém a főhatóságot felkérni, hogy saját hatáskörében is ez iránt megfelelően intézkedni, főleg pedig szigoruan megkövetelni sziveskedjék, hogy az idézett törvény értelmében segédtanítókul csak okleveles tanítók, vagy ilyenek hiányában tanítóképezdét végzett egyének alkalmaztassanak.

Budapest, 1891. január hó 17-én. G. f. Csáky.

822

1891

(Concursus
pro statione
docentis-
cantoris in
Egerszeg.)

A saásdi plébániához tartozó Egerszeg fiókközség kántortanítói állomására ápril 19-re pályázat hirdettetik. Az állomás jövedékét alkotják az 1884. év november 14-én megállapított díjlevél határozmányai alapján: Megfelelő lakás és házi kerten kívül: 1) A r. k. házaspároktól mintegy 35 mérő gabona, fele buza, fele rozs. 2) Minden pár után 20 kr. lélekpénz = 14 frt. 3) Minden szőlőbirtokos pár után 6 régi itcze bor = 6 akó. 4) 3 öl hasábfá. 5) Tandíj mintegy 17 frt. 6) 6 1/2 hold szántóföld, melyet a tanító maga munkáltat. 7) 1 hold rét, melynek összes munkáltatása a hitközséget terheli. 8) Elégséges malomfuvar, szabad legeltetési jog; a tanító udvaráról a trágyának kifuvározása a tanítói földekre. 9) Végre stoláris jövedelem mintegy 3 frt. Tannyelv: magyar. A kérvények az iskolaszéki elnökséghez Sásdra intézendők.

823

1891

(Concursus
pro statione
subdocentis
in Czikó.)

A czikói róm. kath. iskolánál az osztálytanítói állomás üresedésbe jövéen, erre 1891. évi mártius 31-ig pályázat nyittatik. Ezen állomás javadalma: 300 frt és szabad lakás, melyért a megválasztandó egy osztályt önállóan vezetni és a kántori teendőkben a kántortanítónak segédkezni tartozik. A kellőkép felszerelt folyamodványok a helybeli iskolaszék elnökéhez küldendők. Az állomás azonnal elfoglalandó. Tannyelv: német-magyar. Posta: helyben.

825

1891

(Concursus
pro statione
docentis in
Rác-Töttös.)

Rác-Töttösön a róm. kath. iskolánál a másodtanítói állomásra pályázat hirdettetik. Javadalom: 1) 300 frt készpénz negyedévenkénti utólagos részletekben; 2) saját használatra négy köbméter kemény hasábfá; 3) egy butorozott szobából és konyhából álló kényelmes lakás. E fizetésért köteles a másodtanító egy osztályt önállólag vezetni s az ismétlők tanításában, valamint a kántori teendőkben segédkezni. Tannyelv német-magyar s részben horvát. Pályázati határidő: f. é. márczius hó 31. Szükség esetén képezdét végzett egyének folyamodványai is tekintetbe vétetnek. A kellőkép felszerelt folyamodványok a rác-töttösi r. k. plébániahivatalhoz intézendők.

Josephus Magenheimer, cooperator Q.-Ecclesiensis ad B. M. V. Pur. (Personalia.)
praesentatus est parochus ibidem. Ludovicus Liebbald, subsidiarius Paáriensis
nominatus est administrator in Vaszar.

Eduardus Koch missus est cooperator e Villány ad Baán; Rudolphus Kiss e Baán ad Villány.

In subsidium infirmorum parochorum missi sunt: Stephanus Takács
e K.-Szöllős ad Kisasszonyfa; Rudolphus Kiss e Villány ad Závod; Eduardus
Háy e Hőgyész ad Kakasd; Alexander Mozsgay ex Abaliget ad Hetvehely;
Paulus Markovics coop. Kisasszonyfaensis Q.-Ecclesiis valetudinem curat.

Ferdinandus, m. p.

Episcopus.

IV.

1068

1891

Consignatio

symbolarum per dioecesim in emolumentum s. Missionis Africanae a. 1891. conflatarum.

(Resultatum collectionis symbolarum pro s. missione Africana a. 1891.)

<i>Parochia</i>	fl.	cr.	<i>Parochia</i>	fl.	cr.	<i>Parochia</i>	fl.	cr.
Abaliget	3	43	Translati	117	29	Translati	250	36
Agárd	2	—	Dráva-Szt-Márton	3	4	Kis-Falud	1	25
Apar	3	—	Duna-Földvár	5	—	Kis Székely	1	—
Baán	2	—	Duna-Szekcső	5	—	Kocsola	1	51
Baar	—	82	Egerágh	6	37	Kónyi	3	76
Babarcz	7	52	Értény	10	8	Köblény	3	—
Bakonya	2	—	Fadd	5	—	Kömlőd	2	—
Baranyavár	1	—	Feked	1	—	Köv.-Szöllős	30	—
Báta	2	—	F.-Iregh	5	11	Lakócsa	10	—
Báttaszék	4	27	F.-Mindszent	5	—	Lancsuk	1	—
Battina	2	—	F.-Nyék	1	20	Lapáncsa	1	50
Bedegh	—	40	Garé	2	—	Laskafalu	8	—
Bellye	8	50	Gödre	—	80	Lengyel	7	—
Berement	5	—	Görcsöny	4	—	Lipova	1	—
Berkesd	5	—	Grábóc	1	—	Lovász-Hetény	1	50
Bicsérd	1	—	Gy.-Jovánca	1	35	Lucs	2	26
Bikal	1	—	Harcz	1	10	M.-Hertelend	2	—
Bizovac	6	—	Harkanovci	2	—	M.-Szék	4	62
Bodony	8	5	Herczeg-Szöllős	6	52	Maiss	2	15
Bogdása	2	83	Hetvehely	—	60	Mágocs	2	—
Bonyhád	3	—	Himesház	5	—	Mária-Gyüd	3	—
Bozsok	2	—	Hird	1	30	Mária-Kéménd	9	20
Böleske	15	—	Hosszu-Hetény	15	—	Marjanci	4	30
Brodjanci	2	—	Hőgyész	20	—	Miszla	1	7
Bükösd	2	—	Ibafa	2	—	Mocsolád	2	95
Čepin	—	—	Izsép	1	50	Mohács ad s. Cruc.	5	8
Czikó	3	—	Jánosi	—	30	Mohács ad s. Mich.	18	35
Dályok	2	—	Kajdacs	1	60	Monostor	—	72
Darázs	1	93	Kakasd	1	5	Mosgó	1	95
Dárda	4	—	Kánya	2	45	Mözs	3	—
Diós-Berény	1	18	Kárász	2	30	Mucsi	3	—
D.-Miholjac	7	52	Kesztű	5	—	Nádasd	5	—
Dombovár	2	84	Kis-Asszonyfa	7	—	Nagy-Mányok	2	—
Döbrököz	3	—	Kis-Dorogh	2	40	Nagy-Nyárad	2	15
Summa	117	29	Summa	250	36	Summa	397	68

<i>Parochia</i>	fl.	cr.	<i>Parochia</i>	fl.	cr.	<i>Parochia</i>	fl.	cr.
Translati	397	68	Translati	577	90	Translati	741	30
Nagy-Vejke	1	20	Rác-Mecske	2	—	Szent-Iván	2	49
Nakk	5	—	Rác-Petre	1	—	Szent-Lőrincz	—	50
Német-Bóly	10	—	Rác-Tóttös	2	50	Szigetvár	10	—
Némethi	3	—	Radikovci	1	—	Tamási	15	8
Német-Keér	3	46	Regöl	3	—	Tengőd	—	60
Német-Márok	5	—	Saásd	3	58	Tevel	2	—
Német-Ürögh	3	—	Siklós	1	50	Tolna	11	23
Olasz	2	—	Simontornya	3	—	Tolna-Szántó	5	—
Ozora	5	—	Sljivoševci	2	—	Tót-Keszi	5	—
Ó-Kurd	5	—	Somberek	1	32	Vaiszló	2	—
Paári	6	—	Sumony	3	20	Valpo	8	—
Paks	20	14	Somogy-Szt.-László	2	—	Varasd	5	50
Pálfa	—	58	Szabad-Szt.-Király	7	88	Várdomb	—	93
Pécsvárad	1	—	Szabolcs	2	—	Vásáros-Dombó	3	—
Pellérd	7	—	Szajk	14	—	Vaszar	1	50
Petrievei	6	—	Szakadát	3	54	Veliškovci	2	—
Pinczehely	9	22	Szakál	3	—	Véménd	—	90
Podgajci	2	—	Szaks	3	—	Villány	1	68
Püspök-Bogád	7	—	Szalatnak	1	—	Viljevo	3	—
Püspök-Lak	3	—	Szálka	1	—	Vókány	2	63
P.-Szt.-Erzsébet	5	—	Szászvár	4	—	Vörösmarth	3	—
P.-Szt.-László	2	—	Szebény	5	—	Závod	—	66
Q.-Ecclesiae Cath.	34	89	Szegzárd	69	—	Zomba	2	—
" ad BMVP.	16	23	Szegzárd-Ujváros	15	—	Summa summarum	830	—
" " s. Aug.	2	—	Szent-Dienes	6	22		20fr.	#
" " s. Franc.	13	50	Szent-György	2	—			
" " s. Flor.	2	—	Szent-István	—	66			
Summa	577	90	Summa	741	30			
	20fr.	#		20fr.	#			

Datum Quinque-Ecclesiis die 6. Aprilis 1891.

Cancellaria Episcopalis.

Quae summa 830 fl. a. v. et 20 # francorum sub hordierno ad Sacrum Consilium christiano nomini propagando Romam promota est.

1092

1891

(Fund. Gregorii Andrin pro obolis Petri.)

Ad notitiam Ven. Cleri dioecesani perfero per Gregorium Andrin, parochum Keszthensem factam esse pro obolis Petri fundationem cum dote 500 florum.

1070

1891

A keszti plébániához tartozó K ö k é n y fiókközségben a kántortanítói állomás lemondás folytán megüresedvén, arra f. évi április 25-ig pályázat hirdetetik. Az állomás jövedelme: 1) kényelmes lakás melléképülettel és körülbelül $\frac{1}{4}$ hold kerttel; 2) a községi birótól utólagos negyedévi részletekben 400 frt készpénz; 3) minden házaspártól (körülbelül 136) — kivéve a pusztaiakat — 4 liter bor, mely esetleg 40 krajczáron megváltatik; 4) $5\frac{1}{2}$ öl kemény hasábfá, melyből az iskolát is fűteti; 5) a temetésnél esetleg végzendő bucsuztatóért 50 kr. Előnyére leend a pályázónak, ha időközben kántori próbára megjelenik. Tannyelv horvát-magyar. A kellőkép felszerelt folyamodványok az egyházkerületi tanfelügyelőséghez Bodonyba (u. p. Baksa) küldendők.

(Concursus
prostat.cant-
doc. in Kö-
kény.)

1071

1891

A s z a k a d á t h i osztálytanítói állomásra f. évi április 20-ig pályázat hirdettetik. Jövedelme 308 forint, szép lakással. Tannyelv német-magyar. Folyamodványok az iskolaszék elnökéhez küldendők. U. pósta: Gyöng.

(Concursus
prostat.doc.
in Szaka-
dát.)

1072

1891

Az abaligeti plébániához tartozó O r f ű fiókközség kántortanítói állomására folyó évi június hó végéig pályázat nyittatik. Az állomás javadalma: 1) Két padlós szobából álló szép lakás, konyha, kamra, istálló, kertecske; 2) minden polgár pártól (van 28) $2\frac{1}{2}$ nyolczados buza; 3) minden kisház és zsellér pártól (van 32) $2\frac{1}{2}$ nyolczados rozs; 4) minden iskolás gyermektől (van 35) 1 frt tandíj; 5) ismétlő iskolások oktatásaért 20 frt; 6) párpénz 20 frt; 7) 4 öl kemény hasábfá (iskoláé külön) hazaszállítva; 8) 360 iteze bor; 9) 4 hold föld (maga műveli), adót a község fizeti; 10) 2 darab rét, a község kaszálja és hazahordja; 11) temetői szénát használja, de maga gondozza; 12) stóla 25 és 50 kr., összesen 2 frt; 13) szabad marhatartás és 4 db. sertés makkoltatása; 14) néhai b. e. Laubhaimer Fer. kanonok hagyománya után 11 frt évi segély. Szükség esetén tanítóképezdét végzett folyamodók kérvényei is figyelembe jöhetnek. Tannyelv német-magyar. A kellőkép felszerelt folyamodványok a kerületi tanfelügyelőséghez küldendők Magyar-Székre.

(Concursus
prostat.cant-
doc. in Orff.)

1073

1891

A maissi plébániához tartozó U d v a r fiókközség kántortanítói állomására pályázat hirdettetik. A pályázni szándékozók kellően felszerelt okmányokat f. évi április hó 23-áig az iskolaszéki elnökséghez küldjék Maissra (p. helyben); tannyelv német-magyar. Ez állomás jövedelme: 1) csinos új lakás, két padlózott szoba, két konyha, éléskamra, pincze, jó gazdasági melléképület, házikert; 2) 400 frt készpénz-fizetés évnegyedes előzetes részletekben a községi pénztárból kiszolgáltatva; 3) szük-

(Concursus
prostat.cant-
doc. in Ud-
var.)

séges malom- és orvosfuvarok. A főhercegi bellyei uradalomtól: 1) 8 pozsonyi mérő kétszeres buza; 2) 4 frt készpénz; 3) 4 öl kemény hasábfa, melyet a község vág és behord; 4) 2 öl dorongfa iskolafűtésre, vágva és beszállitva. Stola 5 frt.

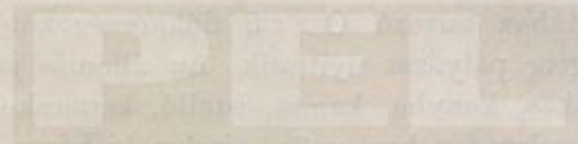
(Personalia.)

Missi sunt cooperatores: Rudolphus Kisse Závod ad Czikó; Franciscus Liebelte Czikó Q.-Ecclesias ad BMVPur.; Julius Kopáry e R.-Petre ad Kurd; Augustinus Fekete e Kurd ad R.-Petre.

Datum Quinque-Ecclesiis die 6. Aprilis 1891.

Ferdinandus, m. p.

Episcopus.

V.

1343

1891

A folyó év augusztus havában Budapesten megtartatni tervezett országos (De congressu kath. tanítói nagygyűlés létesítéséhez készségesen adtam hozzájárulásomat, azon doc. regnic. biztos reményben, hogy az általán minden részről üdvösnek elismert eszme meg- huius anni találandja a maga formáját, melyben életre kelve képes lesz magából kifejtetni a officiose non benne rejlő erőnek kath. tanügyünk továbbfejlesztésére és nagyobb felvirágoztatására frequentando.) üdvös eredményeit.

E várakozásomat az események nem igazolták.

A kath. tanítók első országos nagygyűlésének megvalósítására szentelt buzgó törekvéseknek nem sikerült ez időszerént nemcsak az illetékes egyházmegyei főtanhatóságok jó részének, de még kiválóbb tanügyi szaktekintélyeinknek sem osztatlan bizalmát kivívni. Ekként a tervben levő nagygyűlés az összes érdekeltség részéről híjjával van eddigelé azon egyértelműségnek, mely csekély kezdetet nagyra növelhetne, s inkább képét tárja fel a megoszlásnak, mely nagy dolgokat tönkre vihet.

Miután ebből folyólag az ügy mai stádiumában a megtartatni tervezett orsz. kath. tanítói első nagygyűlés előreláthatólag nélkülözni fogja az egyetemesség jellegét és számbeli súlyánál fogva is alantabb marad azon színvonalról, hol az imponáló tekintély hatalma kezdődik, mely épen a kezdetnél kell, hogy a további sikerek biztosítékául a küzdőterre vitessék, annál fogva az e tárgyban folyó évi 877. sz. a. kelt körintézkvényemet oda módosítandónak találtam, hogy egyház meggyém tanítói a jelen évre tervezett kath. tanítói nagygyűlésen hivatalosan részt ne vehessenek.

Egyuttal pedig felhivom egyházmegyéim kerületi tanfelügyelőit, hogy e határozatomról a felügyelők alá rendelt iskoláknak tanítóit mihez tartásul értesítsék, egyben oda irányozzák minden törekvésöket, hogy a nagygyűlés üdvös eszméje iránt máris felkeltett érdeklődés folytonos éberségben tartassék és fokoztassék, az ily nagygyűlés feladatai közé tartozó kérdések általában és részleteiben, és minden vonatkozásaikban komoly elmélkedés, a tanítói gyűléseken beható megbeszélés tárgyaivá tétessenek, hogy ekként remélhetőleg már a közel jövőben illetékes helyről egybehívandó nagygyűlésen küldötteik a készültség azon mértékével jelenhessenek meg, mely a tanügyi országos tanácskozások sikerének egyik sarkalatos követelményét teszi.

1316

1891

Litteras Sacri Consilii christiano nomini propa- (Apocha
g and o Romae super symbolis in emolumentum ss. Missionis Africa- super symbo-
nae per dioecesim conflatis apochae instar datas, quibus Sua Sanctitas omnibus et lis pro ss.
conflatis. Missione Afr.

singulis, stipem in promovendum pium opus suprafatum offerentibus, apostolicam benedictionem impertiisse clementissime dignata est, ex ambone fidelibus intimandas cum Ven. Clero curato communico.

„Beatissime Pater! Ferdinandus Dulánszky, episcopus Quinque-Ecclesiensis deponit ad pedes Sanctitatis Vestrae interventu domini Joannis di Montel, praelati symbolas ad vindicandum nigritarum libertatem et promovendum opus ss. Missionis Africanae in dioecesi sua in summa 830 florenorum a. v. et 20 libellarum in auro conflatas, apostolicam benedictionem pro se et oblatores humillime implorando. Infrascriptus declarat summam suprafatam in dioecesi Quinque-Ecclesiensi in finem praeexpositum collectam Suae Sanctitati esse oblatam, et Suam Sanctitatem tam Episcopo, quam oblatores cunctis apostolicam benedictionem impertire dignatam esse. In Vaticano die 14. Aprilis 1891. A. Marzolini, m. p. Capell. secret. S. Sanct. (L. S.)“

1317

1891

(De testimoniis scholarum institutorum correctionalium.)

A vallás és közokt. m. kir. Ministertől. 51912. szám. 1890. A kizárólag fiuk számára berendezett kir. javító intézetek iskoláit, melyek három, nevezetesen alsó, középső és felső tanfolyamban összesen hat osztályból állanak, a nyilvános jellegű hat osztályu elemi népiskolákkal egyenlőknek elismervén, az igazságügyi m. kir. miniszter úrral egyetértőleg elrendelem, hogy a nevezett intézetek igazgatóságai által kiállított bizonyítványokkal véglegesen kihelyezett növendékek, ha tanulmányaikat folytatni akarják, a nyilvános iskolák megfelelő magasabb osztályaiba minden nehézség nélkül vétessenek fel. Erről van szerencsém a főhatóságot tudomása véget tisztelettel értesíteni. Budapest, 1891. évi márczius hó 31-én. Gróf Csáky s. k.

1318

1891

(Extractus Rationum Cassarum fund. gen. dioec. item Emer.Sacerd. et Ludirectorum pro a. 1889. et 1890. redditurum.)

Libelli extractus comprehendentes Rationum super statu Cassarum, quem nosse sacerdotum et ludirectorum dioecesanorum interest, videlicet Fundatonalis generalis dioecesanae, item Emeritorum Sacerdotum et pensionalis Ludirectorum hisce pro singulis parochiis in uno exemplari dimittuntur cum eo, velint se DD. Curati quoad capitalia cassae fund. gen. dioec. fine fructificationis inferenda, vel ex eadem reassignanda, item obvenientes census instructioni in appendice huius libelli communicatae stricte accommodare.

1319

1891

(De schematibus extracticularibus typis exscripta adeo defectuosa, vel etiam mendosa passim veneunt, ut nec rubricas omnes pro indole matricularum requisitas praeseferant. Unde saepius circa extractus matriculares per parochos nonnullos meae dioecesis extradatos

In officinis typographicis schemata pro extractibus matricularibus typis exscripta adeo defectuosa, vel etiam mendosa passim veneunt, ut nec rubricas omnes pro indole matricularum requisitas praeseferant. Unde saepius circa extractus matriculares per parochos nonnullos meae dioecesis extradatos

factum esse fide digne mihi relatum est, ut verbi gratia ob defectum rubricarum in huiusmodi schematibus sexus, vel legitimitatis natalium, integritas et authenticitas ipsorum extractuum haud nonnunquam absque notabili partium detrimento, semper autem cum respectivorum officiorum parochialium dedecore vapulaverit.

Ne similibus casuum recurat occasio, unde auctoritas et fides matricarum nostrarum possit vel tantillum dehiscere, praesentibus Venerabili Clero Curato pro stricta observantia intimandum habeo, ut in posterum talium nonnisi schematum in extradandis matricularibus extractibus usum faciat, quae statutis circa rubricas matricarum per omnia concordant.

1320 – 1321

1891

Az egyházm. tanítók részére az 1890. évre kitűzött nevelés- és gazdaságtani tételekre beérkezett írásbeli dolgozatok bírálásának eredményét a következőkben közlöm az egyházm. tanítókkal.

(Recensio
thesium
paedag. anni
1890.)

Az 1890-iki évre kitűzött tételeket az egyházm. tanító urak közül többen ez évben is kellő szorgalom- és ügybuzgósággal dolgozták ki, voltak azonban, sajnos, többen, kik bármi téves nézettől vezettetve, sem a tanácskozmányokon meg nem jelentek, sem a tételeket ki nem dolgozták, sőt, mint a tanácskozmányi jegyzőkönyvekből kiderül, találkoztak olyanok is, kik a kitűzött tételeknek általuk képzelte kényes természetére hivatkozva, nem csak hogy dolgozatot nem készítettek, hanem ez eljárásukkal az üdvös működésben másokra is lankasztólag hatottak. Pedig azon gyakori rendetlenségek, melyek az egyházmegyei és kir. tanfelügyelők hatáskörének az iskolaigazgatók és tanítók részéről történt félreismeréséből és összezavarásából meggyeszerke keletkeztek, szükségessé tették a kifogásolt tétel kitűzését, hogy ekképen a püspöki elaboratumnak ide vonatkozó intézkedései az illető iskolai közegek által behatóan tanulmányoztassanak és ami elvi tekintetben fődolog, pontosan be is tartassanak.

Hogy sem nehéz, sem szerfölött kényes nem volt a tétel, kitűnik abból is, hogy több helyes dolgozat érkezett be, miként a következőkben jeleztetik, ugyanis:

Bencze Sándor, bölcskei tanító, igen helyesen fejtegeti az első tételt, és a kir. tanfelügyelő hatáskörét találóan körvonalozza. A második tételt is sikeresen dolgozta ki.

Jéhn Ferencz, dföldvári tanító, csak az első tételt fejti ki, de több helyütt hibás felfogás alapján. A dolgozat azonban törekvésre mutat.

Rott Géza, kömlödi tanító, a második tételt csak igen röviden és bézagosan tárgyalja.

Szandtner Pál, dföldvári tanító, talpraesetten bonczolja a tételt, tüzetesen körvonalozza a teendőket, és így világosan feltünteti a két tanfelügyelő közti különbséget.

Rott József, paksi tanító, elég ügyesen és gyakorlatilag öleli fel a második tétel tárgyát, de nem igen fejteget.

Lehrer József, díldvári tanító, rövidebben ugyan, de egészen gyakorlatilag tárgyalja az első kérdést.

Jung Károly, paksi tanító, terjedelmes dolgozatot készített. Az első tétel kérdését kimeríti és helyesen is tárgyalja.

Pfeffermann Gáspár, szabolcsi tanító, helyes irányban fejtegeti az első tételt, igen kár, hogy bővebben nem dolgozott.

Báthory József, p.-bogádi tanító, csak az első tételt tárgyalja, de a felvetett szép eszméket nem fejtegeti.

Taky Gyula, szabolcsi osztálytanító, az első tételt bőven és helyesen tárgyalja.

Schäfer Károly, szabolcs-bányai tanító, nem bocsájtkozik kellőképpen a kir. tanfelügyelő hatáskörének tárgyalásába, és a dolgozat ennek következtében hézagos lett.

Traiber János, műzsi tanítónak világos átnézete van az egyházmegyei és kir. tanfelügyelők hatásköréről; a második tétel kidolgozása hiányzik.

Horváth Ignác, szegzárd-ujvárosi tanító, dicséretes szorgalommal és helyes felfogással dolgozta ki a második tételt. Szépen és érdekesen vezeti le a kath. egyház befolyását az iskolákra, élénken ecseteli az egyházm. tanfelügyelő hatáskörét. Eltalálta azon indokokat, melyek e tétel kitűzését szükségessé tették. Kiváló dicséretet érdemel.

Lengyel Ferencz, tolnai tanító, nagyon jól fogta fel az első tételt és igen szépen ki is dolgozta. Ha valakinek, úgy a tanítónak kell ismernie az iskolai törvényeket, még azon részeiben is, melyek közvetlen vagy pedig felsőbb elüljáró-ágára vonatkoznak. Példás szorgalma, különösen az adatok gyűjtésében és szép írása figyelmet és dicséretet érdemel. Hasonló ritka szorgalommal gyűjtötte össze az adatokat a gazdasági tételre is és gyönyörűen dolgozta ki azt.

Lengyelné-Bányik Matild, tolnai tanítónő, igen talpraesett elme-futtatást adott be a nő-, jelesen a zárdai nevelésről.

Zindl József, sztárai tanítónak dicséretére válik, hogy mindkét tételt kidolgozta és különösen a nevelés és iskola körébe vágót behatóbban fejtegette. Az értekezés előnyére lett volna, a hosszas bevezetés helyett mindjárt a tárgyalásba bocsájtkozni.

Csenterics Ferencz, sumonyi tanító, az első tételt jól fejtegeti, a másodikkal felületesen foglalkozik, és nézetei részben hibásak is. Nem szabad feledni, hogy a selyemtenyésztés, mint jövedelmi pótlék sürgettetik csak földműves községekben.

Horváth Ferencz, somogy-dráva-szt.-mártoni tanító, az egyház küldetését, nevelni és tanítani, szépen tárja az olvasó elé. Ebből folyólag a felügyeletre megy át és körvonalozza tanfelügyelők hatáskörét. A selyemtenyésztésről irt értekezése rövidebb, de azért elég jó.

Reisz István, somogy-szt.-lászlói tanító, az első tételről helyes dolgozatot irt, melyben a tanfelügyelet a fennálló rendszabályzat értelmében tárgyal

tatik. — A második tételnél az eperfaiskolák létesítését szükségesnek tartja s ezt meglehetősen be is bizonyítja.

Striskovits József, bánfai kántortanító, az eperfaiskolák létesítéséről a tételt bőven és nagy szorgalommal dolgozta ki. Az első dolgozat elmaradt.

Szucsits Kálmán, bogdásai tanítónak a tanfelügyeletről szóló dolgozata szép olvasottság- és tájékozottságra mutat. A második dolgozat elmaradt.

Lauer Károly, kisbudméri tanító, a selyemtenyészésnek inkább historicumát adja, a tételt csak érinti.

Stephán Péter, dárdai ktanító, az első tételt igazi vallásos meggyőződéssel fejtegeti s habár röviden is, de azon eredményre jut, hogy a kir. tanfelügyelőnek csak ellenőrzési joga van a kath. népiskolában. Dicséretet érdemel, mert mindkét tételt kidolgozta.

Nusser János, vörösmarthy tanító, a második tételt világos felfogással és szakértelemmel tárgyalja.

Möhlér János, vörösmarthy ktanító, a második tétel tárgyát gyakorlati szempontból és elég ügyesen fejtegeti.

Krieg György, kisdardai tanítónak a második tételre vonatkozó eszméi gyakorlatiak, a kidolgozást illetőleg azonban sok a kívánni való.

Bingold János, szt.-istváni ktanító, a második tételt dolgozta ki, és fejtegetéseinél egyes észrevételek figyelemre méltók.

Hitzhaus Péter, albertfalvai tanítónak második dolgozata sikerülhetett volna, ha a tárgyat egészen felöleli és ki is fejti, mert a gondolatok életrevalósága az írónak képességeire mutat.

Strobl Ferencz, laskafalusi tanító, kellő ügybuzgalommal foglalkozik a második tétel megfejtésével. Az, hogy ő neki, mint fiatal tanítónak, még élénk emlékében vannak a püspöki elaboratum intézkedései, korántsem menti fel azon szép kötelezettség alól, hogy az első tételt is kidolgozza.

Seiler Gábor, grábóczi tanító, csak a második tételt dolgozta ki, mely sikerült és dicséretet érdemel.

Bitter Péter, apari tanító, példás szorgalommal mindkét tételt kidolgozta. Az elsőnél behatóbban foglalkozik a kérdéssel. A második tétel fejtegetése rövidebb, de gyakorlati.

Pikler József, hosszúhetényi oszt.-tanító, a második tétel kidolgozására nagy szorgalommal szedte össze az adatokat, melyek közül azonban egyik-másik hibás. Egyéni nézetei részben helyesek, de általában nem. Munkássága dicséretes igyekezetre mutat.

Molnár Tivadar, szilágyi tanító, a második tételt igen gyakorlatilag fejtegeti, a baj csak az, hogy kissé bővebben nem ereszkedik a tárgyalásba, pedig megtehetette volna, miután az első tétel kidolgozása elmaradt.

Schöndorf Antal, lovászhetényi tanító, csak a második tételre szorítkozott, de ezt sem dolgozta ki.

Nikolausz József, vasasi tanító, gazdasági dolgozatában sok szép dolgot emleget, a tárgyat azonban majdnem érintetlenül hagyja.

K o l e s z á r i t s M á t y á s, lotárdi tanító, mindkét tétellel foglalkozik dolgozatában. Tagadhatatlan érdeme, hogy dolgozatai soha sem hiányzanak.

G r é c z J á n o s, átai tanító, a nevelészet körébe vágó tételt igen gyakorlatilag fejtegeti, sőt az egyházm. tanfelügyelőség intentiójának egészen megfelelőleg. Itt-ott vannak hibái is, melyektől gazdasági dolgozata sem ment.

S z e k e r e s Á g o s t o n, udvardi tanítónak helyes felfogása van az első tételről, s dolgozata sikerülhetett volna, ha kissé a részletekbe is bocsájtkozik.

A némethii tankerületben pályadij tűzetvén ki a tanító urak számára, a beérkezett két dolgozat közül egyik sem szól az egyházm. tanfelügyelőség által kitűzött tételekről, habár L i e b e r J ó z s e f, gyódi és R é d e r J á n o s, árpádi tanítók együttes dolgozata halvány vonásokban vonatkozik is az első tétel tárgyára. — A másik dolgozat H o r v á t h K á r o l y, németii ktanítóé. Tárgya a phylloxera, melyről több helyütt érdekesen és tanulságosan ír. Az előforduló hibákat leszámítva, ezen uraktól a szorgalmat eltagadni nem lehet. Egyik dolgozat sem bírván absolut előnnyel, a pályadij egyformán megosztandó volna.

A volt egyházm. tanfelügyelő, ft. S z e i f r i c z I s t v á n kanonok-apát ur, az általa kitűzött tételek legjobb kidolgozóinak ezen évben is 4 db aranyat volt szives felajánlani, melyek közül 2 db L e n g y e l F e r e n c z tolnai, 1 db H o r v á t h I g n á c z szegzárd-ujvárosi, 1 db T a k y G y u l a szabolcsi tanítóknak ítéltetett oda.

(Theses
paedagogicae
per docentes
a.1891.elabo-
randae.)

Azon reményben, hogy a tanító urak ezen fontos önművelődési eszközt fokozott buzgalommal karolandják fel, a folyó 1891-iki évről a következő t é t e l e k t ű z e t n e k k i:

I. Hogyan taníttassék a magyar nyelv a német vagy horvátajku népiskolában, hogy az gyakorlati életben gyökeret verve, a német és horvát nép között eredményessé váljék?

II. Készíttessék egy mintalecke a fafenyésztés és méhészet köréből. — Dr. Lechner János s. k. apát-kanonok, egyházmegyei tanfelügyelő.

Quam thesium paedagogicarum pro anno 1890. resolutarum recensionem, item thesium paedagogicarum pro anno 1891. per docentes dioecesanos elucubrandarum tenorem cum eo hisce publico, ut nullus parochorum intermittat has cum suis docentibus communicare, ne excusationis speciem sumere possint imposterum quoque nonnulli docentium ex ignorantia thesium istarum non potuisse se eatenus obligationi respondere.

1322

1891

(Concursus
pro stat. sub-
docentis in
Rácz-Petre.)

A rácz-petrei segédtanítói állomásra pályázat hirdettetik. Javadalom: évi 300 frt negyedévi részletekben, egy 3l fa, egy butorozott szoba. Ezért köteles a segédtanító a 3 alsóbb osztályt és az ismétlő leányok osztályát kezelni, valamint a

kántorságban segédkezni. Tannyelv német-magyar. A kérvények f. évi május hó 15-ig a rácz-petrei plébánia hivatalhoz intézendők. (Baranyamegye, posta: helyben.)

1335

1891

A rácz-mecskei r. k. népiskolánál ujonnan szervezett osztálytanítói álló- (Concursus pro stat. doc. in Rácz-Mecske.)
másra május 31-ig pályázat hirdettetik. Jövedelme: 300 frt negyedévi részletekben,
és egy a szükséges butorzzattal ellátott szobából álló lakás. Kötelessége: I. osztályt ön-
állóan vezetni és szükség esetén a kántortanítónak segédkezni. Tannyelv: német-magyar.
A folyamodványok a rácz-mecskei iskolaszéki elnökséghez intézendők. (Posta helyben.)

Joannes Kövesdy, cooperator Duna-Földvárensis nominatus est (Personalia.)
parochus Vaszarensis; Ludovicus Liebbald administrator Vaszarensis
missus est cooperator ad Abaliget; Alexander Mozsgay missus est co-
operator ex Abaliget ad Szabolcs; Josephus Kristófe Szabolcs ad
Duna-Földvár.

Datum Quinque-Ecclesiis die 28. Aprilis 1891.

Ferdinandus, m. p.
Episcopus.

VI.

1454

1891

Tertium inde iam saeculum ad finem properat, a quo castarum mentium grande prodigium, s. Aloysius Gonzaga, studiosae inventutis per universum orbem patronus et ob miram vitae innocentiam pari cum poenitentia sociatam exemplar ad coelestia regna migravit. (Trisaecul. memoria s. Aloysii.)

Ut tanti diei natalis, cuius memoriam trisaecularem cum sacra aemulatione recolere contendunt iuvenes studiosi per orbem, haud absque salutaris pro studiosa inventute Dioecesis meae lucri fructibus praeterlabi sinamus, praesentibus DD. Curatis et Catechetis inculco, ut pro locorum adjunctis die ipsa 21. Junii a. c. honoribus coelestis patroni sacra, vel pridie, prout adjunctorum ratio tulerit, solemnitatem trisaecularis memoriae s. Aloysii cum iuventute scholastica celebrent, eandem praemissa praevis peccatorum confessione ad s. synaxim admittant et brevi paraenesei vita angelici iuvenis summa ad imitanda eius exempla efficacius incitent hortenturque.

Philyras autem pro singulis parochiis sub./ advolutas velint scholarum scribendi gnarorum subscriptionibus nitide, utprimum easdem ad manus perceperint, intra brevissimum temporis spatium adimpleri curare, et albo regnicolari studiosae iuventutis inserendas ocyus immediate ad Drem Franciscum Robitsek studiorum praefectum centralis seminarii Budapestini promovere.

1455

1891

Fölhívás. Az országos kath. tanítói segélyalap mindazon tagjai, kik az alapszabályok 8. és 15. §§-ai értelmében ösztöndíjak és segélypénzek elnyerésére joggal bírnak, ezennel felhivatnak, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat az alapszabályok 20. §-ának c) pontja értelmében az alesperes-kerületi alapgyűjtőbizottság, illetve az alesperes-kerületi tantfelügyelői hivatal útján az illető egyházmegyei főtisztelendő hatósághoz f. évi július hó 15-éig indokolt javaslat kíséretében beterjeszszék. Budapest, 1891. évi május hó 10. Márkus Gyula, az orsz. kath. tanítói segélyalap közp. bizottságának elnöke. — Mely felhívás tartalmáról a t. plébános urak az igazgatóságuk alatt álló iskolák tanítóit oly figyelmeztetés mellett értesíték, miszerint a fenti ösztöndíjak és segélypénzek elnyeréseért intézendő kérvényeik kellő felszereléssel tagsági könyvecskéiket is csatolni saját érdekében el ne mulasszák. (Recursus pro stipendiis et subsidiis e fundo subs. regnic. docentium.)

Cl. D. Ludovicus Szilvek, theol. professor nominatus est c. et r. capellanus aulicus ad honores. (Personalia.)

Quinque-Ecclesiis die 16. Maii 1891.

Ferdinandus, m. p.
Episcopus.

VII.

1477

1891

HONORABILI AC VENERABILI CLERO DIOECESeos SALUTEM ET PRAESULEAM BENEDICTIONEM!

Magnum gaudium annuncio Vobis, Honorabiles ac Venerabiles Fratres et Filii, Cathedralis Ecclesiae Nostrae consecrationem, quam Ipsa Sacratissima Sua Majestas Imperator, et Rex Noster Apostolicus in diem **22-am mensis Junii** a. c., quae est feria secunda infra hebdomadam V. post Pentecosten, clementissime defigere dignata est.

(Clerus dioec. ad solennia Consecrationis Ecclesiae Cathedralis Q.-Ecclesiensis invitatur.)

Is quippe nobis instat summus honor, tantum huius diei augmentum laetitiae, ut in hac Solemni Dedicatione Ecclesiae clementissime partem capere velit Ipse Augustissimus Imperator, et Rex noster Apostolicus **Franciscus Iosephus I.** cuius Sacratissimam Majestatem, dum, in medio nostrum fulgentem, et nobiscum in loco isto Deum deprecantem proni venerabimur, certe uberius et efficacius „descendet in hanc Ecclesiam Dei Spiritus Sanctus septiformis gratiae ubertate redundans; ut omnes, qui hoc templum beneficia juste deprecaturi ingredientur, cuncta se impetrasse laentur ac perpetuo miserationis Dei munere gloriantur.“

Si enim olim Salomone rege preces fundente Majestas Domini implevit domum illam, quae nonnisi symbolum erat praesentiae Dei et figura veritatis, et Deus audivit orationem eius dicens: ego exaudiam de coelo et propitius ero et sanabo terram eorum, qui in loco isto oraverint (Paralip. 7), quanto magis et verius hic? — Et si Ecclesia Christi hac die canit: „Gaudent in coelis animae Sanctorum, qui Christi vestigia sunt secuti“, numquid non aderunt suis, pro Rege et populo, suffragiis hac nostrae sollemnitatis et laetitiae die Principes Apostolorum SS. Petrus et Paulus, divi patroni huius Ecclesiae, Sanctus Stephanus Protorex fundator Ecclesiae, Sanctus Emericus, Sanctus Ladislaus, qui partem Dioeceseos Slavonicam videlicet Hungariae sociavit et caeteri quique, qui per longum novem saeculorum decursum, quo Basilica nostra exstat, Christo adscripti, Deum adoraverunt in loco isto?

Itaque Fratres carissimi! exultemus in Domino et cantemus canticum novum. In medio multorum laudemus eum. Collaudemus secundum multitudinem magnitudinis eius. (Psalmi.)

Basilica haec nostra, quam nobilissimum templum antiqui scriptores deprædicant insigni amplitudine et structuræ magnificentia cætera Hungariæ templa antecellentem, — disputante doctissimo Koller (Hist. Eppatus Q.-Eccles. Tom. I. in vita 6. Mauri) — ipsum divum Stephanum Protoregem nostrum auctorem habet.

In ea Petrus rex tumulatus, rex Salamon pace cum Belæ filiis facta anno 1064. coronatus est.

Interim historiam Basilicæ texere nolo. Audiamus tamen brevi quæ doctissimus noster Koller, fundamento documentorum scribit: „Urbem Quinque-Ecclesiarum, inquit, S. Stephani Regis ætate, in omni regione, quæ episcopi procurationi commissa est, præcipuam fuisse, utpote dioecesis caput et sedem antistitis, primum est existimare. Ludovico I. regnante inter urbes Hungariæ erat insignior. Huius decus præcipuum est Basilica S. Petri in castro sita et etiamnum nulli hungaricarum secunda. Anno 1303. aliquid in sanctuario innovatum apparet. Altius, quam initio fuerit, eductum illud fuisse opinor. Ante annum 1345. repetitis vicibus templum incendio foedatum fuisse constat; quod cum esset pristino nitore restitutum, Sigismundus episcopus cogitabat illud picturis exornare.“ (Harum picturarum aliqua vestigia sub decursu restorationis nunc præsusceptæ reipsa inventa sunt). „Anno 1526. urbe, injecto a victoribus Turcis igne, absumpta, templum intactum permansit. Anno 1543. eadem urbe a Turcis capta, profanis ac vilissimis usibus uno saeculo ac dimidio servire debuit, nullum tamen grave incommodum, præter id, quod eius temporis squallor et negligentia inferre potuit, passum videtur. Anno 1686. Quinque-Ecclesiis receptis, rite purgatum expiatumque a Francisco Comite de Nesselrod episcopo testudine, mediæ navi imposita tectum. (Koller Prolegomena XIII.) Tectum hoc ex imbricibus ligneis toti Ecclesiæ a summo usque deorsum deductum, nequaquam decori fuit templo, quod per id speciem magni granarii induit.

Ultima Basilicæ nostræ architectonica transformatio initio huius sæculi labentis præsuscepta est inter annos 1805—1827. adeoque maiori ex parte sub episcopatum episcopi Josephi de Király cadit. Tunc turres altius eductæ et ex antiqua forma cuspidata in decussatas transmutatæ parietesque principales e lapidibus quadris a parte cumprimis meridionali ad altitudinem fere parietis medii elevati sunt abs dubio maxime ideo, ut sua mole suoque robore totam Basilicam, iamiam collabescentem, stipando sustineant. Huic parieti robustissimo subin anno 1854. sub episcopo Georgio Girk statuæ 12 apostolorum adhuc per episcopum Joannem Scitovszky ordinatæ, superpositæ sunt, quæ statuæ nunc in horto seminarii prostantes videri possunt. — Atque hæc erat facies templi nostri, dum recentissimæ instaurationi 1882. die 13. Junii initium datum est.

Omnes vero hæc transformationes et instaurationes, quæ inde a prima omnium post incendium anni 1064. quo (scribente Thuróczio) totam Ecclesiam et omnia palatia ceteraque ædificia ei appendentia flamma corripuit et universa vastante incendio corruerunt*, omnes hæc, inquam, restaurationes, quæ præsusceptæ

et per decursum novem saeculorum saepe saepius iteratae sunt, originariae nobilitati structurae Basilicae nostrae nequaquam profuerunt, immo nocuerunt. Pro temporum enim et adjunctorum varietate iam unius, iam alterius aedificandi species superinductae aliquando plane, silentibus per tempora artium musis, prorsus ineptae formae adhibitae sunt. Quo factum, ut Cathedralis Ecclesia nostra sensim nonmodo suam styli romani praestantiam exuerit, verum etiam in consistentiae firmitate periclitata, de die in diem magis evaserit, utroque sub respectu reconstructionis indiga.

Felici eventu factum est, ut ingenuis artibus inde a dimidio saeculi labentis validissime denuo efflorescentibus invenerimus virum in arte architectonica celeberrimum et aevo nostro nemini fortassis secundum, cui opus hoc arduum quidem, nec tamen incelebre tuto committi poterat. Is erat Liber Baro Fridericus Schmidt, caesareus et regius supremus architectus, vir bene catholicus, qui vita comite ultra centum templa Deo partim nova extruxit, partim delineavit, partim, ut Basilicam nostram, ad exigentias artis et ad justam artis peritorum admirationem instauravit cooperantibus compluribus eximiis architectis sociis, quorum praecipuus Augustinus Kirstein, qui magni magistro die 28. Januarii 1891. operi immortuo, abinde aedificationem solus ad finem perduxit. Picturas figurales in parietibus invenerunt et penicillo executi sunt: Carolus Andreä Rhenanus et Carolus Lotz, necnon Bartholomaeus Székely Budapestinenses. Ornamentales tandem picturas composuit et perfici curavit architectus Gustavus Bamberger; sculpturisticae figurales opera in interna Ecclesia perfecit Georgius Zala, sculptor artifex Budapestinensis.

Cuncti, cum ceteris minorum gentium, in suo quisque genere, ingenio valuerunt, omnem suam solertiam impenderunt et de nobis optime meruerunt, digni omnino, quorum memoria in his paginis perennet.

Atque ita nunc stat Basilica nostra in conspectu omnium posita et firma consistit, firmior ac unquam olim et omni apparatu splendidior, tamquam sponsa ornata, Domus Dei et Domus orationis, Jerusalem quae aedificatur, ut civitas, symbolum spiritualis aedificationis ex lapidibus vivis; plena significationibus mysticis, symbolis et adparatu mentem docendo illustrantibus et cor erigentibus ad Deum, ad coelestia et salutaria, quibus, Dilectissimi, obaudiamus et obsequamur, ut sanctae catholicae Ecclesiae votis respondeamus, quae etiam per ea, quae externe visibilia ostendit, ad interna et invisibilia, mentem animumque movere ac dirigere contendit.

Hoc sensu s. Augustinus in rem nostram scribit: „Quotiescunque, fratres carissimi, altaris vel templi festivitatem colimus, si fideliter ac diligenter attendimus et sancte ac juste vivimus, quicquid in templis manufactis agitur, totum in nobis spirituali aedificatione completur. Non enim mentitus est, qui dixit: Templum enim Dei sanctum est, quod estis Vos; — et iterum: Nescitis, quia corpora vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est? Et ideo, fratres carissimi, quia nullis praecedentibus meritis per gratiam Dei meruimus fieri templum Dei, quantum possumus, cum ipsius adjutorio laboremus, ne Dominus noster in templo suo, hoc est in nobis, inveniatur, quod oculos suae Majestatis offendat“. (Sermo 252. Off. dedicationis II. noct.)

Et alibi: „Jerusalem quae aedificatur ut civitas. Quando dicebat ista David, perfecta erat civitas illa, non aedificabatur. Quam ergo civitatem intelligit? Eam, ad quam currunt in fide lapides vivi, de quibus Petrus ait: et vos tamquam lapides vivi coaedificamini in domum spiritualem, id est, templum Dei sanctum . . . Corpora aedificaverunt istam structuram, quam videtis amplam surrexisse huius Basilicae et ideo fundamentum in imo posuerunt. Quia vero nos spiritualiter aedificamur et fundamentum huius spiritualis aedificationis in coelo est, ideo illuc tendamus, illuc curramus, ibi aedificemur.“ (In Ps. 121.)

„Aedificium, imo aedificatio, habet laborem, dedicatio exultationem. Si domus Dei nos ipsi, nos in hoc saeculo aedificemur, ut in fine saeculi dedicemur.“

„Quod hic factum corporaliter videmus in parietibus, spiritualiter fiat in mentibus; et quod hic perfectum cernimus, in lapidibus et lignis, hoc aedificante gratia Dei, perficiatur in corporibus nostris.“

„Principaliter vero gratias agamus Domino Deo nostro, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum. Eius bonitatem tota cordis alacritate laudamus; quoniam ad construendam istam Domum orationis fidelium, suorum visitavit animum, excitavit affectum, surrogavit auxilium, inspiravit necdum volentibus, ut vellent, adjavit bonae voluntatis conatus, ut facerent. Ac per hoc Deus, qui operatur in suis et velle et perficere, pro bona voluntate, haec omnia ipse coepit, ipse perfecit.“ (Serm. de temp. 256.)

Quam magni faciat haec nostra ad Dei Altissimi gloriam et ad utilitatem et spiritualem aedificationem Christi fidelium directa conamina Ipse Augustissimus Imperator et Rex Apostolicus: Sacratissimae Suae Majestatis personalis praesentia commonstrat, dum perraro exemplo benignitatis religiosissimae ad nos, hac occasione, Sese elementissime demittere, nosque ad vitam et sanguinem usque, fideles subditos suos ineffabili gaudio consolari dignatur.

Quanti vero hanc ipsam Augustissimi Regis Apostolici clementia adauctam Solemnitatem aestimet Beatissimus totius orbis Christiani Pater gloriosissime regnans **Leo Papa XIII.** Pontifex Maximus, Sanctissimus Dominus noster, itidem per gratias ostendit, quas de coelesti thesauro sibi commisso liberalius impertire et solito maiori copia in nos diffundere nosque per eas beare clementissime pariter dignatus est. Sunt vero gratiae istae sequentes:

1. Apostolica Benedictio, quam in ipsa Consecrationis die omnibus praesentibus, cum plenaria indulgentia, impertiendi facultas episcopo pontificanti datur.

2. Item plenaria indulgentia pro omnibus et singulis Christi fidelibus, poenitentibus confessis et Sacra Communione reffectis, qui vel ipsius dedicationis die veleius in posterum Anniversario hanc ipsam Cathedralem Ecclesiam, a primis vespers ad occasum solis devote visitaverint ibique pro christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces fuderint; quaeque animabus etiam in purgatorio existentibus per modum suffragii applicari possit.

3. Gratia Altaris privilegiati, quam Beatissimus Pater altari Resurrectionis in Crypta subterranea Ecclesiae Cathedralis existenti pro perpetuis temporibus adjungit.

Quarum sequentia tria brevia a Beatissimo Patre Nostro obtenta fidem faciunt:

1) **Leo PP. XIII.** Venerabilis Frater Salutem et Apostolicam Benedictionem. Cum vetustissima tua Cathedralis Ecclesia initio undecimi saeculi coepta erigi a S. Stephano Hungarorum Apostolo, atque, ut fertur, a B. Mauro secundo Quinque-Ecclesiensi Antistite consecrata, ac Deo in honorem BB. Apostolorum Petri et Pauli dicata, modo vetustate collabefacta instaurata fuerit, ac fere ex integro aedificata, Tibique in votis admodum sit, ut quo adventantis mensis Junii die ipsum templum magnifica structura ad pristinum decus revocatum sollemniter iterum Deo dicabitur, coelestes Ecclesiae thesauros, quorum Nos dispensatores voluit Altissimus, reserare dignemur, Nos piis tuis huiusmodi precibus annuendum existimavimus. Quare omnes et singulos, quibus hae Literae Nostrae favent, peculiari benevolentia complectentes, et a quibusvis excommunicationis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris ac poenis, quovis modo vel quavis de causa latis, si quas forte incurrerint, huius tantum rei gratia absolventes et absolutos fore censentes, Apostolica Auctoritate Nostra, vi praesentium, facultatem hac una tantum vice valituram facimus, ex qua vel Tu, Venerabilis Frater, vel alius Sacrorum Antistes, qui die Consecrationis ipsius Cathedralis Ecclesiae tuae Pontificaliter celebrabit, Christiano populo in ipsa Cathedrali Ecclesia convenienti, cum plenaria peccatorum omnium Indulgentia, iuxta ritum formulamque praescriptam, Nostro nomine et auctoritate benedicere licite possis et valeas, vel possit item valeatque. Non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque. Datum Romae apud s. Petrum sub Annulo Piscatoris, die XXVIII. Aprilis MDCCCXCI. Pontificatus Nostri Anno Decimoquarto. (L. S.) M. Card. Ledóchowski m. p.

2) **Leo PP. XIII.** Ad perpetuam rei memoriam. Cum propediem sacra aedes Cathedralis Dioecesis Quinque-Ecclesiensis antiquissima ac celeberrima in Hungaria, vetustate collabefacta jamdiu ac pene diruta, ad pristinum decus revocata iterum sollemni ritu Deo dicabitur, Nos, ne auspiciatissimae hujus Consecrationis memoria excidat, de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli App. ejus auctoritate confisi omnibus et singulis utriusque sexus Xtifidelibus vere poenitentibus et confessis ac Sacra Communione reffectis, qui vel ipsius dedicationis die, vel ejus in posterum anniversario, praefatam Cathedralem Ecclesiam, a primis vespere ad occasum solis dierum huiusmodi, singulis annis devote visitaverint, ibique pro Xtianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem, quam etiam animabus Xtifidelium, quae Deo in charitate conjunctae ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicare possint, misericorditer in Dno concedimus. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Datum Romae apud s. Petrum sub Annulo Piscatoris die V. Maji MDCCCXCI. Pontificatus Nostri Anno Decimoquarto. (L. S.) M. Card. Ledóchowski m. p.

3) **Leo PP. XIII.** Ad perpetuam rei memoriam. Omnium saluti paterna charitate intenti sacra interdum loca spiritualibus Indulgentiarum muneribus decoramus, ut inde fidelium defunctorum animae D. N. J. C. ejusque Sanctorum suffragia meritorum consequi et illis adjutae a Purgatorii poenis ad aeternam salutem per Dei misericordiam per lucem valeant. Volentes igitur Cathedrale Quinque-Ecclesiensis Dioecesis templum et in subterranea ejusdem templi crypta situm Altare titulo Resurrectionis D. N. I. C. (dummodo praeter unum ad Septennium et aliud vi facultatis a S. Sede Ordinario forte concessae designatum vel designandum, nullum aliud inibi privilegiatum Altare reperiatur concessum), hoc speciali dono illustrare, de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli App. ejus autoritate confisi, ut quandocumque sacerdos aliquis secularis vel regularis Missam pro anima cujuscumque Christifidelis quae Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ad praefatum Altare celebrabit, anima ipsa de thesauro Ecclesiae per modum suffragii Indulgentiam consequatur; ita, ut Dni Nri Jesu Christi ac Bmae Virg. Mariae Immac. Sanctorumque omnium meritis sibi suffragantibus, a Purgatorii poenis, si ita Deo placuerit, liberetur, concedimus et indulgemus. In contrarium facient. non obstant. quibque. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Datum Romae apud s. Petrum sub Annulo Piscatoris die V. Maji MDCCCXCI. Pontificatus Nostri Anno Decimoquarto. (L. S.) M. Card. Ledóchowski m. p.

Pro his gratiis, gratias agamus Beatissimo Patri nostro, proque eius salute et incolumitate, Deum assidue deprecari non intermittamus.

Vestrum porro erit, Venerabiles et Dilectissimi Fratres et Filii, tenorem harum indulgentiarum populo fideli explicare, eumque quo earum tum in ipsa solemni Dedicationis, cum postmodum in recurrente Anniversaria die lucriferi contendant, monere et quotannis solerter cohortari.

Celebrabitur autem imposterum anniversaria haec dedicationis dies in Dominica, quae praecedit diem 22. Junii; quae anniversaria dies tam quoad Officium, quam quoad Missam ritu duplici I. Classis a Clero saeculari obeunda est; in urbe Quinque-Ecclesiensi cum octava, extra urbem vero per Dioecesim sine octava. Eapropter iam hoc anno die 23. Augusti et subseque officium Dedicationis cessabit.

In quarum mutationum sequelam ordo divini Officii in Directorio Dioecessano praescriptus respectivis diebus, uti in advoluto ./. elencho notatur, erit immutandus.

Sua Maiestas Sacratissima, solemniis Dedicationis clementissime intervenitura Quinque-Ecclesias adveniet hora 7-a matutina diei 21. Junii in Dominicam V. post Pentecosten incidente, qua ipsa die circa horam 9-am matutinam praesentes hic Illustrissimos Episcopos, Venerabile Capitulum, item eos e Clero, qui adesse poterunt, ad audientiam clementissime admittet. Eadem die hora 3. post meridiem canentur nocturni et laudes matutinae in honorem Sanctorum, quorum reliquiae sunt recondendae. Die vero Sabbati praevia, i. e. 20-a Junii Clerus saecularis et populus fidelis urbis Quinque-Ecclesiensis cum Episcopo ieiunare debent, quod ipsum populo fideli, praecedente die Dominica, ex ambone debite annunciandum erit.

Hac eadem occasione Parochi Q.-Ecclesienses ritum consecrationis fidei populo explanare non intermittant, illud praeprimis eidem inculcantes nemini introitum in Ecclesiam e praescripto rubricarum patere, antequam ecclesia in Domum Altissimi peracta consecratione inaugurata fuerit. Invitent parochi suos parochianos, quo maiori numero solemniis consecrationis interesse contendant, ast in circumvicinia ecclesiae maneant, et consecratione finita post sacrum etiam, ad quod nonnisi speciali facultate provisi admittentur, primum introitum alienigenis cedant, quod vel humanitatis et urbanitatis ratio postulat, ut eosdem fatigia et sumtus itineris fecisse, quin ecclesiam vidissent, non poeniteat, populum vero tale incommodum alienigenis attulisse pigere non debeat. Die 22-a Junii ante horam 7-am matutinam incipiet actus Consecrationis; quo finito Sua Majestas Sacratissima ex aede residentiali ad Basilicam solemnissime deducetur et audito Sacro ad eandem aedem residentialem pari cum solemnitate reducetur.

Adhuc cum animi gratitudine commemorare Vobis volo, plures de Venerabili Choro Episcoporum suam praesentiam gratiosissime promisisse partim, ut Deo gloriam et huic domui eius honorem tribuant, partim vero, ut mihi gratiosissime opem ferant, meque per Consecrationes altarium, quas perficere dignabuntur, perbenigne adjuvent. Atque ii quidem sunt: Illustrissimi et Reverendissimi Domini: Illmus ac Rmus D. Daniel Guilielmus Sommerwerck, episcopus Hildesheimiensis ex Germania. Illmus et Rmus D. Cornelius Hidasz, episcopus Sabariensis. Illmus et Rmus D. Emericus Bende, episcopus Neosoliensis. Illmus et Rmus D. Sigismundus Bubics, episcopus Cassoviensis. Illmus et Rmus D. Julius Meszlényi, episcopus Szathmáriensis. Illmus et Rmus D. L. Baro Carolus Hornig, episcopus Veszprémiensis. Illmus et Rmus D. Alexander Dessewffy, episcopus Csanádiensis. Illmus et Rmus D. Philippus Steiner, episcopus Alba-Regalensis. Item Illmus et Rmus Archi-Abbas Montis Pannoniae Claudius Vaszary.

Sperare tandem licet ipsum Beatissimi Patris Nuncium apostolicum, Excellentissimum ac Reverendissimum Dominum Archi-Episcopum Nicaenum, Ludovicum Galimberti adfuturum et nostra solemnitatum gaudia sua benigna praesentia pariter adaucturum.

Horum omnium vel ideo mentionem facio, ut vos una mecum uberius grati animi sensa profiteri valeatis, neque unquam tantae undique benevolentiae memoriam obliterari sinatis.

Non superest aliud, quam ut vos rogem, quo ad haec Solemnia nostra, quique absque dispendio muneris pastoralis potestis, compareatis et Matrem Ecclesiam vestram hac occasione visitetis. Ad quae Solemnia dum vos omnes peramanter invito, una monitos esse volo, ut singuli breviario, superpelliceo et bireto provisi compareatis.

Habita ratione magni confluxus urbem visitantium, qui undique adventantes expectantur, de hospitio quisque vestrum ipse, tempestive, sit sollicitus. Victum subministrabit Conventus Patrum Franciscanorum et Conventus Fratrum Misericordianorum. Necesse tamen est, ut unusquisque, qui in eo partem habere

vult, hoc fine sive apud patrem Guardianum Franciscanorum, sive apud Priorem domus Misericordiarum praevis et quanto ocyus sese insinuet.

Interim ferventer oremus Deum, ut, qui sacrandorum sibi auctor est munerum, effundat super hanc domum Benedictionem suam, ut ab omnibus in ea nomen suum invocantibus, auxilium divinae defensionis et gratiae quam uberrime sentiatur. Per Christum Dominum nostrum.

Datum Quinque-Ecclesiis Feria II. s. Pentecostes die 18-a Maji Anno Domini 1891.

Ferdinandus, m. p.
Episcopus.

Mutanda in Directorio anni currentis ex incipienti Dedicationis Ecclesiae Cathedralis.

Die 21. Junii. Vesp. de sequ. sine ulla com. c. alb.

Annunt. Dedicationis Ecclesiae Cathedralis crastina die cum indulgentiis plenariis, item fest. SS. Apostol. Petri et Pauli cum jejun. Sabb. fut.

Die 22. Junii. Fer. 2. Dedicationis Ecclesiae Cathedralis, dupl. I. Cl. (Festum Pallii.) in Civit. a Clero saec. cum oct. extra Civit. sine oct. Off. pr. or. *Deus, qui invisibiliter*, in Laud. et Miss. (*Terribilis*.) Gl. Cr. Praef. comm. — In II. Vesp. com. nulla. c. alb. — Huj. oct. in Civit. quotid. fit com. (except. 24. et 27. huj.) et dic. Cr.

De S. Paulino E. C. hoc anno nihil fit.

Die 23. Junii. Extra civit. manent omnia, quae adnotant. in ordine Directorii, **Quinque-Ecclesiis** autem; De die 2. infra oct. Dedic. sem. LL. I. N. scr. occ. rel. pr. 9. L. Hom. et com. Vig. in Laud. et Miss. Gl. Cr. 3. or. *Concede nos*; — Vesp. de sequ. com. nulla; c. alb.

In Ecclesia Cathedrali cant. post *Tertiam* Miss. de oct. Dedic. 2. or. *Concede nos*, 3. *Ecclesiae*, c. alb. post *Nonam* autem Miss. Vig. ut notat. in Directorio. c. viol.

In Szigetvár et Veliškovce: LL. I. N. *Incipit Liber 2. Regum* (de Dom. praec.)

Die 28. Junii. Quinque-Ecclesiis: Hodie in II. Vesp. cras in Laud. Miss. et Vesp. sumit. com. diei oct. Dedic. ante com. OO. SS. Apost.

Die 22. Augusti. In II. Vesp. com. 1. sequ. 2. Dom. sequ. (Ant. *Sapientia clamitat*. 3. oct. S. Steph.

In Bonyhád: Vesp. de sequ. com. nulla.

In Szigetvár et Veliškovce: In II. Vesp. com. 1. sequ. resp. 2. Dom. 3. oct. S. Steph.

Die 23. Augusti. †† Dom. XIV. post Pentecost. 4. Augusti. S. Philippi Benitii C. dupl. LL. I. N. scr. *Incipit Liber Ecclesiastici* rel. pr. 9. L. Hom. et com. 1. Dom. 2. oct. S. Steph. in Laud. et Miss. Gl. Cr. Praef. SS. Trinit. ult. Ev. Dom. c. alb. — Vesp. de sequ. com. praec. tant. c. rub.

In Bonyhád: Annivers. Dedicat. Eccl. dupl. I. Cl. cum oct. Off. pr. 9. L. Hom. et com. Dom. in Laud. et Miss. Gl. Cr. Praef. SS. Trinit. ult. Ev. Dom. In II. Vesp. com. sequ. tant. c. alb. — Com. huj. oct. quotid. fit. (except. cras.) dic. Cr. et 25. huj. omitt. suffr. et 3. or. erit *Concede nos*. et LL. I. N. *Incipit Liber Ecclesiastici*.

In Szigetvár et Veliškovce: Dies octava S. Rochi C. dupl. LL. I. N. *Incipit Liber Ecclesiastici*. rel. de festo; 9. L. Hom. et com. 1. Dom. 2. oct. S. Steph. in Laud. et Miss. Gl. Cr. Praef. SS. Trinit. ult. Ev. Dom. c. alb. — Vesp. de sequ. com. praec. tant. c. rub.

Die 25. Augusti. LL. I. N. scr. occ.

Die 29. Augusti. Omittuntur omnia, quae pro Civit. in hodierno et crast. Officio dic. de die octava Dedicat. Eccles. Cathedr.

VIII.

1599

1891

ORDO

OCCASIONE DEDICATIONIS ECCLESIAE CATHEDRALIS QUINQUE- ECCLESIENSIS OBSERVANDUS.

Die 20. Junii i. e. Sabbato praescriptum jejunium, quod ab universo Clero dioecesano et a populo fidei urbis Quinque-Ecclesiensis observandum est.

Die 21. Junii i. e. Dominica V. post Pentecosten hora 7. matutina adventus Suae Majestatis Sacratissimae; qua hora cum Praesule Dioecesano Venerabile Capitulum et omnis Clerus, alumni Seminariorum, tum etiam religiosi quique, porro scholares praeparandiae episcopalis, sodales etiam catholici cum vexillis suis, sodalitates catholicae, alumni scholae musicae et orphanotrophii etc. in foro Ecclesiae Cathedralis, ante residentiam episcopalem congregabuntur, ut adventantem Suam Majestatem excipiant ab episcopo dioecesano brevi allocutione homagiali humillime salutandam.

Toto tempore, quo Sua Majestas per urbem vehitur, usquedum residentiam episcopalem intrat, i. e. ab hora 7. usque circiter 8-am continuo omnes in omnibus ecclesiis urbis campanae pulsantur.

Eadem die hora 8-a Sua Majestas Sacratissima Sacrum lectum in capella residentiali audiet, a praesule dioecesano celebrandum.

Eadem die circa horam 9-am Sua Majestas Sacratissima universum clerum ad audientiam clementissime admittere dignabitur. Quo fine venerabile capitulum, dignitarii et sacerdotes tam saeculares, quam regulares in aedibus residentiae suo tempore in palliis ecclesiasticis comparebunt.

Eadem die circa meridiem Sua Majestas Sacratissima Ecclesiam Cathedrallem clementissime inspiciet. Qua occasione ante fores portae occidentalis aderunt membra commissionis aedilis, architecti et artifices praecipui. Retro vero in eodem foro consistere poterunt ceteri operarii quicunque. Nemo tamen Ecclesiam intrabit praeter architectos et canonicos, qui posteriores in atrio sese continebunt ut Sua Majestas indisturbate objecta clementissime perlustrare possit.

Erk.

St. mose

Logadas

Dona

E a d e m d i e hora 3. pomeridiana datis more solito campanarum signis in Ecclesia Sanctimonialium de Nostra Domina, ubi ss. Reliquiae depositae erunt, persolventur Nocturni et Laudes de officio SS. Reliquiarum (pars autumn. pro aliqu. locis). Quibus persolutis ss. Reliquiae processionaliter asportantur in Sacristiam Capellae SS. Corporis Christi. Donec processio durat, pulsantur campanae Ecclesiae Cathedralis et Ecclesiae Canonissarum de Nostra Domina.

Die 22-a Junii i. e. feria 2-a erit Basilicae Dedicatio et altarium consecratio, hoc ordine:

1. $\frac{3}{4}$ pro septima matutina ante portam Ecclesiae Cathedralis adveniet Consecrator Praesul dioecesanus et a venerabili capitulo, ab assistantibus iam vestibis praescriptis indutis et reliquo clero exceptus, ordinanda ordinat, duodecim candelas accendere jubet, tum vero accedit ad locum, ubi ss. Reliquiae pridie depositae fuerunt, ibique cum clero incipit septem Psalmos poenitenciales cum Antiphona absque tamen lytaniis. Interim dum Psalmi dicuntur, induet se Consecrator vestibis in Pontificali praescriptis.

Aderunt etiam cantores et caementarii, necnon sacristani pro unaquaque Assistentia, qui sese ante fores Ecclesiae debito ordine collocabunt.

2. Expletis psalmis redit Consecrator ante fores Ecclesiae et stans sine mitra inchoat cum Antiphona *Adesto* schola prosequente ritum consecrationis.

3. Postquam Consecrator Ecclesiam ingressus est et subsequentes ceremonias sacras perfecisset, decantato hymno: *Veni creator Spiritus*, respectivi Cerimoniarii ad hospitia concedentes Illustrissimorum et Reverendissimorum Praesulum, eos ad Cathedralem invitant. Qui mantelettis induti, ad Ecclesiam advecti ad portam principalem i. e. occidentalem a suis assistantibus venerantissime excepti comitante etiam competente caementario et famulo sacristano ad suam quisque capellam, sive altare deducuntur et ibi in sedibus suis vestibis Pontificalibus induti incipient et prosequuntur ritum consecrationis Altarium suorum, videlicet:

Illmus ac Rmus D. Praesul Hildesheimensis: altaris B. Mauri in Capella huius nominis.

Illmus et Rmus D. Praesul Sabariensis: altaris S. Stephani protoregis.

Illmus et Rmus D. Praesul Neosoliensis: altaris Sancti Josephi.

Illmus et Rmus D. Praesul Szathmáriensis: in capella subterranea altaris Resurrectionis Domini.

Illmus et Rmus D. Praesul Veszprémiensis: altaris Sacratissimi Cordis Jesu.

Illmus ac Rmus D. Praesul Csanádiensis: altaris Beatissimae Virginis Mariae, Patronae Hungariae.

Illmus ac Rmus D. Praesul Alba-Regalensis: altaris capellae Sanctissimi Corporis Christi.

4. Incepta Antiphona „Introibo ad altare Dei“ archidiaconus adfert in vase aquam a Consecratore benedictam sic dictam Gregorianam, quacum

linienda sunt Altaria et septies aspergenda. Tum Episcopi Reverendissimi continuant ritum consecrationis, usque dum ordinatur processio ad SS. Reliquias; quas, ut placet, aut Reverendissimi quoque Praesules una cum assistentiis suis comitantur, aut vero ad altare suum expectant, donec eae penes altare maius deponentur. Quo facto, jubent adferri per archidiaconum de feretro vasculum, in quo Reliquiae sui altaris reconditae sunt; tum signant Confessionem et peragunt reliqua prout in Pontificali praescribuntur usque finem.

5. Finita consecratione, Pontifex accedit ad sedem suam et lavat manus. Ministri vero mundant altare et extergunt; tum tobaleas, vasa et ornamenta altaris ad benedicendum praesentant, qui ea omnia stans cum mitra benedicit et aqua benedicta aspergit.

6. Hoc facto ministrorum pars vestit altare, apponit crucem et candelabra et caetera; alia vero pars cum episcopo recitat Antiphonas, responsoria et psalmum et postquam Pontifex altare ter in modum crucis thurificavit, dicit duas orationes finales.

7. Tandem accensis luminaribus, deposito pluviali, Reverendissimi Episcopi sumunt vestes pontificales et legunt Missam, quae habetur in ipsa die Dedicationis Ecclesiae; qua finita sive in pluviali et mitra, sive in manteletta et bireto, ut praeplacet, accedunt ad sedes in sanctuario sibi paratas ibique finem consecrationis altaris maioris expectant, subin cum caeteris ad Suam Majestatem cum processione deducendam et post auditum Sacrum et promulgatas indulgentias ad Eandem rursus solemner reducendam.

Excepto altari principali in caeteris omnia dicuntur recitando.

8. Finita consecratione Sua Majestas Sacratissima solemni processione e palatio episcopali ad Ecclesiam deducitur hoc ordine:

- a) Praecedit Ostiarius Basilicae.
- b) Sequuntur huszari episcopales.
- c) Tum architecti Cathedralis.
- d) Ceremoniarius Cathedralis.
- e) Crucifer assistentialis in medio duorum acolytorum.
- f) Secretarius et notarius episcopalis.
- g) Dignitarii ecclesiastici, videlicet: Canonici et Praepositi et Abbates titulares bini et bini, in mozettis et bireto.
- h) Venerabile capitulum Quinque-Ecclesiense.
- i) Duo diaconi fungentes, post hos duo diaconi capitulares et in medio posteriorum Archidiaconus.
- k) Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi pariter bini et bini, sive in ornatu pontificali, sive in mantelettis, prout eis placuerit, unusquisque suo sacerdote stipati.
- l) A latere canonicus cum aspersorio et pacificali, et pastoralista.
- m) Episcopus Consecrator.
- n) Excellentissimus Dominus Nuncius Apostolicus cum suis sacerdotibus.
- o) Post hunc: Electus episcopus cum cruce apostolica.
- p) **Sua Majestas Sacratissima**, sub baldachino, quod sex presbyteri in dalmaticis portant.

q) Tandem post baldachinum : Caesareae et Regiae Aulae Dignitarii et officiales etc.

9. Ubi ad portam Ecclesiae perventum fuerit, huzari episcopales a dextris et sinistris foris subsistent, ostiarius vero intrat Ecclesiam, sed ad portam in atrio manet. Foris ante portam permanet etiam baldachinum, quod interea, usque ad reditum, a famulis Ecclesiae sustentatur.

Reliqui omnes, passu lento et gravi per navim procedentes ad sanctuarium ascendunt, ita tamen, ut ante altare ss. Crucis bifariam divisi gradus conscendant et ad sanctuarium pervenientes ad dexteram et sinistram (in spatio inter stalla canonicalia et ultimum gradum ascensus) penes cancellos sese collocent; solis episcopis, Suam Majestatem Sacratissimam usque ad gradus throni venerantissime deducentibus.

10. Posteaquam Sua Majestas thronum conscendit, episcopi facta profunda reverentia ad sua quisque loca discedent. Episcopus Dioecesanus deposito pluviali et sumta casula statim, ad altare vadit et facta prius cum assistantibus profunda rursum versus thronum reverentia intonat „Te Deum“ cum oratione gratiarum actoria et oratione pro „Rege“. Deinde Sacrum lectum celebrat; in fine ad exigentiam Pontificalis romani, solemnem dans benedictionem.

Postea more solito publicantur Indulgentiae a Beatissimo Patre concessae et data benedictione apostolica, episcopus ab altari, facta denuo profunda versus thronum reverentia, recedens sumit pluviale et omnes sicut nr. 8. et 9. descriptum est, eadem ratione Suam Majestatem ad palatium episcopale reducunt.

Suapte intelligitur, durante processione, tam in accessu ad Ecclesiam, quam in recessu ab eadem, omnes campanas Ecclesiae pulsandas esse.

11. Omnes de Clero, qui non sunt assistentes attamen superpelliceo sunt induti, liberum ad Ecclesiam accessum habent dum laicis nonnisi cum schedulis accessus patet; rogantur tamen ut sese collocent in navi Ecclesiae ad dexteram et sinistram graduum ascensus ad sanctuarium inter ambones et gradus minores, vel vero in capellas sese recipiant, ut extraneis adventantibus locus relinquatur. Gradus tamen ascensus nemini occupare, tanto minus in eis commorari permittitur.

Aliqui de Clero constituentur, qui ordini in Ecclesia advigilent, advenientium schedulas inspiciant eosque ad designata sibi loca dirigant, — fascia albi et cerulei coloris in brachio dextro distinguendi.

12. Quod assistentem Episcopis clerum adtinet, erunt sequentes:

I. Assistentia Episcopi Dioecesani :

Ceremoniarius : Rssmus D. Josephus Szeredy.

Acolythi : duo alumni Seminarii.

Thuriferi : duo alumni Seminarii (qui sub processione emanent).

Lotores : duo alumni Seminarii (sub processione enanent).

Diaconi fungentes : duo praebendati.

Diaconi honorarii: duo Canonici.
Archidiaconus: Illmus D. Franciscus Troll.
Infulista: D. Franciscus Keserics.
Pedista: D. Ludovicus Szilvek.
Cruciter: D. Josephus Wurster.
Librifer: D. Josephus Pozsgay.
Dirigens Ceremoniarum: Rssmus D. Antonius Walter, cum amanuensi
D. Nicolao Ujváry.
Caementarius: Spect. D. Augustinus Kirstein, architectus.

II. Assistentia illmi et rssmi D. Episcopi Hildesheimensis.

Ceremoniarius: D. Julius Wajdits.
Acolythi: ex alumnis Seminarii.
Thurifer: " "
Lotor; " "
Diaconi: DD. Franciscus Prantner et Joannes Jozgits.
Archidiaconus: Rssmus D. Gabriel Hanny.
Infulista: D. Carolus Schultz.
Librifer: D. Gabriel Svetics.
Caementarius: D. Josephus Espaumberger.

III. Assistentia illmi et rssmi D. Episcopi Sabariensis.

Ceremoniarius: D. Franciscus Romaisz.
Acolythi, thuriferarius et lotor ex alumnis Seminarii.
Diaconi: DD. Josephus Streicher et Joannes Germán.
Archidiaconus: Rssmus D. Joannes Spies.
Pedista: D. Martinus Zsulyevics.
Librifer: D. Martinus Molnár.
Caementarius: Spect. D. Gustavus Bamberger, architectus.

IV. Assistentia illmi et rssmi D. Episcopi Neosoliensis.

Ceremoniarius: D. Carolus Körmendy.
Acolythi, thuriferarius et lotor ut supra.
Diaconi: DD. Antonius Schell et Ignatius Dreven.
Archidiaconus: D. Ignatius Károly.
Pedista: D. Desiderius Radó.
Librifer: D. Gregorius Andrin.
Caementarius: Spect. D. Carolus Schlachta, architectus.

V. Assistantia illmi et rssmi D. Episcopi Szathmáriensis.

Ceremoniarius: D. Franciscus Fent.
Acolythi, thuriferarius et lotor, ut supra.
Diaconi: DD. Paulus Sággy et Aemilius Pffiszterer.
Archidiaconus: Rssmus D. Alexander Rónay.
Librifera: D. Ernestus Forster.
Pedista: D. Josephus Walter.
Caementarius: D. Josephus Wierer.

VI. Assistantia illmi et rssmi D. Episcopi Veszprémiensis.

Ceremoniarius: D. Franciscus Köhler.
Acolythi, thuriferarius, lotor, ut supra.
Diaconi: DD. Michael Szilvásy et Petrus Streicher.
Archidiaconus: Rssmus D. Stephanus Bencze.
Librifera: D. Antonius Szandtner.
Pedista: D. Stephanus Fülöp.
Caementarius: Franciscus Enzmann.

VII. Assistantia illmi et rssmi D. Episcopi Csanádiensis.

Ceremoniarius: D. Alexander Götz.
Acolythi etc. ut super.
Diaconi: DD. Antonius Szauter et Josephus Magenheimer.
Archidiaconus: Rssmus D. Josephus Pécsy.
Librifera: D. Julius Tóth.
Pedista: D. Carolus Erdélyi.
Caementarius: Josephus Mischl.

VIII. Assistantia illmi et rssmi D. Episcopi Alba-Regalensis.

Ceremoniarius: D. Franciscus Németh.
Acolythi, etc. ut supra.
Diaconi: DD. Augustinus Frantich et Nicolaus Gundy.
Archidiaconus: Rssmus D. Joannes Huber.
Librifera: D. Josephus Haragó.
Pedista: D. Augustinus Fekete.
Caementarius: Stephanus Vass.

Ad umbellam constituuntur.

DD. Franciscus Obadich et Mauritius Wosinsky.
„ Ladislaus Kelemen et Emericus Biró.
„ Josephus Halvax et Mathias Eberling.

Assistentium erit ritum addiscere, ut ad altaria expedite servire possint. Quo fine libri manuales in seminario, apud D. spiritualement Julium Wajdits haberi possunt, qui unicuique assistentiae et praesertim ceremoniarum, erga requisitionem, necessaria exemplaria, post usum alioquin restituenda, distribuet.

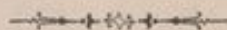
Ceremoniariorum cumprimis, qui caeteros assistentes dirigent, erit ritum consecrationis altarium quam exactissime perdiscere. — Insuper eorum est respectivis Illmis et Revdissimis Episcopis in omnibus ad servitia esse; vestes, tobaleas, vasa et ornamenta necessaria, liquores etiam sacros, verbo omnia ad Consecrationem necessaria sub superinspectione Reverendissimi Canonici Walter conquirere et penes singula altaria ad credentias iam pridie Dedicationis, cointelligenter cum DD. Architectis, collocare.

Eadem die 22-a circa horam 6-am vespertinam iidem, qui in adventu Suae Majestatis Sacratissimae in foro Ecclesiae Cathedralis comparuere, rursus congregabuntur, ut Suae Majestati media septima vespertina discessurae cultum homagiale exhibeant.

Datum Quinque-Ecclesiis die 30. Maji 1891.

Ferdinandus, m. p.
Episcopus.

IX.

DULÁNSZKY NÁNDOR

PÉCSI PÜSPÖK

KÖRLEVELE

PELI
EGYHÁZMEGYÉJE HIVEIHEZ

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ FELSZENTELTETÉSE ALKALMÁBÓL

PÉCSETT, 1891.

NYOMATOTT A PÜSPÖKI LYCEUMI NYOMDÁBAN (FEILER MIHÁLYNÁL).

A PÉCSI PÜSPÖKI EGYHÁZMEGYE HIVEINEK ÜDVÖT ÉS ÁLDÁST AZ ÚRBAN.

Krisztusban Kedvelt Hiveim!

Midőn Istennek hű és nagy szolgálja, Mózes, oda közeledett Hórebhez, az Isten hegyéhez, a hol a csodálatos csipkebokorból küldetését volt veendő arra, hogy kiválasztott népét a bálványozásnak sötétségéből és az egyiptomi szolgásgnak szenvedéseiből kiszabadítván, az Isten által ígért országba bevezesse: ez ünnepélyes pillanatban, mielőtt egyebet szólott volna az Úr, mindenek előtt az őt megillető imádatos tiszteletre figyelmezteté a közelgőt, mondván: ne közelíts — azaz ne közelíts ide köznapi gondolatokkal és érzelmekkel — hanem oldd le a sarut lábaidról, mert a hely, ahol állasz, szent föld. (II. Móz. 3, 5. v.)

Minket is kihívott Istennek irgalma, szeretete a sötétség tévelygéseiből és a bűnnek rabságából és áthozott az áldások és világosság országába, nagy és hű szolgálja, szent István királyunk, nemzetünk apostolának, istenes buzgósa által. Az ő áldott keze az, mely bevezette nemzetünket az Úr Jézus Krisztus egyházába, az üdvözítő keresztény katolika anyaszentegyházba, behíván Istennek szolgálait, kik által népét oktattatta a keresztény hitre és a menybe vezető, de e földön is áldásokat és jólétet biztosító isteni parancsok megtartására, ő maga is oktató szeretett magyar népét és buzdítván az istenességre, melyet a közönséges anyaszentegyház akkoron legfőbb pásztora, II. Sylvester pápa is magasztalólag beismert, midőn Őt és dicső utódait, felséges királyainkat, magasztos egyházi kiváltságokkal felruházván, mondá: „Én, az egyház feje, csak apostoli vagyok, de ő apostol valóban.”

Jól tudjátok, Kedvesim, hogy szent István királyunk volt az, a ki, midőn Magyarország egyházait szervezvén, tíz püspökségre felosztotta, ezek között a mi pécsi egyházmegyénket is felállította és megalapította; de az ő idejében és bizonyára az ő gondoskodásából kezdték építeni Istennek e házat, az ősrégi pécsi basilikát is, mely körül ma örömteljes lelkiülettel összesereglnék, hogy azt régi díszébe visszaalkotottan, ünnepélyesen Istennek ismét felavassuk.

Ha mindezekről e mai napon, mint illik, megemlékezünk s szent István királyunknak szent vallásunk édes hazánkban és pécsi egyházmegyénkben is megalapítása és felmagasztatása érdekében véghezvitt apostoli cselekedeteit fontolóra vesszük, lehetséges-e, hogy mindnyájunknak, kik előtt drága a hit és kik szeretik az Úr Jézus Krisztus

egyházát, kebelében fel ne gyuladjon a hála és kegyelet érzete, melyet századok lefolyása alatt minden koron át mindig hű áhitattal ápolt a keresztény katolikus magyar nép és nemzet és amelyről ma is, valahányszor ez áldott kéz műveiről vallásos ünnepléssel emlékezünk, azon szívreható régi keresztény énekben adunk kifejezést, melyet mindnyájan ismertek: „Oh dicsőséges szent jobb kéz, melyet magyar óhajtvánéz: drága kincse népünknek, nagy öröme szívünknek.”

Azonban, Kedvesim, ha szeretett Pécs városunkról van szó, és azt kérjük, hogy mely idő óta ismerik itt az Ur Jézus Krisztust, és mióta imádják és szolgálják itt Istent — mikép ő tanított, hogy imádjuk, tiszteljük lélekben és igazságban — vagyis mióta vannak itt keresztények: akkor sokkal messzebb, az ősidőkbe int vissza bennünket a történet tanúsága. Mert már Nagy-Konstantin ideje előtti s valószínűleg az Ur Jézus Krisztus születése utáni harmadik századból való azon őskereszténykori kápolnaszerű sirbolt (katakomba), mely a székesegyház előtt, a délkeleti oldalon szemlélhető és amilyenek Rómában léteznek; és szintén történelmileg bizonyos, hogy inntúl századokon keresztül egész szent István királyunk idejeig a salzburgi főpásztor küldte ide áldozárokat, kik az e helyen és vidéken, habár szétszórtan, élő keresztényeket lelkileg gondozták és vallásilag kiszolgálják.

Ha ezt jól meggondoljuk, Krisztusban kedvelt Hiveim, és szívünkre vesszük, hogy itt Pécs városában, a rómaiak idejében létezett Sopianában, mily messze régi korba emelkedik vissza hitbeli őseink származási fája, kikkel 1600 év hosszú során ugyanazon hitet valljuk, ugyanazon anyaszentegyház tagjai vagyunk, ugyanazon reményt tápláljuk s az üdvnek ugyanazon eszközeivel élünk, Urunkat, Istenünket ugyanazon áldozattal imádjuk, dicsérjük és magasztaljuk: lehetséges-e, hogy, hacsak keresztény vér folyik ereinkben, szívünk erősebben ne dobogjon, és úgy mi, kik itt lakunk, valamint mindazok, kik ma e szentélyhez siettek, melyet nyolcz század után Istennek dicsőségére ismét örvendezve felújítottan felajánlunk és felavatunk, emelkedettebb lélekkel ne mondjuk: vessük le mindnyájan a köznapiság saruit, mert a hely, a hol állunk, szent föld!

Kezdetben, Kedveseim, midőn az apostolok az Ur Jézus parancsa szerint elmentek az egész világra, hirdették az evangéliumot a népeknek, megkeresztelvén azokat, akik Krisztust befogadták és tanítván őket megtartani mindazokat, a miket ő parancsolt vala, és egyes helyeken utódokat rendelvén, megalapíták a közönséges Anyaszentegyháznak egyes egyházait és hitközségeit, igen nehéz idők jártak az Ur Jézus Krisztus hiveire. A mint lelki életünk és üdvösségünk szerzője kinszenvedése és véráldozati halála által engesztelt ki bennünket és eszközölte, hogy az üdvösség országába átvitessünk; és miképen ő eleve megmondta, hogy „a tanítvány nem nagyobb a Mesternél, ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak; és ha titeket gyűlölt a világ, tudjátok, ne feledjétek, hogy engem még előbb gyűlölt”: úgy az Urnak e szava valóban teljesült is az első kori hiveken, és a mint e világon jelentkezett a kereszténység, legott minden kigondolható üldözésnek vol-

tak kitéve annak követői. Nem egy helyen, vagy csupán a római birodalomban, hanem mindentütt és nem is rövid ideig, hanem teljes három századon keresztül tartott az üldözés heve, és sok ezren tudtak szenvedni és meghalni készségesen hitökért, Krisztusért az ő hős lelkű hivei; úgy, hogy igaza van Tertullian második keresztény századbéli hitvédőnek, midőn mondja, hogy a martýrok kiontott vére lett a keresztények magva.

Ezen egész idő alatt lehetetlen volt a keresztényeknek nyilvános, feltűnő helyeken gyakorolni istenitiszteletüket, hanem magánházakba, a földalatti temetkezési helyekre vonultak rejtőzve és ott a martýrok sirjain végezték az uj-szövetségi áldozatot, hallgatták a keresztény oktatást és gyakorolták minden az anyaszentegyházban szokásos ájtatosságokat és szent cselekményeket. A földnek üregei, a katakombák, voltak az ő rendes templomaik.

Azonban alig hogy az üldözés ideje megszűnt, legott templomokat is emeltek, tudván azt, hogy a felséges Istent nyíltan, szabadon, a világ láttára is tisztelni kötelesség és hogy „a mit szívben hiszünk az igazságra, azt szóval is meg kell vallanunk az üdvösségre“, mert az Ur Jézus Krisztus mondása szerint „a ki megvallja őt az emberek előtt, csak azt fogja ő is — a magáénak vallani a mennyei Atya előtt.“

E keresztény templomok kezdetben csekélyebbek és egyszerűebbek voltak. Idők mentén, amint a hívők száma szaporodott, úgy, hogy a pogányság végkép el is tűnt, a fejedelmek és hatalmasok keresztényekké lettek s magok az államok Krisztus hite szerint rendezkedtek be: akkor és mindinkább nagyobb és diszesebb egyházak keletkeztek, a hiveknek és községeknek, az államoknak és fejedelmeknek buzgóságából és bőkezűségéből; mert úgy tartotta és bizonyára helyesen az akkori keresztény világ, hogy a legfelségesebb Ur Istent és annak tiszteletét a legfelségesebb hajlék illeti meg, és hogy Isten valamint mindnyájunknak Ura, nemcsak az egyeseké, hanem a községké, nemzeteké és államoké, úgy illő is, hogy tiszteletünket, teremtményi hódolatunkat nemcsak egyenkint, hanem úgy is, mint község, nemzet és állam neki bemutatassuk.

Különösen pedig a byzanczin kívül, mely keleten volt elterjedve, három fő építészeti modor volt a régi keresztény templomoknál szokásban:

1) A basilikai stylus. Kezdetben ugyanis a keresztények, a mint a római birodalomban az isteni tisztelet nyilvános gyakorlására szabadságot nyertek, a római törvényházakat, melyek basilikáknak neveztetek, alakították át templomokká, vagy pedig, ha új templomokat építettek, a római törvényházakat vették minták gyanánt.

A római törvényházak pedig hosszúnégyszögényben épültek; hosszukás belső terők oszlopsorok által hajókra volt felosztva, a középső hajó kiszökölt a mellékhajók fölött, melyeken sokszor karzatok is voltak, és felül nyerte, ablakokon, a világitást. Belül a törvényház fele alacsonyabban, fele magasabban feküdt, ezen magaslatra lépcsőkön lehetett feljutni; innét végig menve, az épület félkörben

épített fallal záródott, ezen félkörben állott a római bíró széke, előtte voltak a római ügyvédek helyei, a magaslat alatt pedig voltak a börtönök.

Ilyen törvényházak keresztény templomokká alakíttatván át, a római bíró székének helyébe került a püspöknek széke, mint ki hiveinek főtanítója, főpapja és lelkiekben főbírája; tőle a magaslat végén a lépcsők fölött állíttatott fel a főoltár, az előtt pedig két oldalt a prédikációszékek; a római börtönök helyiségeit pedig a katakombák emlékeztére altemplomokká idomították át.

Ez építkezési stylus a keresztény Nyugaton szélteben divatossá lett. E basilikai alapidom a pécsi székesegyházban is megvan.

2) E basilikai stylusból fejlődött ki a román stylus, az által, hogy a basilika záródásának, hol a püspöki szék állott, félkörét az egész épületen, az ajtókon, ablakokon, bolthajtásokon, ivezeteken mindenütt keresztül vitték. Massiv falakat, oszlopokat, széles, erős tornyokat, kevés, keskeny ablakokat alkalmaztak, mi által az épület kívül a méltóságteljes komolyság kifejezését nyerte, mint a mely massiv falaival és tornyaival a viharokkal dacol, hasonlóan a keresztény hitigazságok megmozdíthatlan sziklájához, melyet sem a hitetlenség, sem az eretnekség viharai nem képesek megingatni; belül pedig a szűk ablakok gyér világítása derengő homályt terjesztett, mi a hitigazságok titokzatosságát jelezvén, a bennlevőnek lelkében komoly vallási gondolatokat, a bűnbánat és magába szállás gondolatait keltette, és a falaknak, melyek ablakokkal csak gyéren voltak átszakítva, tágas térségein a bibliai festészet hason értelmű képeivel az ájtatoskodókat arra intette, hogy a mennyek országa erőszakot szenved és csak önmegtagadás, bűnbánat által érhető el. A XI. században ezen építési modor volt a keresztény Nyugaton elterjedve; a pécsi székesegyház is e szerint lett basilikai alapidomban, román izlés szerint építve, miért is román izlésű basilikának nevezhető.

3) A gót, vagy jobban mondva germán (német) stylus a XII. század óta jött divatba s kivált Németországban, Észak-Nyugat-Europában állította fel ma is szélteben látható remekeit. Főjellemvonása az, hogy a mi a román izlésben félkörű, itt minden csucsives, ajtók, ablakok, bolthajtások, tornyok, ivezetek stb.; a templom falsai, kivált a tornyok, rendkívül magasak, az ablakok szélesek és nagyok, sokszor a földtől egész a fal tetejéig érők. A kívül szemlélőben, a belül ájtatoskodóban égbe nyúló tornyai, illetve magasba szökő, csúcsban enyésző bolt-ivazetei azon gondolatot ébresztik: Ott fent van a mi igazi hazánk!

A gót templom sok, nagy ablakai-, tornyai- és tornyocskáival mintegy légneműnek látszik, egészen könnyed külseje, dús tagozottságával, tetszetősebb a román temploménál; de belül messze visszamarad a román templom szépségétől, mert minduntalan ablakokkal áttört falai a bibliai festészet remekeinek kevésbé alkalmas helyül szolgálnak.

Mind a román, mind a gót stylű templomokban a keresztény vallás igazságai lettek a kőépítkezésben és faragványokban, a színekben, a festészetben más-más oldalról felfogva; a kövek és festék, meg a fa, a zene hangja mind, mind beszélt, beszélte a keresztény hitnek titkait, könnyebben érthető előadásban.

Mert tudnotok kell, Kedvesim, hogy a hajdankor mély és eleven hitbuzgósága mindenben jelentőséget keresett, minden templomára reá vitte a kinyilatkoztatott mennyei igazságok értelmét, jelvényeit és jelképeit, hogy az embert a hitben megerősítse, keresztény jámborság- és buzgóságra serkentse, a mennyei érzelmeket benne felgerjeszse, fokozza és üdvének céljára s a mennyországra, mint végcéljára gyümölcsözővé tegye.

A 11-ik század első felében, a mikor a mi pécsi székesegyházunk épült, a gót stílus, mely csak később keletkezett, nem létezett, készült tehát román stílusban, épen úgy, mint hazánk többi e korbéli jelentékenyebb Istenháza, a melyek az idők viszonyosságai folytán jóformán mind elpusztultak, úgy, hogy Istennek e háza a hazánkban létező nagyobb műemlékek között kétségkívül nemcsak a legrégebb, hanem a legérdekesebb is.

Forduljunk a templom nyugati bejáratához. E részen kell a keresztény templomok bejáratának lenni. Ennek is meg van értelmi jelentősége. Az ó-testamentumi híres Salamon templomának, a keresztény templomok előképének bejárata keletre nyílt, mert az ó-szövetség még csak várta jövetelét Annak, a ki a világ világossága; az új testamentumi templomokban azonban már benn van a Megérkezett, a kire az ó-világ szentei sóvárogva várakoztak és onnét küldi ki, mikép a nap keletről nyugat felé, a világot megvilágosító és üdvözítő igazságokat.

Ha átléptük a küszöböt, az előcsarnokba érünk. Itt, a templom részében állottak hajdanában a vezeklők, kik bűneikért való elégtételül a hívők közösségéből hosszabb- rövidebb ideig kizárattak, és a katechumenek (hitujoncok), kik a hitigazságokra oktattattak, mielőtt a keresztség szentsége által a hívők soraiba és Krisztus anyaszentegyházába felvétettek. Erre emlékeztet bennünket az oda helyezett szentelt víz, melylyel magunkat meghintjük és a mely jelképe a penitencia általi tisztulásnak és a keresztségben való megszenteltetésnek, újjászületésnek.

Következik a templom hajója, mely a közhívőknek tartózkodási helye, a melybe ha bejutunk, legott észrevehetjük, hogy e templomnak, mikép többnyire minden emlékszerűebbeknek, három hajója van, emlékeztetésül arra, hogy a kinyilatkoztatott szent hitnek s az összes keresztény üdvrendszernek alapja, a Szentháromságnak szentséges titka.

Felmegyünk a lépcsőzeten, ennek közepén találjuk a laikus oltárt, a honné régen a népnek miséztek; innét kétfelé válik a lépcsőzet és felvisz a szentélybe, melynek elején mindjárt a lépcsők fölött négy márványoszlopon nyugvó sátozmennyezet alatt van a főoltár; innét végig menve a kanonoki székek közt, a szentély félkörű záródásában van a püspöki szék. A szentély körül van kerítve, mert ez a papság helye, mely kiválóbban, a közhívőknél különösebben van hivatva és rendelve arra, hogy az Urral való lelki bensőséget ima és elmélkedés által magában ápolja s az ekkép nyert lelki világosságot, kenetteljes jámborságot és Isten előtti kedvességet a közhívők javára, hasznára, mint Istentől rendelt közvetítő és szószóló érvényesítse.

Azért áll az oltár is, melyen a szentélyből előlépő áldozár az Istent

dicsérő, hálaadó, engesztelő és könyörgő áldozattételt végezi itt a nép és papság között, hogy mikép már az ó testamentomi látnok írja, a szükség idején: a tornác és az oltár között sirjanak a papok, az Urnak szolgálói és mondják: bocsáss Uram a te népednek és ne hagyd örökségedet megszegyeníteni, hogy uralkodjanak rajta. (Joél, 2, 17.)

A szentély melletti két oldalhajónak záródásában van északon sz. József, délen sz. István első magyar király oltára.

A szentélyből, mely a papok elkülönített helye, lépnek ők elő a két oldalt elhelyezett szószékre, hogy hirdessék Istennek titokteljes elrejtett bölcsességét, nem az emberi bölcsesség hitegető ígéivel, hanem a lélek és erő kimutatásában. (II. Kor. 2.)

De lépünk le ismét a templom hajójába és az oltárral szemben megállva olvassunk kissé azon könyvből, melyet az egyházi nyelvszokás a Szegények Bibliájának nevez. A falfestményeket értem, melyeknek a román templomokban célja, hogy azok, a kik a szentírásból olvasni nem tudnak, képekben ábrázolva szemlélhessék az üdvözítő keresztény religió főbb eseményeit és igazságait, és lelki okulás és épülés nélkül az Ur házából senki, még a legtanulatlanabb se távozzék.

Tudjuk, hogy az Ur isten nem rögtön eszközölte a megváltásnak isteni nagy művét, hanem négyezer esztendőök során lépten nyomon készítette elő annak megvalósítását. Kezdetben kiválasztott egyeseket és családokat, később a néppé felsokasodott izraelitákat, mint e célra választott népet, kikben a nekik adott ó-szövetségi törvény, istentiszteleti rend és próféták küldése által az egy igaz Istenben való hitet és a Messiásban való várakozást fentartotta, fejlesztette és a megváltás idejét megérlelte. Azért mondja szent Pál apostol, hogy az ó-szövetségi törvény nekünk a Krisztusra nevelő mesterünk volt (Gal. 3, 24.) A mi az ur Jézus Krisztus által üdvöztökre véghez vitetett és rendeltetett, vagy isteni életében előfordult, az már az ó-szövetség egyes kiváló személyeiben, eseményeiben, intézményeiben vagy a próféták jóvendöléseiben, szóval, vagy képletileg, előjelek és jelvények által előmutattatott, hogy, mikor az idők betellettek, és a valóság elérkezett, az ó testamentomi homályos jelzések Krisztusban, intézményeiben és cselekedeteiben felderüljenek, világosakká és érthetőkké váljanak, egyszersmind pedig az Ur Jézus Krisztust és művét hathatósan megerősítő bizonyítékokul is szolgáljanak. Ezek értelemben mondja szépen az anyaszentegyháznak egyik elsőrendű tanítója, sz. Ágoston, hogy az új-szövetség az ó-szövetségben már ben rejlik, ben foglaltatik; az ó-szövetség pedig az újban világossá leszen és felderítettik.

Tekintsünk csak fel a mi templomunk hajójában végig vonuló főképek sorozatára. Mindjárt jobbkéz felől az első képek az első emberpár teremtését, eredeti ártatlanságát, bűnbeesését, a paradicsom elvesztését és a bűnhődést, a nehéz munkával fáradozást ábrázolják; de egyszersmind emlékünke hozzák a megváltás szükségességét és annak ígéretét. Folytatólag ott látjuk a vizözön képét, mely az Isten bűntető igazságára és ezenkívül a kereszttség általi megmentetésünkre emlékeztet. Mert

mikép, u. m. szt. Péter apostol, Noé bárkájában csak kevés élő szabadult meg az általános vízözönből, úgy minket is hasonló módon üdvözít a keresztség (I. Pét. 3, 21.) A kettő abban hasonló egymáshoz, hogy a vízözönből Noé és családja menekült test szerint, a keresztvizből mindnyájan a keresztények lélek szerint. Csodálatos volt I z s á k n a k a magtalan és már aggkoru Sarahtól születése, Istennek a vendégül megjelent három angyal általi kijelentése szerint s ennyiben előképe az Ur Jézus titokteljes fogantatásának és születésének, melyet szintén angyal hirdetett előre. Izsák különben is élénk előképe kedves Üdvözítőnknek, a mennyiben őt, bár egyetlen fiát, Istennek, engedelmes atyja, Ábrahám, ép úgy kész volt feláldozni és ő is magát áldozatul adni, a mint a mennyei Atya áldozatul adta Jézus Krisztust, az ő egyszülött fiát, kiben neki kedve tellett, s ez maga is engedelmessé lett érettünk a megváltó kereszthalálig. A következő képen Izsák áldja meg J á k o b o t, kitől az izraeliták 12 törzse és ezekből az egész választott zsidó nép, a megváltás országa eszméjének hordnoka származott. Balról az első kép J ó z s e f e t állítja szemünk elé, kit testvérei 30 ezüstpénzen eladtak, kinek köntösét vérrel behintették, ki csodálatosan Fáraó udvarába kerülván, a 7 kövér és sovány esztendők álomfejtése folytán az egyiptomi király által felmagasztaltatott, annak jobbára helyzetetett és mivel bölcsessége által a népet a biztos éhhaláltól szabadította meg, Fáraó által a világ szabadítójának neveztetett. Nemde mindezekben József is előképe a mi Üdvözítőnknek? A következő kép M ó z e s n e k a Nilus vizéből való kiemeltetését ábrázolja, ki, miután mint férfit, a honfitársa iránti méltatlankodást megboszlata volna, menekülni volt kénytelen s Horeb hegyén az égő, de el nem égő csipkebokornál vévén isteni küldetését, hogy népét Egyiptomból az ígéret földé kivezesse, népének törvényhozója lett; de mielőtt azt kivezetné, minden családnak keserű füvekkel készített bárányt, Isten jövődő áldozatbárányának jelképezőjét kelle áldozati eledelkép ennie s annak vérével a menekülé-i ajtó szarát kereszt alakjában megkennie. Így jelképeztetett előre azon esemény, hogy a bűn és kárhozat szolgaságából egykoron Isten báránya az Ur Jézus Krisztusnak a kereszten érettünk kiontott szent vére által leend szabadulásunk. A sziklából fejlesztett víz a lelkünket felüdítő isteni malasztot, a manna az oltári szentségben szerzendő menyei eledelt jelzi előre. A következő kép D á v i d királyt, a legszentebbet és Isten tisztelete körül legbuzgóbbat, egyszersmind azon királyt ábrázolja, ki uralkodó házat alapított, melyből a próféták sokszor ismételt jövődölése szerint kellendett születnie az Üdvözítőnek. Az ó-testamentomi képsorozatot végre S a l a m o n király zárja be, ki a páratlan jeruzsálemi templomot építette és felavatta; a ki a békeesség fejedelmének is neveztetik és a halandók legbölcsőbbike volt, kinek bölcsességét messzeföldről eljöttek hallani és csodálni az emberek, egyebek között Szába királynéja is. Előkelő képe ő is a jövődő megváltónak, ki a valóságos békeessi fejedelem mert ő békeltette ki a mennyet a földdel és kiről az Ur Jézus, a tőle elforduló zsidókat korholván, mondá: hogy Szába királyné is fel fog támadni ellenök az ítélet napján, mert ő eljött a föld

határaitól hallgatni Salamon bölcsességét, pedig — és itt magára intett — Salamonnál nagyobb állitt közöttetek.

Az ó-testamentomnak különösen három főintézménye volt. Az egyik az isteni törvény, mely Izrael népének vallási, társadalmi, családi és állami rendét szabta meg. Ennek személyesítője Mózes, ki által a törvény nyújtott és kinek alakja ott látható az orgonaház jobb felőli sarkán. A második a próféták intézménye, kiknek feladatuk volt, Isten sugallata mellett, a népet a törvényre oktatni, az attól elpártolókat utbaigazítani és dorgálni, Istennek e miatti büntetéseire figyelmeztetni, főképen pedig a várt Messiás reményét a népnél ébren tartani és annak élete körülményeit előre hirdetni, megjövendőlni, hogy a mikor megérkezendik, az ő irataik nyomán is felismerhető legyen, hogy ő az valóban, a ki eljövendő volt, a népeknek várakozása. A nagy Illés próféta a másik sa kon emlékeztessen rájuk; a többiek pedig, u. m. a négy nagy és tizenkét kisebb próféta, kik hátrahagyott irataik terjedelme után vannak így osztályozva, egyenkint vagy párosával az ablakok közein vannak a templomhajó mentén elhelyezve. A harmadik az oltár- és templomszolgálati intézmény, melyre tudvalevőleg az egész Lévi törzs volt rendelve és eoben Áron családja és származéka a szorosabban vett papi teendőkre. Erre emlékeztet Áron főpapnak a szentély melletti alakja; másik telén pedig Melchisedek foglal helyet, a ki még Ábrahám idejében élt és a kiről írva van, hogy Jeruzsálem királya, egyszersmind a Magasságbelinek főpapja volt, a ki kenyér- és boráldozatot mutatván be, magát Ábrahám patriarkát is megáldá. A miből következik, hogy azon ősidőben, a midőn Ábrahám Istentől kiválasztva és a népektől elkülönítve lőn, hogy ő és származéka az egy igaz Istenben való hitet a gyorsan terjedő bálványozás közepett megőrizhessék, még voltak egyesek és talán családok is, kik a pogányság közepett megtartották az egyistenség vallását, kinek tiszta áldozattal kedveskedtek. Ő kiváló előképe nemcsak az ó-testamentomi áldozatoknak, hanem főképen az Ur Jézus Krisztusnak, az igazság és béke fejedelmének és az általa örök időkre rendelt vérontás nélküli áldozatnak, ki is azért úgy az ó-, mint az új-testamentumi szentírásban, szélitiben Melchisedek rende szerinti főpapnak neveztetik. (109. zsoltár és szt. Pál zsidókhoz írt levelében.)

A szentély főfalain néhány új-testamentumi kép foglal helyet. A boldogságos Szűz köszöntetése az Ur angyala által. A megszületett Üdvözítő előtti hódolata a keleti bölcseknek, kik a távolból jövének, hogy imádják őt és az ajándékul hozott tömjénben az Istent, az aranyban a királyt, a mirrhában az érettség halálra adandó embert megvallják. Már ez a körülmény igen sokakat Zsidóországban szükségkép figyelmesekké tett arra, hogy rendkívüli dolgok vannak készülőben. Még nagyobb feltűnést keltett az, hogy Heródes, hallván a bölcsektől, hogy messzeföldről csillag által vezéreltetve azért jövének, hogy az imént született királyát a zsidóknak lássák és imádják, — miután az angyaltól megintetve hozzá, mikép kívánta, vissza nem térének: azt a kegyetlen parancsot adta ki, hogy minden csecsemő egész két éves koráig megölessék. De Istennek szándékait ember megghusítani nem képes. Judaea anyáinak keserve, sirákozása csak an-

nál nagyobb feltűnést keltett s az írásban jártasokat emlékeztethette a Messiás közeledtére, e kegyetlenségben is teljesedésbe menvén, amit a próféta (Jeremiás 31) előre hirdetett. Azonban a próféták valamint ezt, úgy egyebet is hirdettek előre. Megjövendelték azt, hogy közvetlenül előtte fel fog lépni egy férfiú, a ki Illés prófétának szellemében és erejével szigorú életmódot követvén, hirdetni fogja a bűnbánatot, a magába szállást és előkészíteni az embereket, sőt kezével reá mutatni a Messiásra. Ez keresztelő Szent János vala, „ki tanítván a pusztában hirdeté: Tartsatok penitenciát, mert elközelget mennyeknek országa. Készítsétek el az Urnak útját. Kiméne pedig hozzá Jeruzsálem és az egész Judea és Jordán körül az egész tartomány. Sokan pedig azt vélvén, vajjon nem ő-e a Krisztus, felelé mindnyájoknak: én ugyan vízzel keresztellek titeket, de erősebb jön nálamnál, kinek nem vagyok méltó sarusziját megoldani; ő titeket szentlélekkel és vízzel fog keresztelni.” Ama napokban jöve oda Jézus is Názárethből, kit, midőn meglátá János, reá mutatván, szóla: „Ime az Isten báránya, ki elveszi a világ bűneit.” Midőn pedig, János szabadkozása daczára, leszállt a Jordánba, hogy a keresztséget tőle ő is felvegye: „Ime megnyílnak az egek és látá az Isten lelkét galambképen lejönni és reá szállani, és hallá a szót a mennyekből: ez az én szerelmes Fiam, kiben nekem kedvem telik.” Így az evangelisták (Máté 3. Márk. 1. Lukács 3. és János 1.). Ezeket ábrázolja a szentély harmadik képe. Az ötödik kép Krisztus Urunkat mint tanítót állítja elénk. Nemsokára ugyanis maga is elkezdé nyilvános fellépését, tanítván, jöttevén, gyógyítván, csodahatalmát az emberi nyomor enyhítésére használván. A népek sokasága olyannyira csüggött ajkain, hogy sokszor éhen, szomjan napokig követé a pusztába, hogy hallhassa tőle az örök élet ígét, a midőn is ő azt a csodálatos ételszaporítás által táplálá. Sokszor meg akarák őt ragadni, hogy királyukká tegyék, mit azonban ő szerényen elvonulva visszautasított. Nem csoda tehát, hogy midőn a husvéti ünnepekre Jeruzsálembe méne, ez utja valóságos diadaluttá lőn, mikép az evangalista írja: „A nagy sereg, mely kíséré, leteríté ruháit az uton s mások galyakat vágtak a fákról és az utra tevék. A seregek pedig, melyek megelőzéék és követék, kiáltozának: Hosanna Dávid Fiának, áldott, ki az Úr nevében jó. Hosanna a magasságban! És midőn beérkezett Jeruzsálembe, az egész város felindult, mondván: Kicsoda ez?” (Máté 21.) Ő azonban más jelentőségét tudta felvonulásának; mert midőn utra kelének, már ott mondá tanítványainak: Ime, felmegyünk Jeruzsálembe, és az ember fia elárultatik a papi fejedelmeknek és írástudóknak és halálra kárhoztatják őt; és átadják a pogányoknak megcsufolásra, megostorozásra és megfeszítésre és harmad napon feltámad. (Máté 20.) Előbb azonban, hogy szeretetének mindenkori emlékét, lelkünk táplálékát és az új szövetségnek áldozatát nyujtsa, az utolsó vacsorát tartá, melyben mind e titkokat szerzé, ekkép is kimutatni akarván, mielőtt e világból az Atyához menne, hogy mivel szerette övéit, kik e világon valának, mindvégig szerette őket. (Ján. 13.) Ezeket állítja szemünk elé a szentély másik oldalán levő képek; záradékul az

Úr Jézus Krisztusnak Golgotára felmenetele a súlyos kereszttel és levétele a keresztről következik, melyen érettünk felfeszítettvén, váltságunk bérét szolgáltatá.

A püspöki székhely felett levő szentélyzáródás boltívetében az **Üdvözítő** mennyei dicsőségében trónol, jobbán a boldogságos Szűzzel, kinek megváltottak leghathatósabb közbenjárója és **Szent István** királyunkkal, édes hazánk védszentjével, balján Szt. Péter és Pál apostolokkal, kik a mi székesegyházunk védszentjei. A mennyei paradicsomot jelképező ezen testményen stylizált virágok, az Isten előtt kedves erények és istenesség jelzői, a trón alól pedig a patakozó vizek a reánk kiáradó malasztokat jelképezik. Egyik felén az angyal drága hazánk szent koronáját nyújtja oda védelemre, a másikon egy másik a hitvilágosságot jelző égő gyertyát mutatja fel, melyet az Úr Jézus Krisztus szerzett és mindvégig fentart. Mivel pedig az innét elterülő templomi mennyezet a mennyek országának jelképe, azért itt foglalnak helyet először is az apostolok, a mint az Úr Jézus nekik mondá: „Elrendelem nektek, amint elrendelte nekem Atyám az országot, hogy ott üljete királyi székeken, ítélendő k Israel tizenkét nemzetségét.” (Luk. 22.) Azután pedig Istennek minden szentjei, kik vele együtt élnek mindörökkön és érettünk esedeznek Isten előtt.

A szentély négy felső sarkára a négy evangelista helyzetetett, Krisztus anyaszentegyházának a világ mindnégy tájára kiterjedését ábrázolván, az ablakköveket pedig az egyháztanítók legfőbbjei, mint kik hasonlóan az egykori prófétákhoz, az Úr Jézus Krisztusnak evangéliumát isteniesen mély tudománnyal és bölcsességgel kifejtik és magyarázzák.

A szentély négy oszlopára, mintegy legjobban miközénk, helyeztük **Árpád** házi szent királyi családunk legfőbb szenteinek, **Szent Imre** herceg, **Szent László** király, **Szent Margit** és **Szent Erzsébet** képeit, azon hitben és buzgó óhajásban, hogy ők itt, az imádság e kiválóbb helyén, velünk együtt dicsérik és magasztalják az Istent és kérik felséges Urunk apostoli királyunkra, kedves hazánkra és mindnyájunkra Istennek áldásait.

A mellékhajókban és pedig az alsókban **Szent Pálnak** és a felsőkben **Szent Péternek** élete, tettei és szenvedései vannak ábrázolva.

Kiváló figyelmet érdemel székesegyházunk alsó része, vagyis a szentély alatti **altéplom**, mely szintén alapjából felujtattott és mely három oltárt foglal magában. Középen a **Szentsír** és **feltámadás oltára**. Balkézfelül a **fájdalmas szent Szűz** és jobbfelől **szt. András** apostol oltára. Az e helyre levezető lépcsők fölöttébb érdekes, páratlan műbecsű, talán még szent István kora előtti időből származó domborművek pontos másolatai.

Ezen altéplomon kívül még négy kápolna veszi körül templomunkat. 1. **Jézus Szent Szívének** kápolnája Urunk irántunk való véghetetlen szeretetéről tanuskodó jelenetekkel kifestve. 2. A magyarok nagy Asszonyának, miként a régi magyar keresztény katolikus elnevezés tartja, vagyis a **boldogságos Szűz Máriának**, mint **Magyarországunk Védasszonyának** kápolnája, kinek oltalmába szent István királyunk hazánkat, halála előtt mindenkorra

ajánlotta, képekkel diszítve, melyek ezen védelmet ábrázolják, miként azt magyar szenteink, különösen szent Imre herczeg, szt. László királyunk, IV. Béla magyar király leánya, B. Margit által és a hőselelkű nagy Hunyady János tapasztalták és vallották. 3. A Corpus Christi, vagyis a legméltóságosabb Oltári Szentség kápolnája, mely a plébániai isteni szolgálatnak helye és a mely az oltári szentségre vonatkozó képekkel van ékesítve. 4. Boldog Mór egykori pécsi püspök kápolnája, 1850-ik év óta, melyben az ő életének némely mozzanatai, az ő legendája nyomán, ábrázolják.

Ime, Krisztusban kedvelt hiveim, nemde, ha Istennek e házában időzünk, mintegy megnyílnak előttünk az egek és felderülnek a mennyországok titkai mindazokkal, amiket Isten készített azok üdvére, kik őt szeretik. Mert, mikép a zsoltáros mondja, hogy a legszebb királyi hölgynek legfőbb ékessége is bensejében, azaz szívében, lelkületében rejlik: akképen az imának és áldozatnak e helye is, a templom, melyről szt. János titkos látásaiban írja: látám az új Jeruzsálemet Istentől leszállani mint a férjének felékesített menyasszonyt. (Jel. 21.): azért ékesítettik fel és pompáz fényben, hogy bensőnk vagyis lelkünk és szívénk, a szentség és igazság ékességei által, Isten előtti kedvességre buzduljon. Mert, habár a templomok Isten dicsőségére emeltetnek, mikép az Úr szava maga mondja: „Ime az Isten hajléka az emberekkel és velök fog lakni; és ők az ő népe lesznek és az Isten velök, az ő Istenök lesznek,” (Jel. 21.) mégis a mi megszentelődésünkre is szolgálnak, főképen a keresztény hit és malaszt által, miképen szt. Pál apostol mondja: Nem tudjátok-e, hogy az Isten templomai vagytok és az Isten lelke lakozik bennetek? (I. Kor. 3.) Azért mondja kedves Üdvöztőnk is: „Ime az Istennek országa bennetek vagyon.” (Luk. 17.) Mert külsőleg hirdettetik ugyan, de minden egyes emberre nézve bensőleg kezdődik készséges hit által, mely benne minden jóvá fejlődik s igazsággá, békévé s örömmé lesz a Szentlélekben. (Róm. 14.)

Az Anyaszentegyház templomait felszenteli s különösen azok oltárait felkeni. Ez oly általános szabály, hogy tőle eltérés nincsen. S különösen minden oltárt, még a legcsekélyebb kápolnában is a püspök szentel fel — vagy az általa felkent oltárlapot kell használni, úgy, hogy anélkül az új-szövetségi áldozatot bemutatni nem szabad. Ez által is az anyaszentegyháznak az Úr Jézus által óhajtott egységét akarja kifejezésre juttatni, hogy valamint egy a Krisztus, és egy az ő helytartója, a közönséges keresztény anyaszentegyház feje, a kinek a világegyház összes püspökei alá vannak vetve, úgy az egyes egyházak összes papsága és hivei egyben, az ő püspökjükben, egyek.

A templomnak, kivált pedig a püspököknek, felszentelése nagy ünnepi nap, melyet azok, akiknek számára a templom felavattatik, az év legnagyobb ünnepével hasonló módon s egy egész heti megemlékezéssel ünnepelnek. De továbbá kiváló örömnapi is, melyen azért az anyaszentegyház megnyitja kegyelem-tárházát és úgy a felszentelés napján, mint annak évfordulóján, a hiveknek bucsút

engedélyez. Az egyháznak ezen kegyadományát Szentséges Atyánk, **XIII. Leo Pápa**, kinek ezen örömnápnakat alázatteljesen bejelentettem, tetézetten kiterjeszti reánk, amennyiben engem, püspöktöket, felhatalmaz arra, hogy 1) a felszentelés napján jelenlevőkre, nevében és helyette az apostoli áldást adhassam és teljes bucsút engedélyezhessek; 2) hogy ugyancsak a felszentelés napjának mindenkor i évfordulóján a hivek, kik a székesegyházat látogatják és az általa előirt feltételeket teljesítik, szintén és minden évben teljes bucsúban részesülhetnek; 3) az altemplom főoltárának oltárkiváltságát enged, minél fogva azon megholtnak lelke, a kiért a pap annál az oltárnál miséz, teljes bucsúban részesül.

Töltstük el hálával sziveinket ezen drágalátos mennyei kincsekért, melyekkel szent atyánk, a szentséges római pápa bennünket székesegyházunk felszentelése alkalmából elárasztott, és kérjük buzgó szívvvel az Úr Jézust, kinek ő e földön helytartója, hogy őt mennyekből oltalmazza, adjon erőt karjainak, hogy az anyaszentegyházat bölcsen és hatalommal kormányozza és ellenségeinek támadásaiból dicsőséges győzelemre vezethesse!

A templomfelszentelésnek szertartása, a keresztény templomok felséges jelentőségéhez képest, valóban magasztos és kenetteljes és előképét a frigyszekrény és Salamon templomának ősrégi, nem isteni sugallat nélkül keletkezett, felavatási imáiban és szertartásaiban birja, melyeket a keresztény anyaszentegyház átvett és az új-testamentum eszméivel termékenyített.

Izrael népének, miként tudjátok, Krisztusban kedvelt hiveim, csak egyetlen egy templommal kelle birnia. Imaházak — u. n. zsinagógák — ugyan, kivált a babyloni fogságból való visszatérés után, számosabbak voltak; de templom, melyben az ó-testamentumi áldozatok bemutatattak, csak egyetlen egy volt Jeruzsálem szent városában, melyet Salamon király páratlan fényvel emelt; mely azonban, midőn Zsidóország Nabukodonozor által meghódítatván, a nép, mikép azzal a próféták eleve fenyegetőztek, bűnei s az Isten törvényeitől való eltántorodásai miatt büntetésül fogságba hurczoltatott, a szent várossal együtt feldulatott és elpusztított. Azonban mintegy hetven évi számkivettetés után Cyrus, a perzsák nagy királya, a népet hazájába visszabocsátván, nemcsak megengedé, hogy Jeruzsálemet és a templomot ismét felépíthessék, hanem azt adományai által jelentékenyen elő is segíté.

Visszatérvén tehát az izraelitáknak jelentékeny része, legott mindenekelőtt, bár sok akadálylyal, s főleg az ellenséges népek támadásaival is, kik a munkát meggyújtani akarák, küzdve, hozzátogtak a Salamoni templom ujjáépítéséhez, s midőn a templomfalak alapjai már kimeredeztek a földből, nagy öröm volt a nép közt és együtt éneklének az Urnak dicséreteket. A vénebbek azonban, kik még emlékezének a régi templomra, mindjárt észrevehék, hogy ez új templom sem méretei nagysága, sem pompájának fénye tekintetében nem lesz hasonló a régihez, és e felett nagy hangon siránkoznak. (Esdrás 1. k. 3. fej.) De az Ur megvigasztalá őket Aggeus próféta által, mondván: Nagy lesz en e felujított háznak dicsősége, nagyobb, mint az első volt, mert e helyen adok békeséget, azaz ebbe lépend be, ki a békeséget helyreállítja az ég

és a föld között. Még egy kevés idő, és eljő, a kit minden nemzetek óhajtanak, vagyis az ígért Messiás; — és betöltöm e házat dicsőséggel, úgy mond a seregek ura. (Agg. 2. fej.)

Nekünk kedvelt hiveim, kik e mai napon felujult székesegyházunk előtt állapodunk, hogy azt felavatva és felszentelve Istennek ünnepélyesen felajánljuk és átadjuk, semmi okunk a szomorúságra. Nemcsak erősebb és fényesebb ez az előbbénél, hanem itt van, közöttünk van, velünk s együtt imádja benne ma Istent az Urnak Felkentje, dicsőségesen uralkodó Felséges Urunk, Apostoli Királyunk, **I. Ferencz József**, császár és apostoli király, ki nagy birodalmának gondjai között is talált időt reá, hogy atyai szívének, apostoli nagy lelkének szent sugallatát követve, e közöröm és ünnep napján hozzánk, hű népéhez legkegyelmesebben leereszkedve, közöttünk megjelenjen.

A hajdani templom szent István király gondoskodásából adatott Pécs város és a pécsi egyházmegye hivcinek; a régi templom szent István király apostoli utódjának **I. Ferencz József** császár és apostoli király legmagasabb engedelmséből és legkegyelmesebb jóvoltából lett új ünnepi ruhájába öltöztetve, hogy szent István e drága öröksége az enyészettől megmentetvén, megifjítva, megizmosítva, megszépítve általszálljon szent István népének unokáira, a dicsőségesen uralkodó apostoli királyunk hűséges jobbágyaira, a pécsvárosi és pécssegyházmegyei hívő népre.

Az első templomnak felszentelésénél nem volt jelen szent István király. Ma a felujítottnál jelen van dicső utóda, a mi Felséges és legkegyelmesebb Urunk, **I. Ferencz József** császár és apostoli király. A kinek, valamint mi alattvalói hűséggel hódolunk Istennek e háza előtt, úgy Ő is kegyes szívvvel hódol velünk együtt e házban Istennek, az Ő szent színe előtt.

Nagyobb tehát dicsősége e háznak, mint az előbbinek; és illő, hogy midőn ezért hálás szívvvel áldván az isteni Gondviselést, az Eghez könyörgünk, — és bizonyára velünk együtt könyörögnek a mennyből szent István és szent László királyaink, szent Imre herceg, szent Margit, szent Erzsébet, boldog Mór püspökünk és többi magyar szenteink: e buzgó imáinkat főképen és mindenek felett dicsőségesen uralkodó Felséges Urunk-, **I. Ferencz József** császár- és apostoli Királyunkért és felséges **Erzsébet Királynénkért** ejtsük mi és az egész pécsi egyházmegye ötszázezernyi sokasága: kérvén a Mindenható Istent, hogy áldja meg Őket a legteljesebb jóléttel, dicsőséggel. Ragyogtassa Felséges Urunkban mennyei bölcsességét népének javára, magyar hazánknak boldogítására. Erősítse hős karját ellenségeinknek megalázására. Éljen sokáig boldogan s tündököljön mindtovább nagy tetteiben népeinek boldogítására. Istennek oltalma kísérje minden lépteit s hír, szerencse koszoruzza mindenkoronszent Fejét!

Kelt Pécsen, 1891. Junius 22-én, felujított Székesegyházunknak felszentelési napján.

Nándor s. k.
püspök.

X.

1708

1891

24390. számhoz. Pályázat. A Lackenbacher-féle alapítványból 15 – 20 (Concursus pro stipendio Lackenbacheriano.) bibliai versnek héberből arabra készítendő legjobb fordításáért 945 o. ért. frt tüzetik ki jutalmul. A feltételek következők: 1. Mózes öt könyvének mindenikéből (a leszármazási lajstromok kivételével) sors által 3 – 4 versből álló hely szemelendő ki, mely héberből arabra fordítandó. Arab szótár használható ugyan, azonban két egyenlően jó fordítás között, a szótár nélkül készülté az előny. Legjobb fordításul az tekintendő, mely a londoni Polyglotte-hoz legközelebb áll. 2. A versenyben azon belföldiek vehetnek részt, kik a hittudományi tanfolyamot a bécsi, prágai vagy budapesti egyetemen a jelen vagy a legközelebb lefolyt tanévben, vagy pedig 2, legfeljebb 3 évvel előbb végezték és a kath. presbyteratust telvették. Egyenlően jó fordításoknál az elsőség azé, ki a hittudományi tanfolyamot legközelebb fejezte be. 3. A verseny a bécsi, prágai és budapesti egyetemen tartandó, s a dolgozat 12 óra alatt elkészítendő. Rövidebb időköz viszonylagos előnyül szolgál. Ezen díjért a verseny Bécsben f. évi november 27-ikére, Budapesten és Prágában pedig f. évi november 30-ára tüzetik ki. A pályázók kötelesek képességeket az illető egyetem hittudománykari dekánjánál legalább 3 nappal előbb okmányilag igazolni. Budapest, 1891. évi junius hó 3-án. A vallás- és közokt. m. kir. Miniszteriumtól.

1701

1891

Colomannus Rosty, S. J. opusculum edidit sub titulo: „Gonzaga (Opusculum Szent Alajos Jézus-társasági hitvallónak, az ifjúság példaképe és pártfogójának élete. Boldog halála háromszázados évfordulóján 1591 – 1891. (számos képpel a kor viseletében). Esztergom-főegyházmegyei hatóság jóváhagyásával. Budapest 1891.“ «Vita s. Aloysii» commenda- tur.) Opusculum isthoc sublimitate argumenti, dictionis elegantia praeclarum, captui scholasticae pubis accommodatum, quod ceu lectura inventutis scholasticae ob egregium fructum spiritualem, quem promittit, manibus teri dignum munusculi adinstar gratissimi inservire potest, peculiari attentioni Venerabilis Cleri diocesani commendo.

1702

1891

A vémeendi r. k. iskolához két segédtanító kerestetik. Tannyelv: német. (Concursus pro stationibus subdacentium in Véménd.) Fizetés: egyenként 300 frt o. é. és butorozott szoba fűtéssel. A kántori teendőkben és az ismétlők oktatásában segédkezni tartoznak. Junius 29-én személyesen kéretnek jelentkezni.

1703

18. 1

(Concursus
pro stationi-
bus docen-
tium
in Bozsok.)

A bozsoki róm. kath. népiskolánál két osztálytanítói állomás üresedésben lévén, ezekre folyó évi július 19-éig pályázat hirdettetik. Fizetésök egyenkint egész évre 300 frt, mely havi részletekben pontosan fizettetik; azonfelül kapnak egyévenként fűtésre $1\frac{1}{2}$ öl kemény hasábfát és lakásul szép szobát az iskolahelyiségben, melyben ágyfa, asztal, székek és ruhaszekrény van. Tartoznak ezért: mindegyik külön osztályt vezetni, ismétlőiskolát aránylag tartani és a kántori teendőknél segédkezni. Ének- és orgonálásban jártasak előnyben részesülnek. Tannyelv német és magyar. Pályázók kellőkép felszerelt kérvényeiket a r. k. iskolaszékhez Bar.-Bozsokra címezzék.

(Personalia.)

Rssmus ac. Mgf. D. Carolus Fesztl praepositus, canonicus lector, consiliarius regius nominatus est electus Episcopus Corezolaensis; Rssmus D. Josephus Szeredy canonicus nominatus est tit. Abbas B. M. V. de Almád; A. R. D. Ignatius Károly V. A. D. assessor consist. et parochus ad S. August. Q.-Ecclesiensis nominatus est tit. Abbas S. Michaelis Arch. de Gáborján; R. D. Josephus Wurster SS Theol. doctor et professor iuris canonici nominatus est Ecclesiae Cathedr. Q.-Eccl. canonicus ad honores; R. D. Franciscus Kőhler, professor studii bibl. nominatus est assessor consistorialis; A. R. D. Josephus Pozsgay secretarius episcopalis constitutus est camerarius Suae Sanctitatis Leonis PP. XIII. ad honores extra urbem; R. D. Ignatius Glatt praefectus instituti musicae sacrae Ecclesiae Cathedralis Q.-Ecclesiensis constitutus est capellanus Suae Sanctitatis Leonis PP. XIII. ad honores extra urbem.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 12. Junii 1891.

Ferdinandus, m. p.

Episcopus.

XI.

1931

1891

Die 18. Junii a. c. pie in Domino obiit A. R. Antonius Horváth, (Mors Antonii Horváth, par. P.-Bogád.) parochus Püspök-Bogádensis et emer. VADiaconus districtus Mohácsensis, sacerdos iubilans, qui a. 1818. natus, a. 1841. presbyter ordinatus ab a. 1857. parochum egit in Lanesuk a. 1874. VADiaconus distr. Mohács renuntiatus, ab anno autem 1876. parochiae Püspök-Bogád praefuit.

1932

1891

Die 24. Junii a. c. piam animam creatori reddidit Rssmus Josephus Berecz, (Mors Josephi Berecz, can. hon., em. par. Báltaszék.) Canonicus Cathedralis Ecclesiae Quinque-Ecclesiensis ad honores, emer. parochus Báltaszékensis, sacerdos iubilans, qui a. 1813. natus, a. 1836. presbyter ordinatus ab a. 1846. parochiam in Várdomb regendam adiit, subin a. 1860. munus Subregentis in seminario puerorum adgressus; a. 1862. parochiae in Báltaszék admotus est, ab a. 1871. dignitate canonicatus honorarii decoratus; a. 1880. in quietem recessit.

Quorum animas sacerdotum dioecesanorum consuetis suffragiis commendo.

1933

1891

A Congregatione S. Officii seu Inquisitionis non pridem sequens destinatum (Baptismi ab haereticis collati valor relate ad matrimonium.) est ad Archi-Eppum Monacensem rescriptum:

Illustrissime ac Reverendissime Domine! Litteris datis die 18. Aprilis currentis anni Vicarius Capitularis ad animarum quieti et securitati prospiciendum declarari rogabat a S. Sede, quod per dispensationem super impedimento mixtae religionis, si dubium de baptismo haereticae partis persistat, ut istis in regionibus non raro contingit, etiam dispensatio super impedimento disparitatis cultus ad cautelam concessa intelligenda sit.

Res ad hanc supremam Congregationem S. Officii delata est, quae adprobante Sanctissimo D. N. Tibi pro norma communicanda sequentia decreta mandavit, scilicet:

1. proposito dubio: An calvinistae et lutherani, quorum baptisma dubium et suspectum est, infideles habendi sint, ita ut inter eos et catholicos disparitatis cultus impedimentum dirimens adesse censeatur? — Feria IV. die 17. Novembris 1830. responsum fuit: Quoad haereticos, quorum sectae ritualia praescribunt collationem baptismi absque necessario usu materiae et formae essentialis, examinari debet casus particularis; quoad alios, qui iuxta eorum ritualia baptisant valide, validum censendum esse baptisma. Quod si dubium persistat, etiam in primo casu

censendum est validum baptisma in ordine ad validitatem matrimonii; si autem certo cognoscatur nullum baptisma ex consuetudine actuali illius sectae, nullum est matrimonium.

2. Proposito dubio, utrum si dubium de valore baptismi remaneat, et non visum sit opportunum solvere dubium de his, qui sic dubie baptizati sunt, in rebus, quae ad matrimonium spectant, habendi sint ac si vere et valide baptisati fuerint? — Feria IV. de 9. Septembris 1868. responsum fuit: Censendum esse validum baptisma in ordine ad validitatem matrimonii.

Fausta quaeque Tibi precor a Domino. Romae die 18. Septembris 1890. Amplitudinis Tuae addictissimus in Domino R. Card. Monaco.

1934

1891

(De tributo
scholari.)

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minister. 18164. szám. Z. vármegye közigazgatási bizottságának. A bizottságnak folyó évi február 5-én 361. szám alatt kelt határozatát, melylyel X. Y. u—i földbirtokosra kirótt u—i r. kath. iskolai adó leiratni rendeltetett, az u—i r. kath. iskolaszéki elnök részéről közbevetett fölebbezés alapján ezennel föloldom, mert X. Y. róm. kath. vallásu levén, reá (habár más községben lakik is) u—i birtoka után az 1868.: 38. t. cz. 11. §. alapján r. kath. iskolai adó kivethető. Miről a bizottságot f. é. ápril 11-én 1704. sz. a. kelt jelentésére a csatolmányok visszaküldése mellett további eljárás végett értesitem. Budapest, 1891. május hó 19-én. Gróf Csáky Albin s. k.

1935

1891

(De s. peregrinatione ad sepulchrum s. Aloysii Romam instituenda.)

Ex incidenti anniversarii trisaecularis ab obitu angelici iuvenis s. Aloysii a Gonzaga, ad exemplum aliarum orbis catholici nationum sacra peregrinatio e patria quoque nostra Romam ad sepulchrum s. Aloysii ducenda intenditur. Qui socios se huic s. peregrinationi accingere desiderarent, pro notitia sumere velint, peregrinationem istam e metropoli Budapestana die 23. Septembris itineri se daturam et per Flumen et Anconam pro die 25. Septembris in urbem septicollem Romam adventuram, et post quinque dierum Romae commorationem eadem via domum reversuram; duasque peregrinantium classes locum habituras, sumtus item itineris seu vecturae in aditu et reditu, victus, necnon hospitii durante Romana commoratione pro peregrinantibus I. Cl. in 96 flnis, pro peregrinantibus vero II. Cl. in 77 flnis stabilitos esse.

Optandum esset, quo ad mentem Sanctissimi Patris Leonis XIII. PP. plures e studiosa praeprimis iuventute huic s. peregrinationi nomen darent, et e fonte spiritus catholici haustum Romam pergerent.

Velint proin DD. Curati eo adlaborare, ut peregrinationis huius, quantum fieri potest, numerus augeatur, quos autem socios huius peregrinationis fieri anhelantes invenerint, ulteriora edocendos ad Cl. D. Franciscum Robitschek studiorum praefectum generalis seminarii Budapestinensis inviare.

1936

1891

D. Antonius Rang, parochus Kis-Asszonyfaensis, iteratis iam vicibus supplices litteras ad me direxit, quibus a munere parochiali relevari et annua pensione 600 flnrum donari petiit. Indesinentibus precibus sacerdotis dicti, qui annum aetatis agit 69-um, speciemque praesefert viri ob provectam aetatem viribus confracti, deferendum ratus eundem scrutinio medicali subiiciendum ad Sp. ac Cl. D. Euduardum Pázsitzky relegavi, cuius iudicio praelaudatus dominus parochus, praescindendo a debiliori corporis constitutione pondere annorum, laborum, diuturnique morbi dolorum magis adhuc debilitata, ob incurabilem et in dies magis magisque invalescentem sinistri cruris ante 24 annos confracti morbum, unde pedes prae tumore et hypertrophia vix corporis moli sustentandae, nedum circumferendae sunt, incessumque non modo nimis difficilem, sed paene impossibilem reddunt, obeundorum munium parochialium incapax est pronuntiatus.

(De applaci-
danda An-
tonio Rang,
par. Kis-
asszonyfa
pensione.)

In hac rerum conditione cum ad vota districtuum honorabilium recurreret, quamvis certam favoris spem faceret quoad promeritam quietem ad obeunda ultro munia inhabilitas, nihilominus nobilitati cordis obediendum existimavit et in augmentum fundi pensionalis, usu annuorum censuum vita comite sibi reservato, 5000, seu: quinque millibus florenorum a. v. in aere parato numeratis magnanimiter succurrit.

Cum pro eximia hac liberalitatis tessera nomine meo clerique dioecesani benefactori debitas referrem grates, simul honorabiles districtus dioeceseos in sensu puncti 6) Statutorum pensionalium praesentibus provocatos volo, ut in coronis autumnalibus vota quoad pensionem annuam 600 florenorum D. Antonio Rang, parcho Kis-Asszonyfaensis applacidandam depromere velint.

1937

1891

In publicationum redactore Ignatio Zimándy „Ébresztő Hangok“ inscriptarum libro duodecimo in lucem prodiit praeclarum opus Cl. D. Augusti Lubrich, ad universitatem Budapestanam professoris p. o. sub titulo: „Természetbölcselet. Az aquinói sz. Tamáson alapuló bölcseletkedés legújabb örökbecsű vívmányainak nyomán,“ in Tomis tribus. Quod opus apparatu scientiae peculiari confectum et in litteratura Hungarica huius generis unicum praesentibus Venerabili Clero dioecesano impensius commendo. Opus apud editorem AR. D. Ignatium Zimándy, parochum in Török-Bálint erga 12 flnos in aere parato, vel erga persolvenda 50 sacra haberi potest.

(Opus „Ter-
mészetbölcse-
let“ Aug. Lub-
rich commen-
datur.)

1938

1891

Pagellas periodicas „Kalausz“ inscriptas redactore Josepho Regéczy Tyrnaviae super materiis paedagogicis in sensu christiano-catholico tractantes

(Pagellae „Ka-
lausz“ com-
mandantur.)

erga preces redactoris hisce docentium etiam attentioni commendandas Venerabili Clero dioecetano commendo.

1939

1891

(Fascic. „Elkorcsosodik a világ“ commendatur.)

Fasciculum sub titulo „Elkorcsosodik a világ“ auctore anonymo „Philalethesz“ typis vulgatum, apud bibliopolas Szűts et soc. Budapestini erga 20 cros venui prostantem hisce venerabili Clero dioec. commendo.

1930

1891

(Terminus examinis pro-synodalis.)

Notum redditur sacerdotum dioecetanorum omnibus et singulis, quorum interest, Examina Pro-Synodalia in futuro quotannis feria III. et IV. ultimae hebdomadae mensis Septembris semper asservatum iri.

1940

1891

(Concursus pro stat. doc. in Czikó.)

A czikói róm. kath. iskolánál az osztálytanítói állomás üresedésbe jövőn, erre 1891. augusztus hó 13-ig pályázat nyittatik. Ezen állomás javadalma 300 frt és szabad lakás, melyért a megválasztandó egy osztályt önállóan vezetni és a kántori teendőkben a kántortanítónak segédkezni tartozik. A kellőkép felszerelt folyamodványok a helybeli iskolaszék elnökéhez küldendők. Az állomás ez évi szeptember 1-én, mikor az iskolai előadások megkezdetnek, elfoglalandó. Tannyelv: német-magyar. Posta: helyben.

1941

1891

(Concursus pro stat. sub-doc. in Szebény.)

A szebényi r. k. elemi népiskolánál megürült segédtanítói állomásra ez évi július hó végeig pályázat nyittatik. Fizetés: a legszükségeseb butorzattal — ágyneműn kívül — felszerelt szoba, 300 forint a község pénztárából s 12 méter hasábfal részben természetben, részben pénzértékben megváltva, melyből a tantermet is fűtetni tartozik. Kötelessége az egyik osztályt önállóan vezetni és szükség esetén a kántorkodásban is segédkezni. Az állomást szeptember 1-én kell elfoglalni. A tannyelv magyar. Képezde-végzett ifjak is folyamodhatnak. A folyamodványok a kiirt határidőig a szebényi róm. kath. hitközség iskolaszéki elnökségénél Szebényben u. p. Bozsok nyujtandók be.

1942

1891

(Concursus pro stat. sub-doc. in Mucsi.)

A megüresült mucsii r. kath. altanítói állomásra pályázat hirdettetik. Javadalmazás: Kézpénzfizetés 200 frt és egy szobából álló lakás fűtéssel; a kántortanító által kiszolgáltatandó teljes ételmezés van ez állomással összekapcsolva. Tannyelv: német-magyar. A kántori teendőkben és az ismétlők oktatásában segédkezni tartozik. A pályázók kellőkép felszerelt kérvényeiket f. é. július 31-ig a róm. kath. iskolaszéki elnökséghez czimezzék. Utolsó posta: helyben. (Tolna-megye.)

1943

1891

A kisfaludi róm. kath. iskolánál a segédtanítói állásra folyó évi (Concursus pro stat. sub-
október hó 1-re pályázat hirdettetik. Évi jövedelem: 300 frt készpénz, utólagos doc. in Kis-
negyedévi részletekben. Egy öl kemény hasábfá saját személyére; egy padlózott falud.)
szoba. Kötelessége: Az 1., 2. és 3-ik osztályu fi- és leánygyermeket, nem-
különben a vasárnapi iskolások egyik nembeli osztályát tanítani; továbbá a
kántori teendőkben segédkezni. Tannyelv német-magyar. Kivánatos a horvát
nyelv ismerete. A pályázó képesített, esetleg képezdét végzett legyen. A folya-
modványok kellőleg felszerelve, B.-Kisfaludra az iskolaszék elnökéhez küldendők.

1944

1891

A l a n c s u k i r. kath. népiskolánál az I. és II. osztálytanítói állomás (Concursus
üresedésben lévén, erre f. évi július végéig pályázat hirdettetik. Pályázhatnak pro stat. doc.
okleveles tanítónők is; fizetése 300 frt, mely $\frac{1}{4}$ évi részletekben fizettetik; 2 in Lancsuk.)
méter öl kemény hasábfá saját használatára és lakásul egy szoba, konyha, mellék-
épületekkel. Tannyelv német és magyar. Az ismétlők oktatásában segédkezni tartozik.
A pályázók felszerelt kévényeket az iskolaszéki egyházi elnökséghez Lancsukra
czimezzék.

1945

1891

A s z a k a d á t h i r. kath. osztálytanítói állomásra augusztus 15-ig pályá- (Concursus
zat hirdettetik. Jövedelme 308 forint szép lakással. Tannyelv német. A kántorság- pro stat. doc.
ban segédkezésre vállalkozók előnnyel bírnak. Folyamodványok az iskolaszékhez in Szakadúth.)
küldendők. Posta: Gyöng.

1946

1891

A k i s - d o r o g h i másodtanítói állomás üresedésben lévén, erre folyó (Concursus
évi július hó 20-ig pályázat hirdettetik. Évi fizetése 350 frt, lakásul egy butorozott pro stat. doc.
szoba. Tannyelv: német. Képesített tanítók hiányában tanítóképezdét végzett egyének in Kis-
is figyelembe vétetnek. A pályázók a róm. kath. iskolaszékhez: Kis-Dorogh Tolna- Dorogh.)
vármegyében forduljanak.

Carolus Erdélyi cooperator P.-Bogádensis nominatus est ad- (Personalia)
ministrator ibidem; Franciscus Hanuy coop. M.-Kéméndensis nomi-
natus est actuarius et protocollista officii dioecisani. Missi sunt cooperatores:
Carolus Oberhammer e Somberek ad Apar; Emericus Sipos ex
Apar ad Somberek; Augustinus Fekete e Rác-Petre ad Tolna; Victor
Ujváry ex Olasz ad Rác-Petre; Georgius Ivánovics e Podgajci ad

Olasz; Georgius Mayer neo-presbyter ad Olasz; Antonius Pataky e Kéménd ad Podgajci; Alexander Gaál e F.-Mindszent ad Kéménd; Aloysius Schmeller e Szakadáth ad F.-Mindszent; Franciscus Mundbród e Colonia mont. prope Q.-Ecclesias ad Szakadáth; Guilielmus Péwald neo-presbyter ud Coloniam mont. prope Q.-Ecclesias; Georgius Antale Kajdacs ad Bogdása; Edmundus Kirschaneck e Bogdása ad Szajk; Michael Horváth e Szajk ad Harkanovci; Paulus Fráncsics neo-presbyter ad Kajdacs; Desiderius Szabó neo-presbyter ad Kőv.-Szöllős; Josephus Pál ex Ozora ad V.-Dombó; Carolus Pintér e V.-Dombó ad Ozora; Andreas Horácsek neo-presbyter ad Vaiszló; Guilielmus Fuchs neo-presbyter ad Zomba; Paulus Markovics ad Villány; Adalbertus Igaz ad Mágocs.

Datum Quinque-Ecclesiis die 4. Julii 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

PEL

XII.

2079

1891

Libellus precum et cantilenarum ecclesiasticarum „Ájtatossági Gyakorlatok“ inscriptus, per Emmanuelem Pokorny, doctrinae religionis in gymnasio Budapestano professorem concinnatus et usui iuventutis scholarum mediarum accommodatus praesentibus commendatur. Libellus haberi potest apud editorem erga 80 cros.

(Libellus precum „Ájtatossági Gyakorlatok“ commendatur.)

2080

1891

Tolnamegyébe keblezett Tolna nagyközségben a róm. kath. kántor-tanító állás megürülvén, erre ezennel pályázat hirdettetik. I. Javadalmazás: 1-szor a hitközséget illető pénztárból 600 frt, azaz: hatszáz forint o. é. évnegyedes részletekben. 2-szor természetbeni lakás a templom közelében; mely áll: két szoba, egy cselédszoba, konyha, éléskamara, fafészer, pincze, padlás és egy kis zöldségkertből. 3-szor öt öl kemény és öt öl lágy tüzelőfa. 4-szer négy szekér széna. 5-szor egy nyolczad kültelek haszonélvezete, melyet a kántor műveltet és érte az adót fizeti. 6-szor stóla-illetmény a nyolczezer lelket számláló község hiveitől. — II. A kántor-tanító kötelmei: 1-szor egy elemi iskolai osztályt saját felelősséggel vezetni. 2-szor a mindennapi, vásár- és ünnepnap i isteni tiszteleteket, sz. miséket, vecsernyéket, körmeneteket és a többi egyházi ténykedéseket az előírás szerint magyar és német nyelven orgonálva és előénekelve kísérni. 3-szor egy okleveles magyar és német nyelvben jártas és ugy a tanítói, mint a kántori teendőiben segédkezni tudó kath. vallásu segédet tartani, illetőleg fizetni, ennek a községtől nyerendő szobáját télen kellő fűtéssel ellátni, élelmezést, szolgálatot és mosást adni. 4-szer a lelkésznek a kereszteleseknél, esketéseknél, temetéseknél és beteggyónatásoknál vagy személyesen segédkezni, vagy maga helyett alkalmas szolgát tartani. Ezen állomást elnyerni óhajtok kellően felszerelt folyamosukat és okmányaikat Tolnára, a prépost-plébános és iskolaszéki elnök hivatalához f. évi augusztus 23-ig küldjék; később érkezők tekintetbe nem vétetnek, mert augusztus 25-én megejtetik a választás, mely időközben alkalma lehet bárkinek hangját, éneklési és orgonálási képességét ismertetni.

(Concursus pro statione cant.-docentis in Tolna.)

2081

1891

A teveli (Tolnavm.) r. k. népiskolánál a segédkántortanítói s osztálytanítói állomásra pályázat hirdettetik. Elsőnek jövedelme: egy szobából álló lakás,

(Concursus pro stationibus subdocentis et docentis in Tevel.)

150 frt, teljes ellátás, mosás és világítás nélkül; másodiknak: egy szobából álló lakás, 350 frt. Kötelmeik: egy-egy tantermet s az ismétlő iskolát vezetni, a kántori teendőkben segédkezni. A kérvények aug. 10-ig a r. k. iskolaszék elnökségéhez küldendő.

2082

1891

(Concursus
pro stat. sub-
docentis in
P.-Lak.)

A p ü s p ö k l a k i (Baranyamegye) r. k. népiskolánál ujonan szervezett segédtanítói állomásra f. é. augusztus 10-ig pályázat hirdettetik. Jövedelem: egy polgári évre 300 frt o. é. havi utólagos részletekben, hat köbméter hasábfá és egy — ágyneműn kívül — butorozott szoba. Kötelessége a 3 alsóbb osztályt önállóan vezetni és a kántorságnak minden ágában segédkezni, vagy szükség esetén önállóan végezni. Tannyelv német-magyar. Csak okleveles nőtlen tanítók és a kik a kántorságban jártasak, pályázhatnak. A folyamodványok a püspöklaki r. k. iskolaszéki elnökséghez intézendők, u. p. Himesháza.

2083

1891

(Concursus
pro stat. cant.-
docentis in
Kölesd.)

A k ö l e s d i kántortanítói állomásra f. é. augusztus 10-ig pályázat nyit-
tatik. Ezen állomás javadalmazása következő: Az uraságtól kegyadomány 198 frt
40 kr. Párpénz 83 frt. Tandij 110 frt. Ismétlő iskolások tanításáért 33 frt 33 kr.
Templomkertbérletből 30 frt. 4 hold szántóföld. Hidvégen minden második vasárnap
vagy ünnepen mise alatti orgonálásért 5 frt, 5 hectl. buza, kényelmes lakás mel-
léképületekkel és házi kerttel. A pályázók felszerelt kérvényeiket a világi iskola-
széki elnöknel Kölesden a kitűzött határidőig nyujtsák be.

2085

1891

(Concursus
pro statione
docentis in
Báta.)

A b á t a i r. k. iskolánál ujonan szervezett osztálytanítói állomásra folyó
évi aug. hó 23-ig pályázat nyitattik. Jövedelme: 300 frt készpénz negyedévenkénti
részletekben; 9 hold (1200 □ öl) a község közelében jó minőségű szántóföld; 3 öl
lágymű saját használatára és szabad lakás, tágas udvar és melléképületekkel együtt.
Kötelessége: egy osztályt önállóan vezetni, a vasárnapi ismétlőket tanítani, valamint
a kántori teendőkben segédkezni. A folyamodók kellőkép felszerelt kérvényeiket a
kerületi esperesi hivatalhoz küldjék Tolnára.

2086

1891

(Concursus
pro stat. do-
centis in
Apar.)

A z a p a r i róm. kath. iskolánál osztálytanítói állomásra f. évi augusztus
30-ig pályázat hirdettetik. Évi jövedelem: 300 frt negyedévi részletekben, egy öl
fa s lakás. Tannyelv német-magyar. Folyamodványok az iskolaszéki elnökhöz
intézendők.

2091

1891

A m.-peterdi róm. kath. kántor-tanítói állomásra f. é. augusztus 10-ig pályázat hirdettetik. Évi fizetés: 300 frt negyedévi részletekben, 31 frt ismétlődő iskola tartásért, 2° tüzelőfa, 5—6 frt stóla jövedelem. Lakásul szolgál a kath. hitközség háza a melléképületekkel, külön pinczeházzal, kerttel és az ahhoz tartozó földterülettel. Tannyelv: magyar. Folyamodványok az egerághi plébánia hivatalhoz intézendők. (Concursus pro stat. cant.-doc. in M.-Peterd.)

2092

1891

A paárii róm. kath. osztálytanítói állomásra aug. 20-ig pályázat hirdettetik. Jövedelme 300 frt utólagos negyedévi részletekben, 2 öl fa, egy szoba. Kötelessége egyik osztályt tanítani, a vasárnapi oktatásban és kántori teendőkben segédkezni. Tannyelv: magyar; a német nyelvben jártasak előnnyel birnak. A pályázó képesített, esetleg képezdét végzett legyen. Folyamodványok az iskolaszék elnökéhez küldendők Paáriba (posta: Tolna-Tamási). (Concursus pro stat. doc. in Paári.)

Alexander Götz, succentor, nominatus est director sacristiae Ecclesiae Cathedralis Q.-Ecclesiensis. (Personalia.)

Quinque-Ecclesiis, die 23. Julii 1891.

Franciscus Sláby, m. p.

Vic. Gnrlis Eppalis.

XIII.

2251

1891

A)

A magyarországi lat. és gör. szert. róm. kath. tanítók segélyalapja vagyonáról a kezelő egri főkáptalan által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és helyesnek talált

(Rationes fundi subsidiarii lat. et gr. rit. rom. cath. docentium in Hungaria.)

1890. évi számadás kivonata.

Vagyonállás 1889. év végén.

1. 5%-kal kam. magyar járadékkötvényekben (névérték szerint)	42000	frt	—	kr.
2. Egységesített osztr. államkölesönkötvényekben „ „	1100	„	—	„
3. 6 db. bazilika sorsjegy à 8.50	51	„	—	„
4. Magán kötelezvény	50	„	—	„
5. Takarékpénztáraknál 5% kamatra tőkésítve	24000	„	—	„
6. Készpénzmaradvány	3408	„	68	„
Összesen	70609	frt	68	kr.

I. Fejezet. 1890. évi bevétel.

1. §. A múlt évi készpénzmaradvány 3408 frt 68 kr.

1. §. összege 3408 frt 68 kr.

2. §. Az egyházmegyek gyűjtéseiből befolyt:

a) Az esztergomi érseki megyéből	303	frt	70	kr.
b) A kalocsai érseki megyéből	364	„	50	„
c) Az egri érseki megyéből	289	„	74	„
d) A besztercebányai püspöki megyéből	58	„	—	„
e) Az erdélyi püspöki megyéből	176	„	50	„
f) A győri püspöki megyéből	220	„	50	„
g) A kassai püspöki megyéből	102	„	50	„
h) A nagyváradai lat. szert. püspöki megyéből	100	„	10	„
i) A nagyváradai gör. szert. püspöki megyéből	39	„	50	„
k) A nyitrai püspöki megyéből	131	„	—	„
l) A pécsi püspöki megyéből	32	„	—	„
m) A rozsnyói püspöki megyéből	55	„	—	„
n) A székesfehérvári püspöki megyéből	12	„	—	„
o) A szepesi püspöki megyéből	132	„	75	„
p) A szombathelyi püspöki megyéből	330	„	—	„
q) A váci püspöki megyéből	30	„	—	„
r) A veszprémi püspöki megyéből	155	„	—	„
s) A pannonthalmi főapátság egyházi területe részéről	11	„	50	„
2. §. összege	2544	frt	29	kr.

3. §. Tőkek (értékpapírok és takarékp. betétek) <i>kamataiból</i>	3463 frt 49 kr.
3. §. összege	3463 frt 49 kr.

A bevételek összesítése.

1. §. összege	3408 frt 68 kr.
2. §. összege	2544 „ 29 „
3. §. összege	3463 „ 49 „
Összes bevétel	9416 frt 46 kr.

II. Fejezet. 1890. évi kiadás.

1. §. Az 1890. évben felosztás alá eső (alapsz. 6. és 7. §§.)
összeg számlájára :

a) A közp. bizotts. által megszavazott ösztöndíjak czimén kiadatott	2150 frt — kr.
b) Segély- és gyámpénzekre, valamint a szegénysorsu tagok gyámolítására	2886 „ — „
c) Az orsz. kath. tanítói árvaházról illető hányad czimén az árvaház külön kezelt alapjába áttétetett	580 „ — „
1. §. összege	5616 frt — kr.

2. §. Különfélékre (nyomdai, postai stb. költségek)	21 frt 90 kr.
2. §. összege	21 frt 90 kr.

A kiadások összesítése :

1. §. összege	5616 frt — kr.
2. §. összege	21 „ 90 „
Összes kiadás	5637 „ 90 „

Mérleg:

Valóságos bevétel	9416 frt 46 kr.
Valóságos kiadás	5637 „ 90 „
1891. évre átvendő készpénzmaradvány	3778 frt 56 kr.

Segélyalap vagyonállása 1890. év végén:

1. 5%-kal kam. magyar járadékkötvényekben (névérték szerint)	42000 frt — kr.
2. Egys. osztr. államkölcsön kötvényekben	1100 „ — „
3. 6 db. bazilika sorsjegy à 8.50	51 „ — „
4. Magán kötelezvényen	50 „ — „
5. Takarékpénztárakban 5% kamatra tőkésítve	24000 „ — „
6. Készpénzmaradvány	3778 „ 56 „
Összesen	70979 frt 56 kr.

B)

A létesítendő országos katolikus tanítói árvaház alapjáról
a kezelő egri főkáptalan által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és
helyesnek talált

1890. évi számadás kivonata.

Vagyonállás 1890. év végén.

1. 1870-i magy. kir. nyereménykölcson jegyben (névérték szerint)	100	frt	—	kr.
2. Takarékpénztárban 5 ^o / _o kamatra tőkésítve	5371	"	—	"
3. Készpénzmaradvány	189	"	—	"
Összesen	5660	frt	—	kr.

I. Fejezet. 1890. évi bevétel.

1. §. A mult évi készpénzmaradvány	189	frt	—	kr.
1. §. összege	189	frt	—	kr.
2. §. Az egyházmegyék gyűjtéséből befolyt :				
a) Az esztergomi érseki megyéből	18	frt	—	kr.
b) Az egri érseki megyéből	70	"	—	"
2. §. összege	88	frt	—	kr.
3. §. A segélyalap 1890. évben felosztás alá eső jövedel- meiből az árvaház pénztárába áttételt:				
A szabályszerű ¹ / ₁₀ rész czimén	580	frt	—	kr.
3. §. összege	580	frt	—	kr.
4. §. Tőkék kamataiból (nem vétettek fel)	—	frt	—	kr.
4. §. összege	—	frt	—	kr.

A bevételek összesítése :

1. §. összege	189	frt	—	kr.
2. §. összege	88	"	—	"
3. §. összege	580	"	—	"
4. §. összege	—	"	—	"
Összes bevétel	857	frt	—	kr.

II. Fejezet. 1890. évi kiadás.

1. §. Tőkésítésre :				
a) Takarékpénztárnál 5 ^o / _o kamatra tőkésített	769	frt	—	kr.
1. §. összege	769	frt	—	kr.

A kiadások összesítése.

1. §. összege egyszersmind főösszeg	760	frt	—	kr.
---	-----	-----	---	-----

Mérleg.

Valóságos bevétel	857 frt — kr.
Valóságos kiadás	769 „ — „
1890. évre átvendő készpénzmaradvány	88 frt — kr.

Az árvaház alapjának állása 1890. év végén.

1. 1870-i magy. kir. nyereségek kölcsön jegyekben (névérték szerint)	100 frt — kr.
2. Takarékpénztárban 5% kamatra tőkésítve	6140 „ — „
3. Készpénzmaradvány	88 „ — „
Összesen	6328 frt — kr.

2252

1891

(Concursus
pro stat.
docentis in
Závod.)

A závodi r. kath. iskolánál a másod-tanítói állomás üresedésbe jöven, erre ezennel pályázat hirdettetik; pályázati határidő szeptember 30-dika. Évi jövedelem: 300 frt havi részletekben pontosan fizetve; esetleg, ha az illető megválasztott pontosan megfelel kötelmeinek, a község 50 frttal megjavítja az állomást. — 1 szobából álló lakás szükséges butorizzal, tüzelőfa, mennyi szükséges. Tannyelv: német-magyar. Köteles az egyik osztályt önállóan vezetni. Vasuti állomás: Kurd-Csibrák, hova a község kocsit küld. Uti-átalány: 5 frt. A folyamodványok Závodra u. p. Lengyel intézendők az iskolaszéki elnökhöz.

2253

1891

(Concursus
pro statione
docentis in
Berement.)

A berementi róm. kath. népiskolánál ujonnan szervezett osztálytanítói állomásra f. é. szept. 15-ig pályázat nyittatik. Évi jövedelme: 300 frt, két öl tűzifa, egy szobából álló lakás és a jelenlegi plebános: ftdő Otrokóczy Lajos cz. kanonok és Siklós ker. esperes úr vendégszerető házában ingyen ebéd. Tannyelv: német-magyar. Kötelessége: egy osztályt önállóan vezetni, az ismétlő oktatásban és kántori teendőkben segédkezni. A kérvények a r. kath. iskolaszék f. cz. egyházi elnökéhez intézendők.

2254

1891

(Concursus
pro stat.
docentis in
Berkesd.)

A berkesdi róm. kath. iskolánál az osztálytanítói állomásra f. évi szeptember 20-ig pályázat hirdettetik. Jövedelme: 300 frt készpénz, 12 méter tűzifa, melyből egyik iskolaterem is fűtendő, szoba a tanítói lakban ágyfa- és asztallal. Kötelessége: az I., II., III., esetleg IV., V., VI. osztálynak tanítása, az iskolásoknak hétköznapi és vasárnap a templomba való vezetése, szükségben az ismétlő iskolásoknak tanítása, segédkezés a kántori teendőkben. A folyamodványok felszerelve Berkesdre (posta helyben) Baranyamegyében az iskolaszék egyházi elnökéhez küldendők. Személyes megjelenés ajánlatos.

2255

1891

Az ozorai (Tolnamegye) róm. kath. elemi iskola osztálytanítói állomására pályázat hirdettetik. Évi díja: A tanépületben 1 szoba, 305 frt havi részletfizetésben. A megválasztandó köteles a mindennapi mellett részben az ismétlő iskolát is kezelni Tannyelv: magyar. A pályázat határideje folyó évi szeptember hó 15-ike. A kellőkép felszerelt folyamodványok az ozorai róm. kath. iskolaszék elnökéhez intézendők.

(Concursus
pro stat.
docentis in
Ozora.)

2256

1891

Rácz-Töttösön a másod-tanítói állomásra pályázat hirdettetik. Fizetés: 1) 300 frt készpénz negyedévi utólagos részletekben; 2) 4 kméter keményfa saját használatra; 3) egy butorozott szoba és konyhából álló kényelmes lakás. Ezen fizetésért köteles a másod-tanító egy osztályt önállólag vezetni s az ismétlők tanításában, valamint a kántori teendőkben segédkezni. Tannyelv: német-magyar; ki a horvát nyelvben is jártas, előnyben részesül. Szükség esetén képezdét végzett egyének, valamint nő-tanítók folyamodványa is tekintetbe vétetnek. Pályázati határidő szeptember 20-ika. A kellőkép felszerelt folyamodványok a rácz-töttösi r. k. plébánia-hivatalhoz küldendők.

(Concursus
pro stat.
docentis in
Rácz-Töttös.)

2257

1891

Tolnamegyébe keblezett Nagy-Vejke községben a r. k. kántortanítói állás üresedésbe jöven, erre ezennel pályázat hirdettetik. Javadalmazása: 1) Természetbeni lakás, 2 szoba, 2 konyha, kamara, istálló, felszer, présház, pincze; 2) kis házi- és kis konyhakert, 6 hold szátföld, melyből két holdat a község művel, $1\frac{1}{2}$ hold rét; 3) tisztabuza: $19\frac{1}{2}$ pozsonyi mérő, rozs: $28\frac{1}{2}$ pozsonyi mérő; 4) lélekpénz 7 frt 77 kr.; 5) iskolapénz a községtől: 31 frt 50 kr; vasárnapi iskoláért 18 frt 90 kr., stóla fejében: 16—20 forint; 6) ostyasütés: 5 frt; 7) bor 8—9 akó; 8) az uraságtól 6 öl tüzelőfa, a községtől két kocsi fa az iskola fűtéshez. Tannyelv: német-magyar. A kántortanító kötelem: 1) A hat elemi osztályt vezetni, tanítani. 2) A mindennapi, vásár- és ünnepnap isteni tiszteleteket, sz. miséket, vecsernyéket, körmeneteket s a többi egyházi ténykedéseket kísérni. 3) A lelkésznek a keresztelelnél, avatásnál, esketésnél, temetésnél és a betegek gyóntatásánál vagy személyesen segédkezni, vagy magát alkalmas egyén által helyettesíttetni. — Ezen állomást elnyerni óhajtok kellően felszerelt okmányait Nagy-Vejkére küldjék (u. p. Apar, Tolnamegyében) az iskolaszék elnökéhez f. év szeptember 15-ig, a választás f. év szept. hó 19-én ejtetik meg.

(Concursus
pro stat.
cantoris-do-
centis in
Nagy-Vejke.)

2263

1891

A korpádi fiókközségi kántortanítói állomásra f. évi szeptember 15-ig pályázat nyittatik, a választás szeptember 20-án leszen. Javadalmazása: 1) $13\frac{1}{2}$

(Concursus
pro stat.
cantoris-do-
centis in
Korpád.)

mérő buza, $13\frac{1}{2}$ mérő rozs, $13\frac{1}{2}$ mérő szemes kukoricza; 2) mindennapi iskolások után 36 frt; 3) vasárnapi iskoláért 20 frt; 4) párpénz 46 frt 87 kr.; 5) minden szőlősgazdától egy pint bor; 6) $1\frac{1}{2}$ hold belsőség, félhold házikert, $1\frac{1}{2}$ hold rét, vagy a rét helyett minden évben 50 frt; 7) 4 öl kemény hasábfa; 8) stóla 3 frt; 9) tisztességes lakás. A folyamodványok szeptember 15-ig a kerületi tanfelügyelőséghez Lakócsára, Somogy megye (posta helyben) küldendők.

2276

1891

(Concursus
pro statione
docentis in
Monostor.)

A baranya-monostori (posta és vasuti állomás) német-magyar tannyelvű róm. kath. iskolánál a másodtanítói állásra pályázat hirdettetik. Fizetés 350 frt, 4 köbméter fa, egy butorozott szoba ágyneműn kívül. Kötelessége: az alsóbb osztályokat önállóan vezetni és a kántori teendőkben segédkezni. Folyamodványok f. évi szeptember 10-ig az iskolaszéki elnökséghez küldendők Baranya-Monostorra; okleveles pályázók hiányában tanítóképezdét végzetek kérvényei is figyelembe vétetnek. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Quinque-Ecclesiis die 19. Augusti 1891.

Franciscus Sláby, m. p.

Vic. Gnrlis Eppalis.

XIV.

2326

1891

Beneficium parochiale L a k ó c s a per translationem Francisci Keserics inde ad Mohács de iure et facto vacans redditum et iuri patronatus, quod impraesentiarum Excelsum R. H. Cultus et publicae Institutiones Ministerium exercet, Abbatiae S. Jacobi de Silisio obnoxium praesentibus concursui usque 10-am Octobris a. c. duraturo expono. Qui presbyterorum dioecesanorum beneficium isthoc consequendi animo ducuntur, velint recursum eatenus ad Excelsum R. H. Cultus et publ. Institutionis Ministerium inscriptum et tymbro legali provisum usque praefixum terminum Officio Dioecesano substernere.

(Concursus
pro beneficio
parochiali
Lakócsa.)

2327

1891

A herczeg-szöllősi plébániához tartozó K a r a n c s fiókközségben a róm. kath. kántortanítói állomás lemondás folytán megüresedvén, erre ezennel pályázat hirdettetik. Javadalmazása tisztességes lakáson kívül: 1. Minden házaspártól (van 180) $\frac{1}{2}$ p. mérő feles buza, 3 itcze bor, 12 kr. 2. Minden mindennapi tanköteles után (most van 87) 18 kr. 3. Vasárnapi iskola ezimén a politikai község pénztárából 21 forint. 4. Egy 2 holdas jó karban levő szőlőnek haszonélvezete (most még csak a fele termőképes, a másik fele még fiatal), melyet a tanító tartozik teljesen műveltetni, továbbá 3 hold rét és 2 hold szántóföldnek a használata, mely utóbbit (t. i. a szántóföldet) a hitközség évenként köteles egyszer megszántani és elboronálni. Az említett ingatlanok után az összes adókat az élvező kántortanító tartozik fizetni. 5. A dárдай uradalomtól: 436 kiló feles buza, melyet a hitközség tartozik meghozni, továbbá 4 frt 20 kr., melyet nevezett uradalom féléves részletben fizet ki, és 8 öl tölgy-hasábfu, melyet a község tartozik az uradalomtól megváltani, vágni és a tanító udvarába szállítani, de ezen 8 ölből kettő az iskola fűtésére fordítandó. 6. A hitközségtől két malomfuvar. Stola-illetményekben kap: 1. Kereszteléstől 13 krt. 2. Avatástól 7 krt. 3. Kis temetéstől 13 krt, nagy temetéstől 27 krt, ha a temetés pluvialéval történik, még 27 krt. 4. Énekes sz. misétől (szinben) 25 krt, Requiemtől 18 krt, minden „Liberá“-tól 17 krt. 5. A német bucsuziató énektől 50 krt, a magyartól pedig minden verstől 10 krt. 6. Eskettetéstől 13 krt. Az említett stola-illetmények azonban a kántortanítót csak akkor illetik meg, ha a functiók Karancson és az ő részvéte mellett történnek. A kántortanító kötelei: minden néven nevezendő tanítói és kántori teendők lelkiismeretes és pontos teljesítése. Ezen állomást elnyerni óhajtok kellően felszerelt folyamodványukat Herczeg-Szöllőstre, a kertül. esperes hivatalához f. é. i. szeptember 15-ig küldjék; később érkezők tekintetbe nem vétetnek.

(Concursus
pro statione
cantoris-
docentis in
Karancs.)

2328

1891

(Concursus
pro statione
cantoris-
docentis in
Nagy-Pall.)

A püsp.-sz.-erzsébeti plébániához tartozó nagy-palli r. kath. kántor-tanítói állomás megüresedvén, arra ezennel pályázat hirdettetik. Az állomás jövedelme: 1. Tisztességes lakás melléképülettel, udvar, kis házi kert és $\frac{1}{4}$ holdnyi beltelekkel. 2. $6\frac{1}{2}$ hold föld, melyet a tanító maga munkáltat. 3. A püspöki uradalomtól 18 méter fa, a község által vágva és behordva. 4. Minden házaspártól és ezenkívül minden háztól is $\frac{1}{4}$ mérő gabona — 36 mérő, minden házaspártól 40 krajczár párpénz — 35 frt, s ha szőlővel bír, 5 itcze bor — 4 akó. 5. Tandíj fejében minden tanköteles gyermek után 26 kr. — 10 frt, ismétlő-iskola tanításért 20 frt. Tannyelv német és magyar. Pályázati határidő folyó évi szeptember vége. Megkivántatik a kellő jártasság az énekben és orgonálásban. Kellőleg felszerelt folyamodványok a kerületi tanfelügyelőhöz küldendők Berkesdre.

(Personalia.)

Rssmus D. Alexander Rónay, praepositus tit., V. A. D. et parochus Mohácsensis ad s. Michaelém institutus est parochus Püspök-Bogádensis; Henricus Dobos cooperator Mohácsensis ad s. Michaelém nominatus est administrator ibidem; Mathias Eberling nominatus est V. A. Diaconus et scholarum inspector districtus Mohács; Franciscus Keseries V. A. D. et parochus Lakócsaensis institutus est parochus Mohácsensis ad s. Michaelém. Missi sunt ad interim cooperator: Josephus Kovács e Gy.-Jovánca ad Kurd; Guilielmus Fuchs e Zomba ad Závod; Josephus Katics ad Monostor.

Quinque-Ecclesiis die 30. Augusti 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

XV.

2470

1891

Pro statu notitiae V. Clero dioecesano publicandam duxi legem civilem (Lex civilis de tutandis de tutandis prolibus nuperrime latam, cuius tenor est sequens: tutandis prolibus.)

1891. XV. törvényczikk a kisdedovásról.

I. FEJEZET.

A kisdedováás feladata és az e célra szolgáló intézetek.

1. §. A kisdedováás feladata a 3—6 éves gyermekeket, egyfelől ápolás és gondozás által a szülők távollétében érhető veszélyektől óvni, másfelől rendre és tisztaságra szoktatás, valamint ügyességöknek, értelmüknek és kedélyüknek korukhoz mért fejlesztése által őket testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükben elősegíteni.

Az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. által az elemi népiskolák föladatául megjelölt tanításnak a kisdedováás körében helye nincs.

2. §. Ezen célra szolgálnak:

1. Képesített kisdedováónőknek, esetleg ilyenek hiányában kisdedováóknak vezetése alatt álló kisdedováódák.

2. Erkölcsileg és értelmileg alkalmas dajkák gondozása alatt álló, egész éven át fentartott vagy ideiglenes (nyári) menedékházak.

3. §. Kisdedováódákat és gyermek-menedékházakat, a jelen törvényczikk 6—14. §§-ban meghatározott feltételek megtartása mellett felállíthatnak és fenntarthatnak az állam, a községek, a hitfelekezetek, jogi személyek és magánegyének.

A községek ebbeli kötelezettségét illetőleg a jelen törvény 15—21. §§-ai irányadók.

A községek, hitfelekezetek és jogi személyek a kisdedováoda vagy menedékház megnyitását csak bejelenteni tartoznak a kir. tanfelügyelőnek. Ellenben magánegyének kötelesek a kisdedováoda vagy menedékház felállításának engedélyezéseért a kir. tanfelügyelőhöz folyamodni.

4. §. Ott, hol kisdedováoda vagy menedékház van, minden szülő vagy gyám köteles 3—5 éves gyermekét vagy gyámoltját abba járatni, hacsak nem igazolja, hogy a gyermek otthon vagy bárhol állandóan kellő gondozásban és felügyeletben részesül.

Azon szülőt vagy gyámot, ki ezt az illetékes felügyelő bizottságtól vett felszólítás után (22. §.) nem igazolja és gyermekét vagy gyámoltját a kisdedováoda vagy menedékházba még sem járatja, a községi előljárátság 10 krtól 50 krig fokozatosan emelkedő és ismételten kiróható pénzbírságban marasztalja el a kisdedováoda vagy menedékház pénztára javára.

5. §. Beteg vagy hülye gyermekeket a kisdédóvodába vagy gyermek-menedékházba felvenni tiltva van.

Egyébként egészségügyi tekintetben ezen intézetekre nézve is az 1876. évi XIV. t.-cz. 27—35. §§-ai (a 34. §. kizárásával) és az 1887. évi XXII. t.-cz. 3. §-ában foglaltak irányadók.

II. FEJEZET.

A kisdédóvodák és gyermek-menedékházak kellékei és munkaköre.

6. §. A kisdédóvodákat és gyermek-menedékházakat a helyi viszonyokhoz képest úgy az egészségügyi mint a tűzbiztonsági szempontoknak megfelelően kell építeni s az épület a gyermekek létszámához mérten (egy teremre legfeljebb 80 gyermeket és minden gyermekre legalább 0.8 négyszögméternyi tért számítva) elegendő számú tágas, világos, könnyen szellőztethető és kellően felszerelt szobákkal és a szabadban lehetőleg befásított, alkalmas játszótérrel legyen ellátva.

Az iskolai épületek a nagy szünidő alatt nyári menedékházak céljaira használhatók.

7. §. Egy kisdédóvónő, illetőleg egy gyermek-menedékházat vezető dajka gondozása alatt 80 gyermeknél több nem lehet. Ha a felvett gyermekek létszáma a 40-et meghaladja, a kisdédóvónőknek egy állandó dajka adandó rendelkezésére, a menedékházi dajkának pedig egy alkalmas nőcseléd.

8. §. A kisdédóvodáknak és lehetőleg az állandó gyermekmenedékházaknak munkaköre: a gyermekeknek fohászszerű imára, értelmes beszédre és énekekre oktatása; koronkint, tekintettel az értelem fejlesztésére is, korukhoz mért testgyakorlattal és játékkal foglalkoztatása; testi és szellemi erejüket meg nem terhelő, de ügyességüket fokozó kézimunkára, valamint rendre, tisztaságra és illedelmes magaviseletre szoktatás.

A nyári menedékházak célja leginkább a gyermekek gondozása lévén, azok csak a gyermekek ápolására, rendre, tisztaságra, illedelmes magaviseletre való szoktatására és játékkal való foglalkoztatására szorítkoznak.

A nyári menedékházakba 3 éven aluli, de nem csecsemőkorban levő gyermekek is felvehetők.

A kisdédóvodákban és gyermek-menedékházakban a nem magyar anyanyelvű gyermekek foglalkoztatása összekötendő a magyar nyelv, mint államnyelv ismeretébe való bevezetéssel.

9. §. Felekezeti jellegű kisdédóvodákban és állandó gyermek-menedékházakban, — bárki által állíttattak fel és tartatnak fenn ezek, — az illető felekezethez tartozó gyermekek a 8-ik §-ban említett fohászszerű imán felül felekezeti imára is oktathatók.

Ha ilyen óvoda vagy állandó gyermek-menedékház fentartója ezen jogával él, más felekezetűek gyermekei ezen óvodába vagy állandó gyermek-menedékházba járatásának a jelen törvény 4-ik §-ában megállapított kötelezettsége alól fölmentetnek.

10. §. A kisedóvodák és gyermek-menedékházak a község viszonyaihoz képest kora reggeltől estig nyitva tartandók. A vásár- és ünnepnapok rendszerint szünnapok. Hosszabb, de legfeljebb egy havi szünidőt rendszerint a téli hónapokban állapíthat meg a 22., 24. és 25. §-okban megjelölt helyi felügyelő hatóság.

III. FEJEZET.

A kisedóvónőkről és dajkákról.

11. §. A kisedóvodákban csakis hazai kisedóvónő (kisedóvó) képző-intézetben képesítést nyert okleveles kisedóvónők (kisedóvók) alkalmazhatók.

A 34. §-ban meghatározott tanfolyam elvégzésének megfelelő képesítést külföldön nyert kisedóvónők tartoznak okleveleik honosítása végett pótlólag a magyar nyelvből, a hazai történelem, alkotmánytan és földrajz elemeiből a vallás- és közoktatásügyi minister által erre jogosított hazai képző-intézetben képesítő vizsgát tenni.

12. §. Állandó gyermek-menedékházak vezetésére dajkákul csak azok alkalmazhatók, kik működési képességükről, magyar nyelvi ismeretükről valamely kisedóvóképző-intézetben, vagy jól felszerelt és berendezett kisedóvó-dában a kir tanfelügyelő előtt gyakorlati vizsgát tettek s erről bizonyítványt nyertek.

Az állandó és nyári menedékházakat vezető dajkák képesítésére nézve a részletes utasítást a vallás- és közoktatásügyi minister állapítja meg.

13. §. Az állam, községek, felekezetek és jogi személyek által fentartott kisedóvodákban a kisedóvónők élethosszig alkalmaztatnak és állomásaikról csupán súlyos hanyagság, erkölcsi kihágás, a törvényben és rendeletekben kiszabott kötelelességeiknek megsértése, büntett vagy vétség miatt mozdíthatók el a törvényhatósági közigazgatási bizottság (Budapestben a fővárosi tanács), illetőleg az egyházi főhatóság által, szabályszerű fegyelmi vizsgálat alapján.

Ily ítéletek az állam, községek és jogi személyek által alkalmazott kisedóvónők fegyelmi ügyeiben megerősítés végett, hitfelekezetek által alkalmazott kisedóvónők fegyelmi ügyeiben pedig tudomás végett a vallás- és közoktatásügyi minister elé terjesztendők.

Ha a felekezeti kisedóvodáknál alkalmazott kisedóvónők ellen ezen szakasz első pontjában felsorolt okokból panasz emeltetnék és a fegyelmi vizsgálat még sem indítottatott volna meg, az illető felekezeti főhatóság tartozik a vallás- és közoktatásügyi minister felhívására a fegyelmi eljárást azonnal elrendelni és az eredményt a ministerrel tudatni.

Társulatok és egyletek hatóságilag jóváhagyott föloszlásuk esetén fölmentetnek azon kötelezettségtől, hogy az általuk addig fentartott kisedóvodákban működött kisedóvónők élethosszig alkalmazásáról gondoskodjanak; tartoznak azonban szerződészerű más megállapodás hiányában nekik a feloszlás kimondásától számított egy évi illetményeiknek megfelelő végkielégítést adni, ha az illető kisedóvónők más hasonlóan díjazott alkalmazást nem nyernének.

14. §. A kisdédóvónő vagy dajka fizetését a kisdédóvoda vagy menedékház fentartója állapítja meg a helyi viszonyok szerint. Azonban az állam, község, hitfelekezet vagy jogi személy által alkalmazott kisdédóvónő (kisdédóvó) fizetése lakáson kívül kisebb nem lehet évi 300 forintnál, 10,000-nél több lakossal bíró városokban évi 400 forintnál, az állandó menedékházban alkalmazott dajkáé lakáson kívül 120 forintnál, a nyári menedékházban alkalmazott dajkáé pedig havi 10 forintnál.

A lakáson kívül netán nyújtott egyéb természetbeni járandóságok pénzegyenértéke a fizetésbe beszámítható.

A szerzetesrendhez tartozó kisdédóvónők (kisdédóvók) ellátására és díjazására nézve az illető szerzetesrend szabályai mérvadók.

IV. FEJEZET.

A kisdédóvodák és gyermek-menedékházak felállításának és fentartásának kötelezettsége.

15. §. Minden törvényhatósági joggal felruházott város, ugyszintén minden vármegyei székhelyül szolgáló község, tekintet nélkül egyenes állami adójának mennyiségére és minden község, melynek ugy maga a község, mint a 18. §-ban említett adókötelezettek által fizetett egyenes állami adója együttesen évenként 15.000 frtot meghalad, tartozik saját erejéből kisdédóvodát, illetve kispédóvodákat állítani és a törvény rendeletének megfelelően fentartani, ha a városban vagy községben óvoda nincs, vagy ha legalább 40 olyan gyermek van, kik a meglevő kisdédóvodákban már el nem helyezhetők, *illetőleg a jelen törvény 9. §-a alapján nem helyeztetnek el*, és állandó felügyeletben és gondozásban nem részesülnek.

Ily kisdédóvoda csak ministeri engedéllyel változtatható át gyermek-menedékházzá.

16. §. A 18. §. szerint évi 10.000—15.000 frt egyenes állami adót fizető községek, melyekben legalább 40 gyermek van, kik állandó gondozásban nem részesülnek, állandó gyermek-menedékházak felállítására köteleztetnek; a 10.000 frtnál csekélyebb évi egyenes állami adóval terhelt községek pedig, melyekben legalább 15 állandó gondozásban nem részesülő gyermek van, ideiglenes (nyári) menedékházak állítására köteleztetnek.

17. §. A községeknek a 15. és 16. §-okban megállapított kötelezettsége a pusztákon és a tanyákon levő gyermekek számára szükséges kisdédóvodák vagy menedékházak állítására is kiterjed, a mennyiben ezt a helyi viszonyok megengedik.

18. §. Egyéb vagyon és jövedelem hiányában, *ugy a törvényhatósági joggal felruházott városok, valamint a községek is*, a kisdédóvoda és gyermek-menedékház felállítása és fentartása céljából 3%-ot meg nem haladó pótaxót vethetnek ki.

Ezen pótaxó a földadó, házadó, keresetadó, nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, bányaadó, végre az egyéni bevallás tárgyát képező tőkekamat- és járadékjövendelmek fejében járó tőkekamat- és járadékadó után százalékban vettetik ki és behajtásánál a közadók kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. törvényczikk rendeletei irányadók, a hátralékok után azonban késedelmi kamatok nem szedhetők.

Ezen pótdó fizetésére illetőleg annak kiegészítésére a 3°/o mérveig, valamely községnek és az ahhoz közigazgatásilag csatolt pusztának mindazon lakosa és birtokosa köteleztetik, a kinek ugyanazon községben vagy pusztán levő más, ezen törvény rendelkezéseinek megfelelő kisdédóvoda vagy menedékház fentartásához fizetett járuléka az előző pontban felsorolt és őt azon község vagy pusztá kötelékében terhelő államadók 3°/o-át ki nem meritik.

Oly pusztá vagy tanya lakosai és birtokosai, melyen kisdédóvoda vagy gyermek-menedékház nincs, mindaddig mentesek az óvoda céljaira fizetendő községi pótdótól, míg az illetékes felügyelő hatóság által igazolva van az, hogy a pusztá vagy tanyabeli gyermekek a községbeni óvodák egyikébe sem járhatnak be s hogy a község a 17. §-ban foglalt kötelezettségének meg nem felelhet.

A mely községek községi pótdója egyenes állami adók 20°/o-át meghaladja, azok csak a belügyminiszter és pénzügyminiszter hozzájárulásával vethetnek ki pótdót kisdédóvoda vagy menedékház céljaira.

19. §. Az állam bárhol, tekintettel a pusztákra és tanyákra is, ha szükségesnek látja, a helyi viszonyok által igényelt kisdédóvodát vagy gyermek-menedékházat állíthat, tarthat fenn és ennek költségeire igénybe veheti a 18. §-ban megállapított 3°/o-ot meg nem haladó pótdót, ha ez a községben levő kisdédóvoda vagy gyermek-menedékház céljaira nem vettettet ki. De ezen pótdó fizetésének kötelezettségére nézve is a 18. §. intézkedései irányadók.

20. §. Oly vármegyékben, melyekben az 1883. évi XV. t.-cz. 9. §-a alapján közművelődési célokra törvényhatósági pótdó van kivetve, és ezen pótdó az állami egyenes adók 3°/o-át eléri s legalább két harmadrészben kisdédóvási célokra fordíttatik, a községekben még külön a jelen törvény 18. és 19. §-aiban megállapított pótdót kivetni nem lehet.

21. §. Az állami és községi kisdédóvodákba és gyermek-menedékházba a gyermekek felekezeti és anyanyelvi különbség nélkül veendőek fel. Az állami és községi kisdédóvodákban az oda járó gyermekektől a helyi viszonyokhoz mért mérsékelt díj szedhető, de a szegénységöket igazoló szülők ezen díj fizetése alól felmentetnek. Az állami és községi gyermek-menedékházakban díj nem fizettetik.

Azon esetben, ha a községben állami vagy községi kisdédóvoda vagy menedékház nem állíttatott, a felekezetek és jogi személyek által ott fentartott kisdédóvoda vagy menedékházba minden gyermek felekezeti és anyanyelvi különbség nélkül a viszonyokhoz mért mérsékelt díjért felveendő a 6. §-ban megállapított szám határán belül.

Szegénységüket igazoló szülék itt is díj nélkül veendőek fel.

V. FEJEZET

A kisdédóvodák és gyermek-menedékházak igazgatása és felügyelete.

22. §. A községi kisdédóvodák és menedékházak a polgári község, a felekezetiek a hitközség igazgatása és közvetlen felügyelete alatt állanak.

Ezen igazgatást és felügyeletet úgy a polgári, mint a hitközség legalább 5 választott tagból álló felügyelő bizottság utján gyakorolja. E tagokat a községhez (hitközséghez) tartozó, irni, olvasni tudó lakosok közül a község képviselőtestülete illetőleg a hitközség képviselő-testülete vagy szervezett képviselőlet hiányában a felekezeti főhatóság által megállapítandó szabályzat szerint mindazok választják, kik a hitközség tagjai, vagy azonkívül is, a kik a kisdédóvoda vagy menedékház fentartásához állandóan járulnak.

A választási jogot nem gyakorolhatják azok, kik az 1886. évi XXII. t-cz. 37. §-a szerint a községi választásokból ki vannak zárva.

A megalakult felügyelő bizottság kiegészíti magát a községben, illetőleg hitközségben levő tekintélyesebb s a kisdédóvás iránt érdeklődő nőekkel. Ezek száma azonban a megválasztott tagok számát meg nem haladhatja.

A községi óvodai felügyelő bizottság tagjai 3 évre választatnak, azonban mindannyiszor újra választhatók.

23. §. A felügyelő bizottságoknak mindenkor hivatalból tagja a városi tisztii főorvos, a községi vagy körorvos, a ki köteles minden két hétben legalább egyszer, kivételes esetekben szükség szerint többször is meglátogatni a kisdédóvodát és menedékházat, ott a gyermekeket megvizsgálni és a megkívántató egészségi rendszabályok iránt a felügyelő bizottságnak javaslatot tenni. Ha a bizottság az orvos ajánlatára azonnal nem intézkedik, az orvos a kir. tanfelügyelőnek rögtön jelentést tenni tartozik.

24. Az állami kisdédóvodákhoz és menedékházakhoz a vallás- és közoktatásügyi minster nevez ki felügyelő bizottságokat (férfi- és nőtagokat) és alkalmaz kisdédóvónőket és dajkákat.

Az állami és községi kisdédóvodai felügyelő bizottságok ügyrendjét a vallás- és közoktatásügyi minster szabályrendelettel állapítja meg.

A jogi személyek az általuk állított és fentartott kisdédóvodák és menedékházak igazgatásáról alapszabályaikban gondoskodnak, ennek hiányában tartoznak az igazgatásra nézve külön szabályzatot készíteni és jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi minsterhez felterjeszteni. Az általuk alkalmazott kisdédóvónőket, a törvényhatóság, mint fentartó jogi személy által közvetlenül választottak, kivételével a törvényhatósági közigazgatási bizottság erősíti meg állomásaikon.

25. §. A 22. §-ban említett felügyelő bizottság megalakítására csak akkor van szükség, ha az illető kisdédóvodát vagy menedékházat fentartó polgári vagy hitközség valamely népoktatási tanintézetet nem tart fenn, mert ellenkező esetben a felügyelő bizottság teendőit a községi vagy felekezeti iskolaszék teljesíti, de akkor is a 23. §. értelmében az iskolaszék tagjai a városi tisztii főorvos, községi vagy körorvos s az iskolaszék a 22. §. megfelelő rendelkezése szerint nőtagokkal egészíti ki, magát.

Hasonlóképen a már fennálló állami népiskola gondnoksága — nőtagokkal kiegészítve — teljesíti az állami kisdédóvodai felügyelő bizottság teendőit is, melynek a városi tisztii főorvos, községi vagy körorvos szintén tagja.

A törvény ezen szakasza alapján az iskolaszékekbe vagy gondnokságba belépő tagok hatásköre csakis a kisdédóvodák vagy menedékházak ügyeire terjed ki.

26. §. A községi kisdédóvodai felügyelő bizottság, illetőleg iskolaszék teendői:

1. a kisdédóvónőt a törvényhatósági közigazgatási bizottság kiküldöttjének vagy megbízottjának elnöklete alatt megválasztja. A választás megerősítéséhez a közigazgatási bizottság jóváhagyása szükséges;

2. a gyermek-menedékház vezetésére szükséges dajka alkalmazása iránt határoz s erről a közigazgatási bizottságnak jelentést tesz;

3. a kisdédóvodát és menedékházat egy tagja által legalább hetenkint egyszer meglátogatgatja, felügyel a kisdédóvónő és dajka működésére, az épület, helyiségek és a felszerelési tárgyak jó karban tartására, valamint a felsőbb rendelekek pontos végrehajtására;

4. öröködi, hogy a 4. §. értelmében a szülők és gyámok a gyermekeket a kisdédóvodába vagy menedékházba küldjék és ez iránt a községi előljárással egyetértőleg a szükséges intézkedést megteszi;

5. felügyel a kisdédóvoda vagyonára és gondoskodik annak gyarapításáról. A vagyon kezelésére gondnokot választ, attól számot kér és számadásait megvizsgálja.

Az 1. és 2. pontban említett határozatok érvényességéhez a választott tagok kétharmadának jelenléte szükséges.

Ha a kisdédóvónő választása vagy dajka alkalmazása céljából összehívott ülésen a választott tagok határozatképes $\frac{2}{3}$ része meg nem jelen, egy legfeljebb 5 nap alatt e célból megtartandó új ülésen a jelenlévők — tekintet nélkül azok számára — szavazattöbbséggel határoznak.

27. §. A felekezeti kisdédóvodai felügyelő bizottság, illetőleg iskolaszék teendőit a 26. §. 3., 4. és 5. pontjaiban felsoroltak szem előtt tartása mellett az illetékes felekezeti főhatóság szabja meg.

28. §. Az összes kisdédóvodák és gyermek-menedékházak felett az állami főfelügyeletet a vallás- és közoktatásügyi miniszter a kir. tanfelügyelők vagy helyetteseik útján gyakorolja.

A kir. tanfelügyelőknek a népiskolai hatóságokról szóló 1876. évi XXVIII. t. cz. 5. §-ában megállapított hatásköre a kisdédóvodák és menedékházak ügyeire, valamint a gyermekek szellemi vezetésének, a kisdédóvónők vagy dajkák törvény-szabta eljárásának felügyeletére is kiterjesztetik.

Azonfelül a kir. tanfelügyelő vagy helyettese felügyel a kisdédóvodákban és menedékházakban az egészségügyi állapotra és a mennyiben mulasztást vagy hiányt tapasztalna, a városi tisztii főorvos, községi vagy körorvos véleménye alapján, de sürgősebb és veszélyesebb esetekben a nélkül is utasítja az állami, községi, felekezeti felügyelő bizottságokat (gondnokságokat, iskolaszékeket) és a magán kisdédóvodák és menedékházak fentartóit a halaszthatatlan intézkedések megtételére.

Szükség esetében saját felelősségére intézkedik. Az illető hatóságok és fentartók a kir. tanfelügyelő útján a vallás- és közoktatásügyi ministerhez folyamodhatnak, ki a belügyministerrel egyetértőleg határoz.

Azon esetben pedig, ha a kormány a kisdédóvodáknál és menedékházaknál erkölcsi bajoknak vagy államellenes iránynak jönne tudomására, vizsgálatot rendel el és ha a vizsgálat alapján bebizonyított bajt az intézet fentartója azonnal nem orvosolja, a vallás- és közoktatásügyi minister az intézet bezáratását további haladék nélkül elrendelheti.

29. §. A törvényhatósági közigazgatási bizottságoknak a népoktatási tanintézetek irányában az 1876. évi XXVIII. t. cz. 6. §-a 1., 2., 6., 7. és 9. pontjaiban, valamint ugyanazon törvényczikk 7. §-a 1., 2., 3., 4. és 5. pontjaiban megállapított hatásköre a kisdédóvodák és gyermek-menedékházak ügyeire is kiterjesztetik.

Ezekén kívül a közigazgatási bizottság:

1. intézkedik, hogy a községi előljáróságok a 4. §. alapján az arra kötelezett szülők és gyámok gyermekeinek és gyámoltjainak kisdédóvodákba és menedékházakba járatásáról gondoskodjanak;

2. a községek, felekezetek, jogi személyek vagy magánegyházak által fentartott, de a törvény köteleményeinek meg nem felelő kisdédóvodák és menedékházak fentartóit, felekezeteket saját egyházi hatóságuk útján félévi időközökben háromszor megint, ennek megtörténte után kellően indokolt esetekben a vallás- és közoktatásügyi ministerhez jelentést tesz azon kisdédóvodák vagy menedékházak bezáratása iránt. A vallás- és közoktatásügyi minister a bezáratást elrendelheti;

3. felügyel a 18. §-ban megszabott 3°/_o-os adó kivetésére és a hol szükségesnek látja, annak kivetését elrendeli.

Az 1876. évi XXVIII. törvényczikknek a kisdédóvodák ügyeire is kiterjesztett 7. §. 3. és 4. pontjai alapján az állam, községek és a jogi személyek által fentartott kisdédóvodákban alkalmazott kisdédóvónők fegyelmi ügyeiben elsőfokon a közigazgatási bizottság fegyelmi választmánya, másodfokon pedig a vallás- és közoktatásügyi minister határoz. A felekezeti kisdédóvodák fegyelmi ügyeit a 13. §. intézi.

30. §. Budapest fővárosban a községi iskolaszékeknek, a fővárosi tanácsnak, és a törvényhatósági közigazgatási bizottságnak az 1876. évi XXVIII. t. cz. 16. §-ában megállapított hatásköre a községi kisdédóvodák ügyeire is kiterjesztetik. Ezen esetben a községi iskolaszékeknek hivatalból tagjai a kerületi orvosok is és az iskolaszékek a 22. §. megfelelő rendelkezése szerint nőtagokkal egészítik ki magukat.

VI. FEJEZET.

A kisdédóvónő-képző intézetekről.

31. §. A kisdédóvónők (kisdédóvók) elméleti és gyakorlati kiképzetetésüket e célra rendelt kisdédóvónő- (kisdédóvó-) képző intézetekben nyerik.

Férfi- és növendékek elkülönítve tanítandók.

32. §. Kisdedóvónő-képző intézeteket állíthatnak fel: az állam, községek, hitfelekezetek, jogi személyek és magánegyhének a 31—40. §§. követelményeinek teljesítése mellett.

Az állam, községek, jogi személyek és magánegyhének által felállított kisdedóvónő-képző intézetek részére a tantervet a vallás- és közoktatásügyi minister állapítja meg. A hitfelekezetek az általuk felállított kisdedóvónő-képző intézetek tantervét maguk határozzák meg, azonban kötelesek a vallás- és közoktatásügyi minister által kiadott tantervet az összes tantárgyakban elérendő tanczélra nézve minimumnak tekinteni.

A községek és hitfelekezetek kisdedóvónő-képző intézetek felállítása alkalmával tartoznak a tantervet, a tanerők okmányait és az intézet felszerelésének kimutatását a kir. tanfelügyelőnek bemutatni.

Jogi személyek és magánegyhének ily intézeteket csak a vallás- és közoktatásügyi minister engedélyével állíthatnak.

33. §. A kisdedóvónő- (kisdedóvó-) képző intézetbe való fölvétel föltételei:

1. egészséges és ép testalkat, valamint zenei hallás;
2. leányoknál a betöltött 14. év, növendékeknél a betöltött 16. év, 40 évnél idősebbek azonban csak külön ministeri engedéllyel vehetők fel;
3. a közép- vagy polgári és felsőbb leányiskolák negyedik osztályának, vagy a felső népiskolák második osztályának, sikeres bevégzését igazoló iskolai bizonyítvány vagy a megfelelő tantárgyakból teendő felvételi vizsga.

34. §. Ezen intézetekben a tanfolyam két évig tart.

Kötelezett tantárgyak:

1. hit- és erkölcstan,
2. magyar nyelv és magyar irodalom,
3. neveléstan, különös tekintettel a kisdedóvodák szervezetére,
4. egészségtan, különös tekintettel a kisdedóvásra,
5. hazai történelem, alkotmánytan és földrajz,
6. természettudományok,
7. mértan és rajzolás,
8. ének és hegedülés,
9. nőknek női kézimunka és némi háziipar, növendékeknek háziipar,
10. a kisdedékkal való bánásmód állandó gyakorlása,
11. testgyakorlás,
12. esetleg valamely más hazai nyelv.

Mindezen tantárgyak a kisdedóvás czéljai által előszabott terjedelemben tanítandók.

Oly növendékek, kik az általános ismereteket nyújtó első évfolyamra előírt tananyagot megfelelő iskola elvégzése által elsajátították, vagy abból fölvételi vizsgát tesznek, azonnal a második évfolyamra vehetők fel.

35. §. A kisdedóvónő-képző intézet rendszeresített tanári személyzete leg-

alább egy igazgató-tanárból, egy rendes tanárból és egy rendes tanítónőből áll, a kik 3 próbaév kifogástalan kitöltése után állandóan alkalmaztatnak.

Az állam, községek, felekezetek és jogi személyek által fentartott kisded-óvónő-képző intézetek, rendszeresített tanári (tanítónői) személyzete, valamint az intézethez csatolt kisdedóvoda óvónője (óvója) élethosszig alkalmaztatik és elmozdításukra nézve a 13. és 29. §§-ban megállapított rendelkezések irányadók.

36. §. Kisdedóvónő-képző intézethez tanároknak, illetőleg tanítónőknek csak oly egyének alkalmazhatók, kik: 1. legalább is polgári iskolai tanítói, illetőleg tanítónői oklevéllel bírnak és 2. legalább egy évet valamely kisdedóvónő-képző intézetnél e célra létesítendő tanfolyamon gyakorlatban töltöttek.

Az irodalom vagy gyakorlati működés terén kiváló egyéneket a vallás- és közoktatásügyi miniszter ezen képesítés alól felmenthet.

37. §. A kisdedóvónő-képző intézeteknek alkalmas és egészséges helyiségekkel és a neveléstan követelményeinek megfelelő felszereléssel kell bírniuk.

A növendékek gyakorlati oktatására minden kisdedóvónő-képző intézethez egy mintaszerűen berendezett kisdedóvodát kell csatolni, melyet okleveles kisdedóvónő (óvó) vezet.

A mely kisdedóvónő-képző intézet oktatási nyelve nem a magyar, annak minta-óvodájában a foglalkoztatási nyelvnek legalább a nap egyik felében magyarnak kell lennie.

38. §. A kisdedóvónő-képző intézetek növendékei az intézetből fegyelmi úton kizárhatók, de ily határozat megerősítés végett a vallás és közoktatásügyi miniszterhez fölterjesztendő. A megerősített határozat közzététele és annak szigorú megtartása iránt a nevezett miniszter intézkedik.

Egyébiránt a fegyelmi eljárást az állami és községi kisdedóvónő-képző intézetekre nézve az illető felekezeti főhatóság szabályrendeletileg állapítja meg.

Jogi személyek és magánegyenek tartoznak a fegyelmi eljárásról külön szabályzatot alkotni és jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fölterjeszteni.

39. §. A kisdedóvónő-képző intézetekben a tanév végén nyilvános vizsgák, a két évi tanfolyam bevégeztével pedig, képesítő vizsgák tartatnak a kir. tanfelügyelő vagy e célból a vallás és közoktatásügyi miniszter által kiküldött helyettesének jelenlétében és részvételével.

A kir. tanfelügyelő vagy helyettese a képesítő okleveleket, ha annak megtagadására e törvény alapján oka nincs, aláírja. Ezen aláírás nélkül az képesítő oklevél érvénytelen. A képesítő oklevél aláírását a kir. tanfelügyelő vagy helyettese megtagadni tartozik akkor, ha a vizsgát tevő a magyar nyelvet szóban és írásban kellően nem bírja.

A képesítő oklevél nőnövendékeknek csak 19, fiúnövendékeknek pedig 20. évök betöltése után adható ki; de rendszeres alkalmazás nélkül működésre bocsáthatók a 16. életévüket betöltött nőnövendékek és a 18. évüket betöltött fiúnövendékek, ha a képesítő vizsgát sikeresen letették.

40. §. Indokolt esetekben a 34. §-ban meghatározott tanfolyamot szabályszerűen el nem végzett, de legalább fél évig valamely kiseddóvodában gyakorlatilag működött egyének az egyes évfolyamokról előzetesen tett osztályvizsgák után képesítő vizsgákra bocsáthatók. Ezeknek az osztályvizsgák és a képesítő vizsga letételére a 33. §-ban foglalt föltételek szem előtt tartásával az illető kiseddóvónő-képző intézet felettes hatósága ad engedélyt. Ugyanezen hatóság ad engedélyt kiseddóvónői képesítő vizsga letételére az okleveles tanítónőknek is, kiktől az osztályvizsgák előzetes letétele nem követelhető, hanem csak kiseddóvodákban töltött félévi gyakorlati működést tartoznak igazolni.

Kivételesen csakis képesítő vizsga tételére a vallás és közoktatási minster adhat engedélyt.

41. §. Az összes kiseddóvónő-képző intézetek fölött az állami főfelügyeletet a vallás- és közoktatásügyi minster a kir. tanfelügyelők útján gyakorolja.

A kir. tanfelügyelő ezen intézeteket meglátogatja és ha hiányokat tapasztal, az intézet fentartóját felszólítja a hiányok megszüntetésére, ha pedig a tapasztalt hiányok oly nagymérvűek, hogy az intézet sikeres működését kockáztatják, erről a vallás- és közoktatásügyi minsternek jelentést tesz és a képesítő oklevelek aláírását függőben tarthatja. Ha az intézet fentartója ily hiányokat két tanéven át ismételt felszólításra sem pótolna, a minster elrendelheti az intézet bezáratását.

Azon esetben pedig, ha a kormány a kiseddóvónő-képző intézetben erkölcsi bajoknak vagy államellenes iránynak jönne tudomására, a kir. tanfelügyelő útján vizsgálatot rendel és ha a vizsgálat alapján bebizonyított bajt az intézet fentartója azonnal nem orvosolja, a vallás- és közoktatásügyi minster a bezáratást további haladék nélkül elrendelheti.

42. §. Oly nem okleveles kiseddóvónők, kik ezen törvény életbelépését megelőző legalább három év óta folytonosan kiseddóvodákban működtek, állomásaikon a képesítő vizsga letétele nélkül is meghagyatnak és a törvény által biztosított előnyökben részesülnek, ha az illetékes kir. tanfelügyelő előtt sikeres működésüket és a magyar nyelv birását igazolják. A mennyiben a magyar nyelvben eléggé jártasak nem lennének, kötelesek azt a törvény életbelépésétől számított három év alatt elsajátítani és annak megtörténtét a kir. tanfelügyelő előtt gyakorlatilag igazolni.

A már alkalmazásban levő okleveles, de magyarul nem tudó kiseddóvónők tartoznak a magyar nyelvet három év alatt elsajátítani és annak kellő birását az illetékes kir. tanfelügyelő előtt igazolni. Ellenkezőleg mindkét esetben állomásaikról elmozdítandók.

Ezen törvény életbelépését megelőző három évnél kevesebb ideig működő de oklevéllel nem bíró kiseddóvónők kötelesek a képesítő vizsgát a törvény életbelépésétől számított három év alatt letenni, ha pedig ezt nem teljesítenék, a kitűzött határidő eltelte után helyökbe okleveles kiseddóvónők alkalmazandók.

43. §. A már fennálló kiseddóvónő-képző intézetek fentartói köteleztetnek intézeteiket a jelen törvény életbelépésétől számított három év alatt a 31—40.

§. követelményeinek teljesen megfelelően szervezni. Tartoznak azonban a vallás- és közoktatásügyi minister által kiadott s az összes tantárgyakban elérendő tan-cél tekintetében reájok nézve minimumnak veendő tantervet a végleges szervezés előtt is lehetőleg alkalmazni.

Képesítő vizsgák ezen törvény életbelépése után csakis a kir. tanfelügyelő vagy helyettese jelenlétében és résztvételével tartathatnak.

VII. FEJEZET.

Állami segélyezés.

44. §. A vallás- és közoktatásügyi minister a törvény követelményeinek megfelelő, de segélyezésre szoruló kisdédóvónő-képző intézeteket, tekintet nélkül jellegükre, az állami költségvetésben e célra előirányzott összegből segélyezheti, s az illető intézet állandó segélyezését biztosíthatja. Viszont pedig a segélyezés arányában kikötheti maga részére az illető intézet személyzete megfelelő részének alkalmazását.

Ha az állam az intézet fentartásához szükséges összeg felénél több se-gélyt ad, ez esetben a vallás- és közoktatásügyi minister az egész intézetet ren-delkezése és gondozása alá veszi, de az intézet minden vagyona továbbra is an-nak tulajdonában marad, jövedelmei azontul is ugyanazon intézet céljaira fordítandók s azon tanerőket, illetőleg a személyzet azon részét, kik az említett va-gyon jövedelméből vagy az illető intézet hatósága által biztosított jövedelmekből díjaztattak, azontul is az intézet fentartója alkalmazza.

45. §. Állandó állami segélyben részesülő felekezeti kisdédóvoda, gyermek-menedékház vagy kisdédóvónő-képző intézetek alkalmazottjainak állásuktól való elmozdítása csak a vallás- és közoktatási minister által jóváhagyott fegyelmi ítélet alapján történhetik meg; a fegyelmi eljárás azonban az illetők ellen, ha azt a mi-nister kívánja, mindig elrendelendő.

A mennyiben az állandó állami segélyben részesülő felekezeti kisdédóvoda, gyermek-menedékház vagy kisdédóvónő-képző intézet működését a minister a törvények rendelkezései szempontjából kifogás alá esőnek találná és annak meg-javítását a felekezeti hatóság a felszólítás napjától számított egy fél évig elmu-lasztja, az intézettől a segély ideiglenesen vagy végleg meg is vonható.

VIII. FEJEZET.

Végrehajtási intézkedések.

46. §. Mindazon esetekben, hol e törvény kisdédóvónőket említ, egyszers-mind gyermekkertésznők, kisdédnevelőnők és kisdédóvók, valamint kisdédóvodák alatt gyermekkertek, ugyszintén kisdédóvónő-képző intézetek alatt gyermekker-tésznő- és kisdédóvó-képző intézetek is értendők.

47. §. Ezen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatási minister bizatik meg.

1891

A laskafalui plébániához tartozó Keskend fiókközségi kántortanítói állomásra f. évi szeptember 30-ig pályázat nyittatik; a választás ugyancsak szeptember 30-án lesz Keskenden. Javadalmazása: 1) Tisztességes lakás, mely áll két szobából, egy nyári és egy téli konyhából és a szükséges mellékhelyiségekből. 2) Minden házaspártól (jelenleg van 128) kap egy nyolczada buzát, egy nyolczada szemes-kukoriczát és 52 $\frac{1}{2}$ krt. 3) Tandij czimen kap: minden egyes hétköznapi iskolástól 50 krt, a vasárnapi iskola tartásért pedig a politikai község pénztárából 25 forintot. 4) A hitközségtől kap 6 öl kemény hasábfát, a bellyei főhercegi uradalomtól pedig 4 öl kemény hasábfát, mely utóbbit a hitközség tartozik vágni és a tanító udvarába szállítani, de ezen fából az iskola is fűtendő. 5) A bellyei főhercegi uradalomtól kap még 8 pozsonyi mérő kétszerest és 4 frt 20 krt; a gabonát a hitközség tartozik neki házához szállítani. 6) A hitközségtől kap kétszerre szükséges malomfuvarokat. 7) Van 4 hold szántóföld, 220 □öl legelőilleték, $\frac{1}{2}$ hold rét és 800 □öl házi kert használata. A hitközség tartozik a szénát behordani és a házi kertet egyszer fölszántani, a többi munkák a tanítót terhelik a nevezett ingatlanok után fizetendő adóval együtt. 8) Stola: kereszteléstől 18 kr, nagy temetéstől 27 kr, a halotti énekért 60 kr; kis temetéstől 13 kr, a halotti énekért 30 kr; eskettetéstől 18 kr; énekes szent miseért, ha színben van, 11 kr; Requiemért, ha „Libera“-val van, 20 kr. — Kötelessége minden kántori és tanítói teendőt pontosan végezni. A folyamodványok szeptember 30-ig a kerületi tanfelügyelőséghez Herczegszőlőre (Baranya m.) küldendő. A tannyelv: német-magyar. Személyes megjelenés kívánatos.

2472

1891

A szegzárd-belvárosi r. k. plébániához tartozó Öcsény fiókközségben (Concursus pro statione docent. in Öcsény.) ujonnan szervezett tanítói állásra pályázat hirdettetik. A két szoba, egy tágas előszoba, konyha, kamara, padlás és boltozott pinczéből álló lakáson és házi kerten kívül fizetés: 1) Évnegyedes részletekben a hivektől 300 frt o. é. 2) A tanító részére tett alapítványok kamatja 50 frt. 3) Minden tanköteles gyermek után (van 50—55) 1 frt. 4) Minden ismétlő iskolás gyermek után (van 15—20) 40 kr. 5) Stola 10 frt és a temető földnek használata. Tannyelv: magyar. A kérvények f. évi október hó 1-ig az öcsényi r. k. iskolaszék elnökéhez (Szegzárd-belv. plébánia) intézendők. Az állomás azonnal elfoglalandó.

2371

1891

A tolnai kántortanítói állomásra f. évi 2080. sz. a. közlött körlevélben (Concursus pro statione cantoris-doc. in Tolna.) hirdetett pályázat az ott körülírt feltételek mellett folyó évi október hó 8-ig terjedő határidővel ezennel megújittatik.

Missi sunt cooperatores: Josephus Kristóf e Duna-Földvár ad Szabolcs; Adalbertus Bubregh e Fadd ad Duna-Földvár; Alexander Mozs g a y e Szabolcs ad Fadd. (Personalia.)

Datum in Nádasd die 13. Septembris 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

XVI.

2704

1891

DILECTO FILIO NOSTRO FRANCISCO DE PAVLA
S. R. E. CARDINALI SCHÖNBORN ARCHIEPISCOPO PRAGENSI
VENERABILI FRATRI PHILIPPO ARCHIEPISCOPO COLONIENSI
CETERISQUE VENERABILIBVS FRATRIBVS
ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS ALIISQUE LOCORVM ORDINARIIS
IN IMPERIO GERMANICO ET AVSTRO-HVNGARICO.

(Epistola
Leonis Papae
XIII. de prava
duellorum
consuetu-
dine.)

LEO PP. XIII.

DILECTE FILI NOSTER VENERABILES FRATRES
SALVTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM

Pastoralis officii conscientia et proximorum caritate permoti, datis ad Nos superiore anno litteris, referendum censuistis de singularium certaminum, quae *duella* vocant, in populo vestro frequentia. Genus istud dimicandi, velut ius moribus constitutum, non sine dolore significabatis etiam inter catholicos versari: rogabatis pariter, ut detertere homines ab istiusmodi errore vox quoque Nostra conaretur. — Est profecto error iste admodum perniciosus, nec sane finibus circumscribitur civitatumstrarum, sed excurrit multo latius, ita ut huius expers contagione mali vix ulla gens reperiatur. Quamobrem collaudamus studium vestrum, et quamvis cognitum perspectumque sit, quid hac in re philosophia christiana, utique consentiente ratione naturali, praescribat, tamen, cum prava duellorum consuetudo christianorum praeceptorum oblivione maxime alatur, expedit atque utile erit id ipsum per Nos paucis revocari.

Scilicet utraque divina lex, tum ea quae naturalis rationis lumine, tum quae litteris divino afflatu perscriptis promulgata est, districte vetant ne quis extra causam publicam hominem interimat aut vulneret, nisi salutis suae defendendae causa, necessitate coactus. At qui ad privatum certamen provocant, vel oblatum suscipiunt, hoc agunt, huc animum viresque intendunt, nulla necessitate adstricti, ut vitam eripiant aut saltem vulnus inferant adversario. Utraque porro divina lex interdicat ne quis temere vitam proiciat suam, gravi et manifesto obiiiciens discrimini, quum id nulla officii aut caritatis magnanimae ratio suadeat: haec autem caeca temeritas, vitae contemptrix, plane inest in natura duelli. Quare obscurum nemini aut dubium esse potest, in eos, qui privatim praelium conserunt singulare,

utrumque cadere et scelus alienae cladis, et vitae propriae discrimen voluntarium. Demum vix ulla pestis est, quae a civilis vitae disciplina magis abhorreat et iustum civitatis ordinem pervertat, quam permissa civibus licentia, ut sui quisque adsertor iuris privata vi manumque, et honoris, quem violatum putet, ultor existat.

Ob eas res Ecclesia Dei, quae custos et vindex est cum veritatis, tum iustitiae et honestatis, quarum complexu publica pax et ordo continetur nunquam non improbavit vehementer, et gravioribus quibus potuit poenis reos privati certaminis coercendos curavit. Constitutiones Alexandri III. decessoris Nostri libris insertae canonici iuris privatas hasce concertationes damnant et exsecrantur. In omnes qui illas ineunt, aut quoquo modo participant, singulari poenarum severitate animadvertit Tridentina Synodus, quippe quae praeter alia, etiam ignominiae notam iis inussit, eiectosque Ecclesiae gremio, honore indignos censuit, si in certamine occumberent, ecclesiasticae sepulturae. Tridentinas sanctiones ampliavit explicavitque decessor Noster Benedictus XIV. in Constitutione data die x Novembris anno MDCCLII, cuius initium *Detestabilem*. Novissimo autem tempore f. r. Pius IX in litteris apostolicis, quarum est initium *Apostolicae Sedis*, per quas censurae latae sententiae limitantur, aperte declaravit, ecclesiasticas poenas committere non modo qui duello confligant, sed eos etiam quos paternos vocant, itemque et testes et conscios. — Quarum legum sapientia eo luculentius emicat quo ineptiora ea esse liquet quae ad immanem duelli morem tuendum vel excusandum solent proferri. Nam quod in vulgus seritur, certamina id genus natura sua comparata esse ad maculas eluendas, quas, civium honori alterius calumnia aut convicium induxerit, id est eiusmodi ut neminem possit nisi vecordem fallere. Quamvis enim e certamine victor decedat qui, iniuria accepta, illud indixit, omnium cordatorum hominum hoc erit iudicium, tali certaminis exitu viribus quidem ad luctandum, aut tractandis armis meliorem lacescentem probari, non ideo tamen honestate potiore. Quod si idem ipse ceciderit, cui rursus non inconsulta, non plane absona haec honoris tuendi ratio videatur? Equidem paucos esse remur, qui hoc obeant facinus, opinionis errore decepti. Omnino cupiditas ultionis est, quae viros superbos et acres ad poenam petendam impellit: qui si elatum animum moderari, Deoque obtemperare velint qui homines iubet diligere inter se amore fraterno, et quemquam violari vetat, qui ulciscendi libidinem in privatis hominibus gravissime damnat, ac poenarum repetendarum sibi unice reservat potestatem, ab immani consuetudine duellorum facile discederet.

Neque illis qui oblatum certamen suscipiunt iusta suppetit excusatio metus, quod timeant se vulgo segnes haberi, si pugnam detrectent. Nam si officia hominum ex falsis vulgi opinionibus dimetienda essent, non ex aeterna recti iustique norma, nullum esset naturale ac verum inter honestas actiones et flagitiose facta discrimen. Ipsi sapientes ethnici et norunt et tradiderunt, fallacia vulgi iudicia spernenda esse a forti et constanti viro. Iustus potius et sanctus timor est, qui avertit hominem ab iniqua caede, eumque facit de propria et fratrum salute solli-

citum. Immo qui inania vulgi aspernatur iudicia, qui contumeliarum verbera subire mavult, quam ulla in re officium deserere, hunc longe maiore atque excelsiore animo esse perspicitur, quam qui ad arma procurrit, lacessitus iniuria. Quin etiam, si recte diiudicari velit, ille est unus, in quo solida fortitudo eluceat, illa, inquam, fortitudo, quae virtus vere nominatur et cui gloria comes est non fucata, non fallax. Virtus enim in bono consistit rationi consentaneo, et nisi quae in iudicio nitatur approbantis Dei, stulta omnis est gloria.

Denique tam perspicua duelli turpitudine est, ut illud nostrae etiam aetatis legumlatores, tametsi multorum suffragio patrocinioque fultum, auctoritate publica poenisque propositis coercendum duxerint. Illud hac in re praeposterum maximeque perniciosum, quod scriptae leges re factisque fere eludantur: idque non raro scientibus et silentibus iis, quorum est puniri sones, et, ut legibus pareatur, providere. Ita fit ut passim ad singularia certamina descendere, sprete maiestate legum, impune liceat.

Inepta etiam atque indigna sapienti viro eorum est opinio, qui utut togatos cives ab hoc genere certaminum arcendos putent, ea tamen permittenda censent militibus, quod tali exercitatione acui dicant militarem virtutem. Primum quidem honesta et turpia naturâ differunt, nec in contraria mutari ob diversum personarum statum ullo pacto possunt. Omnino homines, in quacumque conditione vitae, divina ac naturali lege omnes pari modo tenentur. Praeterea ratio huiusce indulgentiae erga milites ab utilitate publica petenda foret, quae numquam tanta esse potest, ut eius obtentu naturalis divinique iuris vox conticescat. Quid, quod ipsa utilitatis ratio manifesto deficit? Nam militaris virtutis incitamenta eo spectant ut civitas sit adversus hostes instructor. Idne vero effici poterit ope illius consuetudinis, quae suapte natura eo spectat ut suborto inter milites dissidio, cuius causae haud raras sunt, e singulis partibus defensorum patriae necetur alteruter?

Postremo recens aetas, quae se iactat humaniore cultu morumque elegantia longe superioribus saeculis antecellere, parvi pendere vetustiora instituta consuevit ac nimium saepe respuere quidquid cum colore discrepet recentioris urbanitatis. Quid est igitur quod has tantummodo rudioris aevi ac peregrinae barbariae ignobiles reliquias, duelli morem intelligimus, in tanto humanitatis studio non repudiat?

Vestrum erit, Venerabiles Fratres, haec, quae breviter attigimus, inculcare diligenter populorum vestrorum animis, ne falsas hac de re opiniones temere excipiant, neu ferri se leviorum hominum iudicio patiantur. Date operam nominatim ut iuvenes mature assuescant id de duello sentire et iudicare quod, consentiente naturali philosophia, iudicat ac sentit Ecclesia; ab eoque iudicio normam agendi constanter sumant. Immo quo modo alicubi receptum consuetudine est ut catholici praesertim florentis aetatis sibi sponte perpetuoque interdiciant nomen dare societatibus non honestis, pari modo opportunum ducimus ac valde salutare, eosdem velut foedus inter se facere, data fide nullo se tempore nullaue de caussa duello dimicatu-
ros.

Supplices a Deo petimus ut communia conata nostra virtute caelesti corroboret, quodque pro salute publica, pro integritate morum vitaeque christianae volumus, id benigne largiatur. Divinorum vero munerum auspicem itemque benevolentiae Nostrae testem vobis, Venerabiles Fratres, Apostolicam benedictionem peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XII Septembris an. MDCCCXCI, Pontificatus Nostri Decimoquarto.

LEO PP. XIII.

2705

1891.

(Commenda-
o syndni
„Helység-
névtár“.)

A vallás- és közokt. m. kir. Minisztértől. 2109. eln. szám. — A mindennapi élet szükségleteinek és a folyvást fejlődő közigazgatási érdekeknek kielégítése végett a m. kir. kereskedelemügyi minister Úr elhatározta a Magyar korona országai Helységnévtárának állami vállalatként való kiadását, megbízván a Helységnévtár szerkesztésével az orsz. m. kir. statisztikai hivatalt, mint erre leghivatottabb hatóságot. Eltekintve azon általános szemponttól, mely egy jól szerkesztett és gondosan s lelkiismeretesen összeállított helységnévtárt a gyakorlati élet minden köreiből nélkülözhetetlenné tesz, még nagyban fogja emelni a tervezett munka becsét az is, hogy a legutóbbi népszámlálás eredményei községenként — és pedig nem csak a pusztá lélekszám, hanem a nemzetiségi és a hitfelekezeti viszonyok is — kizárólag ezen munkában — annak általános részében megyék és járásonként — fognak először közzététetni. Mindezen előnyökhöz még hozzájárul, hogy a munka előfizetési ára nagy terjedelme daczára csak négy forintban állapított meg. Az előfizetések a m. kir. orsz. statisztikai hivatalnak Budapestre küldendők. A munka a jövő év elején fog megjelenni. Miuthogy a munka költséges volta nagyon kívánatossá teszi, hogy az minél nagyobb pártolásra találjon és minthogy a szóban forgó munka a közérdeknek is jóval jobban felel meg, mint hasonló magánvállalkozású művek, van szerencsém a Főhatóságot tisztelettel felkérni, méltóztassék alantas hatóságainak és közegeinek a tervezett munkát hathatósan figyelmükbe ajánlani. Budapest, 1891. szeptember hó 14-én a minister meghagyásából: Dr. K l a m a r i k J á n o s ministeri tanácsos.

2706

1891.

(De con-
scriptione tu-
tandarum
prolium.)

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Ministertől 43672. szám. — A kisdedovásról szóló 1891. évi XV. törvényczikk 4-ik §-a értelmében kisdedóvodákba vagy gyermek-menedékházakba járásra kötelezett 3—6 éves gyermekek összeírása ügyében a törvényhatósági közigazgatási bizottsághoz intézett körrendeletem másolatát van szerencsém a főt. főhatósághoz oly tiszteletteljes felkéréssel megküldeni, hogy sziveskedjék a főhatósága alatt álló lelkészeket figyelmeztetni, mikép ezen összeírási munkát fogamatosságánál az összeírási kimutatás helyesbitésénél a községi előljáráásokat készséggel támogassák. — Budapest, 1891. é. szeptember hó 24-én. — Gr. Csáky.

A vallás- és közokt. m. kir. Minister 1891. évi szeptember hó 24-én 43672. sz. a. kelt s minden vármegye közig. bizottságához intézett rendeletének mása. — A kisdédóvásról szóló 1891. évi XV. törv.-czikk 4. §-a 3—6 éves gyermekeknek kisdédóvodákba vagy gyermek-menedékházakba járatását kötelezően kimondván, a törvény végrehajtása céljából már most szükséges községenként megállapítani a kisdédóvodákba vagy menedékházakba járásra utalt gyermekek számát. Felhivom ennél fogva Czimet, utasítsa a községi előljáróságokat, hogy a 3—6 éves gyermekeket házról-házra járva és az egyházi anyakönyvek segélyével azonnal pontosan írják össze és az összeírás alkalmával minden gyermekre nézve igyekezzenek meggyőződést szerezni arról, vajjon a gyermek otthon vagy bárhol állandóan kellő gondozásban és felügyeletben részesül-e? Minthogy a gyermeknél a népiskolai tankötelezettség kezdete az 1878. évi márczius 31-én 7280. sz. a. kelt körrendelettel a tanév szerint oly módon van megállapítva, hogy tankötelesnek tekintendő azon gyermek, ki a tanév kezdetéig, vagyis szeptember haváig élete 6-ik évét betölti, az óvoda-kötelezettség meghatározásának is szigorúan az említett időponthoz kell alkalmazkodni, mert a népiskolai tankötelezettség kezdetével az óvoda-kötelezettség végét éri. Ennek értelmében a jelenlegi összeírásnál óvodakötelesnek tekintendő mindazon gyermek, ki f. é. szeptember hó 1-éig élete 3-ik évét, 4-ik évét és 5-ik évét betöltötte. Ezekről az összeírás alapján névszerinti kimutatást kell összeállítani. Minden gyermek neve után megjelölendő a születés éve és napja, ugyancsak minden egyes gyermekre nézve egy külön rovatban kell kitüntetni, hogy a gyermek otthon, vagy bárhol állandóan kellő gondozásban és felügyeletben részesül-e? Az így két példányban szerkesztendő összeírási kimutatás egy példányát a községi előljáróság f. évi november hó végéig Czimhez terjessze fel és Czim a beérkezett kimutatásokból állapítsa meg, hogy a törvényhatóság területén minden egyes községben hány óvodaköteles gyermek van és ezek közül hány nem részesül otthon vagy bárhol állandóan kellő gondozásban és felügyeletben, miért is kisdédóvodába vagy menedékházba járásra kötelezve vannak s a kik számára ily intézetek állításáról kell gondoskodni. Az összeírás eredményéről Czim f. évi december hó végeig okvetlenül tegyen hozzám részletes jelentést. — Kmf. — A másolat hitelül: Grabotsay Adolf, aligazgató.

2622

1891

Die 2. Octobris a. c. pie in Domino obiit Franciscus Wimmer, (Mors Francisci Wimmer, qui a. 1812. natus, a. 1836. presbyter ordinatus, ab a. 1845. parochiae Hetvehely, em. par. ab a. 1859. parochiae Szebény praefuit, a. 1870. in quietem recessit. Szebény.)

Cuius animam consvétis sacerdotum dioecesanorum suffragiis commendo.

2714

1891

(Augmentum
fundī Asthe-
nealis e don-
Mathiae Föl-
ker.)

A. R. D. Mathiam Fölker V. A. Diaconum et parochum Értényensem memorem beneficii, cuius olim cooperator infirmus e fundo astheneali recuperandae valetudini sensit utilitatem, in grati animi tesseram 100 florenos in antelati fundi augmentum obtulisse Venerabili Clero dioecesano quum hisce annuntiarem, et donatori hac vice nomine Cleri dioec. gratias agerem, silentio praeterire non possum fundum hunc iam a longiori tempore tegendis ob crescentem in dies cooperatorum curae medicae relegandorum numerum indigentis quotannis maioribus imparem evasisse, taliterque donatorem praelaudatum opus fecisse plane dignum, quod imitatores ex ordine saltem eorum nancisceretur, qui impraesentiarum superfluis gaudere nequirent, nisi in necessitate constituti infirmitatis alleviamentum e subsidio huius fundi obtinuissent.

2620

1891

(Resultatum
examinis syn-
nodalis.)

Examen synodale labente hoc anno subiverunt: Antonius Pataki, Alexander Gaál, Franciscus Liebelt, Aloysius Schmeller, Aloysius Csizmadia, Alexander Gadó, presbyteri dioecesis Quinque-Ecclesiensis; P. Martinus Čović ordinis s. Francisci prov. Bosnae-Argentinae presbyter. Omnes ad sexennium approbati.

Ex quibus Alexander Gaál praemio Králiko, Alexander Gadó et Aloysius Schmeller laude digni inventi sunt.

2625

1891

(Concursus
pro statione
docentis in
Batina.)

A batina i. r. kath. iskolánál a másodtanítói állomásra pályázat hirdetetik. A pályázati határidő december 1-e. Évi jövedelme a hitközség részéről 400 frt negyedévi utólagos részletekben; 2 öl kemény fa a hitközség által adva s a tanító lakához hordva; egy szobából álló lakás, mely a hitközség által szereztetik s határoztatik meg. A tannyelv magyar-német-horvát. Kötelessége egy tantermet önállóan vezetni, az ismétlő oktatásban és szükség esetén a kántori teendőkben segédkezni. — A kérvények az iskolaszék elnökéhez intézendők.

2707—2708

1891

(Concursus
pro stat. do-
centis et
subdocentis in
Mucsi.)

I. A mucsi-i osztálytanítói állomásra ezennel pályázat hirdette-
tik. Az állomással összekötött jövedelem. a) 340. frt fizetés készpénzben, havi
részletekben; b) önálló lakás, mely áll 2 szép szobából, konyhából és élelem-
kamarából; c) a hitközségtől 1 öl tüzelőfa. — II. A mucsi-i altanítói állo-
másra pályázat hirdette-
tik. Ezen állomással összekötött jövedelem. a) 200 frt
készpénz évi fizetés; b) teljes élelem-ellátás a kántortanítónál; c) önálló lakásul
egy szoba, fűtés- és tisztítással. — Az altanító az osztályában végzendő rendes

tanításon kívül tartozik a kántortanítónak a kántori kötelmekben segédkezni, valamint a vasárnapi iskolában a leányokat oktatni. A pályázat határnapja f. é. október 31-ike. A pályázók a szükséges bizonyítványokkal felszerelt folyamodványaikat küldjék a mucsai-róm. kath. iskolaszéki elnökségnek. Utolsó pósta: helyben, per Högyész.

2731

1891

A vörösmarhi osztálytanítói állomásra október hó 30-áig pályázat hirdet-
tetik. Jövedelem: háromszáz forint készpénz, melyet a gondnok negyedévi részle-
tekben utólagosan fizet; egy szobából álló lakás és fűtésre két méteröl puha tűzifa. (Concursus
pro statione
docentis in
Vörösmarth.)

Missi sunt cooperatores: Paulus Markovics e Villány ad Monos- (Personalia.)
tor: Franciscus Györkö e Báltaszék ad Mözs; Emericus Sipos e
Somberek ad Báltaszék; Franciscus Paulay e Mözs ad Somberek.

P. Stephanus Blažeković. sacerdos reformatae Provinciae Sanctae
Crucis Croatiae et Carniolae in gremium Cleri dioecesanis receptus est.

Datum in Nádasd, die 12. Octobris 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

XVII.

2804

1891

Alexander Fekete, parochus Monostorensis, qui ante annos iam ob adversam valetudinem ad interim quiete donatus, ubi vires rediisse sensit, parochiam Monostor gubernandam adiit, inveterato malo vitii cordis in dies magis ingravescente iudicio medici ad functiones officii parochialis prorsus inhabilis declaratus precibus mihi iteratim propositis a munere parochiali relevari et annua pensione donari petiit.

(De applaci-
danda Ale-
xandro Fekete,
par. Monostor
annua pen-
sione.)

Quare puncto 6. Statutorum pensionalium conformiter honorabiles districtus hisce provoco, ut eatenus vota depromere velint intra mensem a praesentibus perceptis per respectivos V.-A.-Diaconos horsum perscribenda.

2805

1891

A magyarországi kat. és gör. szert. róm. kath. tanító segélyalapja közp. bizottságának Budapesten 1891. évi aug. hó 27-én Márkus Gyula választott Püspök elnöklete alatt tartott 7-dik közgyűlésén felvett jegyzőkönyvnek kivonata:

(Protocollum
super sessione
commissionis
centr. fundi
subs. regnic.
docentium
cath.)

Jelen voltak: Mélt. Begovcsevich Róbert, v. püspök, egri kanonok, mint a segélyalap számadó gondnoka; ft. Roszival István, eszt. apátkanonok, ft. Bálint Károly, erd. apátkanonok, főt. István Vilmos, szombath. püspöki titkár, mint a Nagymélt. püspöki kar megbízottjai; Gulyás Béla, alelnök; az egyházmegyéket képviselték: a pannonhalmi szt. Benedek-rendit: Kelemen Sándor, ravazdi tanító; a szepesit: főt. Pataky István, t. kanonok-esperes; a székesfehérvárit: Laszcik Gyula, előszállási tanító; a szombathelyit: Fejes János, szomb. tanító; a veszprémit: Nagy Lajos, veszpr. tanító; a váczit: Jankovits Ernő, váczai tanító; a besztercebányait: Klein Jenő, beszt. tanító; a r. zsnói, szamos-ujvári és szatmári egyházmegyék nem képviseltették magukat.

A közgyűlés előtt a bizottság tagjai résztvettek a papnevelde kápolnájában 9 órakor tartott szt. misén; utána az intézet dísztermében gyűltek össze, hol az elnök beszédet tartott, a gyűlést megnyitotta.

1. Az éljenzéssel fogadott beszéd Laszcik indítványára a szaklapokban közöltetni és külön lenyomatban a tanítók közt kiosztatni határoztatott.

2. A gyűlés jegyzőjeül Klein Jenő egyhangulag megválasztatott.

3. Az elnök előterjeszti az egri főkáptalan számadási kivonatát az 1890. évről.

E szerint a vagyon az 1890. év végén 70979 frt 56 kr., mely az 1889. évi vagyon állással, vagyis 70609 frt 68 krral szemben csak 369 frt 88 krnyi növekedést mutat. Az árvaház alapjának vagyoni állása 6328 frt, tehát a mult

1889. évi 5660 frttal szemben 668 frtnyi többletet eredményezett. A segély-alap jövedelméből ezuttal felosztás alá esik 5264 frt 74 kr.; és pedig: a) az ösztöndíjakra $\frac{4}{10}$ címén 2105 frt 88 kr.; b) segély- és gyámpénzekre $\frac{5}{10}$ rész címén 2632 frt 35 kr.; c) az árvaházi alapra $\frac{1}{10}$ rész címén 525 frt. A bizottság ezen jelentést köszönettel vette.

4. Az elnök jelenti, hogy a lefolyt tanévben 51 tanulónak ösztöndíj címén összesen 2650 frt szavaztatott meg; ezek közül egy 100 frtos és nyolcz 50 frtos ösztöndíjukat nem vették fel s így tényleg kiadatott 2150 frt, visszamaradt 500 frt. A lefolyt tanévben 7 megszűntek ösztöndíjasok lenni, mert tanulmányaikat bevégezték. Így maradt 35 ösztöndíjas, egy 100 frtos, 34 pedig 50 frtos. A f. tanévre e szerint 300 frt maradt adományozandó. Az ösztöndíjakból fel nem vett 500 frt, Begovcsevics R. ur indítványára az elnök rendelkezésére bocsáttatni határoztatott.

5. Az ösztöndíjak kiosztására kerülván a sor, az elnök indítványozza, hogy az adományozandó 300 frtból 6 50 frtos ösztöndíj osztassék ki; ez elfogadtatván, a 40 folyamodó kérvényeinek beható megvizsgálása után ösztöndíjban a köv. részesültek: Laczkó Imre, Baka Antal, Kozics Ilona, Bazsó István, Balló István és Petyerecz József. Ezekhez hozzáadván a 35 régít, összesen 41 tanuló részesült az új tanévben ösztöndíjban.

6. A segélypénzekre vonatkozólag az elnök előadja, hogy e czélra összesen 2652 frt 35 kr. fordítható, s hogy 130 tanító és tanító-özvegy folyamodott. A bizottság e jelentés kapcsán a kérvények beható vizsgálására áttérván, azt tapasztalta, hogy számosan tagságukat nem igazolták, miért is ezek kérvényeit mellőzni kellett. A 130 folyamodó közül tehát maradt 110, kiknek egyenkint 23 frt, összesen 2530 frt szavaztatott meg, a visszamaradt 122 frt 35 kr. pedig a már említett 500 frt, összesen 622 frt 35 kr. az elnök rendelkezésére bocsáttatott.

7. Roszivál István kanonok arra való tekintetből, hogy az árvaházi alap jelentéktelenül szaporodik, a köv. indítványt terjeszti elő: „tekintve, hogy az alap lassan halad, kéressék meg a Nagymélt. püspöki kar, kegyeskedjék az árvaház mielőbbi létesíthetése végett szélesebbkörű mozgalomnak megindítása iránt, legbölcsebben intézkedni; a tanítók tömeges belépése az ügyet nagyban előmozdítaná.“ Az indítvány többek hozzászólása után oly értelemben fogadtatott el, hogy az elnök a jegyzőkönyv fölterjesztése alkalmával a herczegprimás-helyettes, Ő Excelenciája figyelmét ezen pontra irányozza.

Elnök köszönetet mond a jelenlevőknek s a gyűlést befejezettnek jelenti ki.
K. m. f. Klein Ernő, biz. jegyző.

2806

1891

(Concursus
pro statione
cantoris-
docentis in
Pölöske.)

A magyar-széki plébániához tartozó Pölöske fiókközség róm. kath. kántortanítói állomására folyó évi november 15-ig pályázat nyittatik. Az állomás javadalmazása: 1) Minden telkes gazdától egy nyolczada buza és 10 kr., — van jelenleg 70 $\frac{1}{2}$ pár. 2) Minden kisházas pár után egy nyolczada gabona és 10 kr.,

— van jelenleg 28 pár. 3) Minden zsellér pár után egy nyolczada gabona és 10 kr., — van jelenleg 8 pár. 4) Minden szőlőbirtokos pár után 4 iteze bor. 5) Ismétlők tanításáért 35 frt. 6) Két öl kemény tűzifa az uradalomtól, a község által megvágva és behordva. Az iskolaszoba szükségletére a fát a község adja. 7) Nagy halott után bucsuztatóval 1 forint; e nélkül 50 kr.; kis halottnál ennek fele. 8) 10 hold szántóföld, 2 hold rét, a község által mindenkép megmunkálva. Ezen földekre a hitközség kötelezi magát minden gazda után évenként egy kocsi trágyát hordatni. 9) 9 hold föld, melyet a tanító köteles munkálni. Ezen kívül 500 □ öl belsőség. Az iskolaépület áll: két szoba, konyha, istálló és egyéb hozzátartozókból. A tanítási nyelv: magyar, részben német. Pályázók szabályszerűen felszerelt kérvényeiket intézzék a kerületi tanfelügyelőséghez Magyar-Székre (posta helyben).

2807

1891

A szekszárd-belvárosi plebániához tartozó Ó z s á k pusztai r. k. jellegű uradalmi tanítói állásra pályázat hirdettetik. — Fizetés: 300 frt készpénz, 4 hectol. tiszta buza, 6 hctl. rozs, 4 hctl. árpa, 4 hctl. csöves kukorica, 20 kilogr. só, — egy tehén, két borju, 3 db. öreg sertés — és ezek malaczainak nyári legeltetése, 1200 □ öl szántóföld s ennek egyszeri megszántása, 20 köbméter első oszt. dorongfa, szabad lakás és az iskola fűtésére 10 kbm. első oszt. dorongfa és ennek felapritására évenként 5 frt. Pályázati határidő november 15. Tannyelv: magyar. — Pályázók kérvényeiket a szekszárd-belv. r. k. plébániahivatalhoz küldjék.

(Concursus
pro statione
docentisin
Ózsák.)

2822

1891

A m i s z l a i kántor-tanítói állomásra f. évi november 16-ig pályázat hirdettetik. Az állomás jövedelme: 1) Lakásul 2 szoba, 1 konyha, éléskamra és egy negyed holdnyi házikert. 2) $1\frac{1}{2}$ telek (3 tagban), négy kaszás réttel, kender és káposztafölddel és a közös legelőben 3 holdnyi illeték, illetve 6 darab legeltetési joggal. A kapálást kivéve a földek minden munkáját a hitközség végezi vagy e helyett 40 frtot fizet. 3) Az uradalomtól 2 erdei öl keményfa. 4) Minden pártól (100—110) egy mérce rozs és 10 kr. 5) Ismétlő oktatásért 20 frt és $\frac{3}{4}$ öl fa. 6) Minden iskolás gyermektől (80—85) kap 40 krt. 7) Stola-illeték 18—20 frt. 8) A tannyelv magyar. 9) Kötelességei közé tartozik az ostyasütés is. Kellőleg felszerelt folyamodványok Pinczehelyre az esperes-tanfelügyelői hivatalhoz küldendők.

(Concursus
pro statione
cantoris-
docentis in
Miszla.)

Datum Quinque-Ecclesiis, die 28. Octobris 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

XVIII.

3008

1891.

Iuvenes catholici e diversis regionibus ad venerandos cineres angelici iuvenis S. Aloysii a Gonzaga Romam peregrinantes die 1-a curr. ad conspectum Ssmi Domini Nostri admissi, oratore equite Alliata, his verbis salutaverunt communem catholicorum Patrem :

(Homagium
iuventutis ca-
tholicae Suae
Sanctitati ex-
hibitum, Ssmi-
que Domini
Nostri respon-
sum.)

Beatissime Pater !

Provolutam vides ad sanctissimos tuos pedes catholicam iuventutem, undequaque ex christianis regionibus collectam, quae licet locorum ac gentium varietate seiuncta sit, unius tamen fidei voluntatisque vinculo est coniunctissima. Nostrum plerique catholicis societatibus sunt adscripti, quae Episcoporum ductu atque auspiciis institutae ubique terrarum coalescunt, et fraterno quodam foedere inter se consociatae, rei christianae provehendae tue ndisque religionis iuribus adlaborant. Alacres romanam hanc peregrinationem suscepimus, tum ut conspectu Sanctitatis Tuae perfrui, Tibique nostrae venerationis voluntatisque significationem solemniori quadam ratione testari possemus ; tum etiam ut ex ipso Tui ore veritatis et sapientiae monita, hortamenta, praecepta, velut divinitus demissa, exciperemus.

Gratias profecto maximas agimus auctori bonorum Deo, quod in tanta temporum iniquitate, in tanta errorum colluvione, qua iuvenum praesertim animi abrepti pertrahuntur, hanc nobis dederit mentem, ut Romano Pontifici addicti unice esse vellemus, tamquam lucernae lucenti in caliginoso loco. Cum ad sepulcrum angelici iuvenis Aloisii Gonzagae convenissemus, veneraturi virgineos ipsius cineres, trecentesimo hoc anno a beato eius obitu, ipsum deprecati sumus patronum atque exemplar aetati nostrae pontificia auctoritate propositum, ut hanc mentem atque haec erga Petri successorem studia sedulo in nobis custodiat ac foveat, nec patiatur ut unquam ab hoc sanae mentis consilio voluntatisque proposito deficiamus. Id sane nobis in votis est, id pollicemur : dum vita supererit, nunquam a Te fore abscessuros, et quoad impiorum conatus insidiaeque adversus Romanam Sedem perstiterint, nos pro virili sanctissimae huius Sedis iura propugnatuuros. Utinam Deus nefariorum hominum consilia et molimina evertat, turbatis rebus ordinem tranquillitatemque restituat, Tibique imprimis, secundum catholici orbis optata, pacem affulgere velit, cuius ineundae rationem sapientissimis tuis litteris christiano populo demonstrasti.

Unum superest, Sanctissime Pater, ut pro tua benignitate nos omnes Apostolica benedictione complectaris, quae et caelestium bonorum auspex nobis futura sit, nosque ad suscipiendam religionis romanique Pontificatus causam valentiores efficiat. Quam benedictionem catholicis etiam societatibus deprecamur, ut una in omnibus sit fides mentium et pietas actionum. Illud postremo enixe flagitamus,

ut nostras quoque familias tua benedictione prosequi digneris, quibus profecto nullum ex peregrinatione nostra donum iucundius afferemus, quam hanc notitiam: Leonem XIII., quem Deus diu sospitet, veluti parentem amantissimum, ipsis etiam bene precatum a Deo fuisse.

Suae Sanctitatis responsum :

Dilecti Filii!

Optata praesentia vestra, atque ista pietas iuveniliter alacris, quam e vultu ipso perspicere videmus emicantem, explent voluptatem animi, quam multorum ad Nos peregre aduentium conspectus superioribus diebus non semel attulit. — Semper quidem in amore et deliciis habere iuventutem consuevimus: ob eamque rem in omni vita, per varios munerum Nostrorum gradus, id voluimus idque curavimus praecipuo quodam studio, ut salutarem religionis virtutem mature sentirent animisque penitus inbiberent, qui in Collegiis in Seminariis, in Lyceis adolescerent. Igitur consentaneum est, gestire Nos hodierna die, quando intuemur hoc loco tantum christianae pubis, quam ex locis tam dissitis tamque variis ad sacros Aloisii Gonzagae cineres, ad augustam beati Petri Sedem una fides ac similis pietas Romam evocavit.

Atque hae re vehementes non modo Nostra, sed vestra praesertim caussa laetamur. Nostis enim quo potissimum errore nostra feratur aetas: videlicet repudiare nititur omnem christianae sapientiae disciplinam, rato perpetuoque ab Ecclesia catholica discessu. Quod ut e sententia succedat, nefarii consilii fautoris iuventutem prae ceteris callidissime petunt, ac pluribus modis nominatimque per- verso genere doctrinae, quam laicam esse universam clamant oportere, quodlibet fidei divinae semen, vix cepit in animis adolescere, extinguunt. Qua ratione progeniem educunt non modo perniciosam reipublicae, sed exitio sibimetipsi aliquando futuram. Quandoquidem immemores salutis aeternae, et cursus errore decepti: nihil animo nisi mortalia et caduca complexi: destituti praesidiis, quae a religione exspectari unice possunt, plane ituri sunt in vitia praecipites adolescentes, facillimeque in potestatem malarum sectarum delapsuri. Harum rerum explorata veritas est: qui contra dixerint, ad capiendam fortasse assentatione valebunt improvidam adolescentiam, minime vero ad illud infirmandum, quod ratio clamat et facta comprobant, consurgere ad prosperitatem et magnitudinem, spreto Deo, non singulos homines, non domos, non civitates unquam posse.

Contra vero earum rerum, quae honeste expetuntur atque ad utilitatem privatam et publicam sunt conducibiles, ullane est, ad quam aspirare religionis Ecclesiaeque beneficio non liceat? Optima dux iuvenilibus ingeniis religio ad ea quae vera sunt, quae honesta, quae pulchra, capessenda: indolem animi bonam virtute sua perficit ac nobilitat: vitiosam emendat et corrigit. Si iuvenes versantur in studiis doctrinae, doctrinarum omnium incrementis favet Ecclesia: si litteris operantur, semper illa fuit litterarum custos et altrix: si ad artes liberales insti-

tuuntur, artes singulas afflatu suo ad altiora excitavit, et patrocínio textit: si mercaturis faciendis contrahendisque negotiis implicantur, iubet religio iustitiam in omni re contrahenda aequitatemque sancte servari.

Quod si contemplari velut in speculo libet, dilecti filii, quid religio in homine adolescente possit, qui penitus illi se tradiderit excolendum, ad ipsum Aloisium respicite. Munus enim Ecclesiae atque opus religionis est, quod ille, in tanta morum corruptela integer, Angelo proprior, quam homini videretur. Item religio effecit, ut inter opus strepitumque paternae domus austeris virtutibus, tamquam in sacro recessu, excelleret: ut humana omnia infra se posita ducens, iure aviti principatus, Dei gratia, se gestiens abdicaret: ut caritatis religiosaeque perfectionis exemplar, vix quartum et vicesimum annum ingressus, evaderet: denique ut tantum gloriae caelestis adipisceretur, quantum virgo pientissima, Pazziorum decus, in caelo vix esse credidisset. Vere igitur felices habendi quotquot a primo tempore aetatis Ecclesiam vereri ac diligere assueverint ut matrem, audire prona voluntate ut magistram, sequi animo fidenti ut ducem. — Talem in vobis animum ac voluntatem, dilecti filii, ut Deus usque ad extremum tueatur, rogamus impense: itaque futurum divina bonitate confidimus.

Est autem cum Ecclesia romanus Pontifex necessario coniunctus, quia unde ille abest, ibi vera Ecclesia esse non potest: Ubi Petrus, ibi Ecclesia. Ex quo consequitur obsequium et amorem Ecclesiae non posse ab obsequio et amore Pontificis separari. Nunc vero post procellas novissimi temporis, satis cognita vobis indigna nec ferenda conditio romani pontificatus. Quem quidem cum liberum praedicant, sincerum libertatis iudicium adulterant: quaenam enim ista libertas est, quam dare, adimere alieni est arbitrii? Inter crebras rerum politicarum vices haec ipsa ad Nos adeundi facultas omnino potest ad eorum voluntatem, qui imperant interire. Recte vobis cordi iura Nostra dixistis paulo ante futura: sunt enim et vestro et bonorum omnium suffragio patrocínioque dignissima. Sed tamen cura sit hunc ex urbana peregrinatione fructum capere, ut unusquisque vestrum Sedi Apostolicae etiam coniunctius adhaereat. Ex Urbe vero reduces, efficite ut similia pietatis sensa apud plures exemplo operaque vestra propagentur: coniunctisque animis, omni ratione legitima pro pontificatu romano contendite: ex hac quippe caussa prosperus Ecclesiae cursus, religionis incolumitas, ipsa tranquillitas commoti orbis magnopere pendet. Intereaque divinorum munerum auspicem, et paternae Nostrae benevolentiae testem, vobis, familiis, societatibusque vestris universis apostolicam benedictionem peramanter in Domino impertimus.

3009

1891

A vallás- és közokt. m. kir. ministertől. 46808. szám. A magyar kir. pénzügyministerium által a családi értesítők bélyegkötelezettsége tárgyában kibocsátott s f. évi okt. hó 8-án 52889. sz. a. kelt átiratával velem is közölt hirdetményt van szerencsém a főtiszt. főhatóságnak oly tiszteletteljes kéréssel megküldeni, hogy azt

(De tymbro
philyrarum
familiarium.)

az anyakönyvvezető lelkészekkel mihez tartás végett közölni méltóztassék. — Budapest, 1891. évi október hó 16-án. Gr. Csáky. Valamennyi róm. és gör. kath. egyházmegye főtisztelendő főhatóságának. Másolat — mása 52889. számhoz. Hirdetmény a családi értesítők bélyegkötelezettsége tárgyában. 1875. évi december hó 4-én 50711. sz. a. kelt s a bpesti Közlöny 1876. évi folyamának 2. számában közzétett hirdetmény ezennel hatályon kívül helyezettik és helyébe összhangzásban a jelenleg érvényben levő véderő törvény (1890. évi VI. t. cz.) rendelkezéseivel egyöntetű eljárás végett következők jelentetnek ki: A „családi értesítők“ mint összesített anyakönyvi kivonatok és szabályok (1885. évi) hiv. összeállításának kiegészítő részét képező illetéki díjjegyzék 6. tételéhez tartozó jegyzet első bekezdése értelmében annyszor igénylik a törvényes 50 krnyi bélyegilletéket, a hány születési (keresztelési) — esketési vagy halálozási eset az anyakönyvnek alapján azokba tanusittatik. Kivételnek: I. Azok a „családi értesítők“, melyek oly bélyegmentes folyamodványokhoz csatoltatnak, melyekben a) a védkötelesek a katonai (honvédségi) rendes szolgálati kötelezettség alóli felmentés kedvezményért törvényes indokok (1889. évi VI. t. cz. 31, 32, 33 és 34. §-ai) alapján vagy melyeket b) a szabadságolt katonák (honvédek) nőülési engedélye kieszközléseért esedeznek. Az ily czélokra szükségelt családi értesítők bélyegmentesen állíthatók ki, mert maguk az említett folyamodványok is bélyegmentesek. Multhatatlanul megkivántatik azonban, hogy eme bélyegmentes értesítőkre a kiállító azt a czélt, melyre azokat kiállította, valamint az illető félnek a nevét feljegyezze. E feljegyzés elmulasztása az illetékszabályok 117. §-ának 3. pontja szerint minősítendő s a 118. §-ban megállapított bírsággal büntetendő, kisebb kihágást képez. II. Azok a „családi értesítők“, melyek oly bélyegköteles folyamodványokhoz csatoltatnak a) valamely védköteles a véderőről szóló 1889. évi VI. t. cz. 34. §-ának utolsó előtti bekezdése értelmében engedélyezhető szabadságért vagy b) az állításkort még el nem ért egyén vagy már az állítás köteles korban álló de még be nem sorozott valamely védköteles kivételes nőülési engedélyért vagy c) a tényleges hadszolgálatban álló egyén szabadságoltatásért esedezik; végre III. oly „családi értesítők“, melyek a bíróság által a védkötelesek hagyatéki tárgyalásnál a családi viszonyuk megállapíthatása végett bekivántatnak. A II. és III. alatt említett családi értesítők tekintet nélkül az azokban foglalt születési (keresztelési), esketési és halálozási esetek számára ivenként csak 50 krnyi bélyeggel látandók el. Budapest, 1891. október hó 8-án. M. kir. pénzügyministerium. A hivatalos másolat hitelül: Budapest, 1891. október hó 9-én. Pasch E. s. k. kiadó. A másolat mása hiteül: Grabotsay Adolf, aligazgató.

3010

1891.

(De taxis
fundo subs.
regnic.
docentium
annuis rite
persolvendis.)

Azon meleg érdeklődésnek, mely egyházmegyém papjait és tanítóit a „magyarországi latin és görög szertart. róm. kath. tanítók Segélyalapjának“ kezdődő és tova fejlődő ügye körül oly dicséretre méltóan sorakoztatta, megfoghatkozása jelentkezik azon tünetben, hogy a nevezett se-

gélyalap pártoló és rendes tagjainak évi járulékai nemcsak rendesen be nem fizetnek, hanem némelyek részéről teljesen elhanyagoltatnak.

A mely szomorú tapasztalat míg egyrészt, tekintve azt, hogy a tanítók érdekeinek emelkedése a segélyalap minél nagyobb mérvű támogatásának feltételével összeforrvan van, minden tanügybarátot méltó aggodalomba ejt; más részt a tagsági díjak befizetésének mindinkább fokozódó fogyatékosága szemben azon áldozatkészséggel, mely egyházmegyém papjait és tanítóit a segélyalap ügye iránt, mikor ez csak még a jó reménység stádiumában volt, fellelkesítette, most mikor a segélyalap immár életrevalóságának a mindszelesebb körbe terjesztett segélyezéseivel évenként elismerésre méltó jeleit adja, érthetetlen is.

Ezen tünettel szemben nem mulaszthatom el, hogy a Segélyalap ügyét úgy általánosan kath. tanügyünk, mint különlegesen kath. tanítóink érdekében is buzgóbb pártolás oltalma alá helyezni ne törekedjem, és az érdekeltek figyelmét a tagsági díjak pontosabb fizetésére ne irányítsam.

Ismeretes ugyanis, hogy a Segélyalap alapszabályainak 15. §-a értelmében „az alap jótéteményeire az ösztöndíjak kivételével csak azon rendes tagok, illetőleg gyermekiek, özvegyeik, árváik tarthatnak igényt, kik évi 50 krnyi tagsági díjait legalább 5 éven át befizették;“ a 16. §. értelmében pedig „oly rendes tagok, kik 50 krnyi tagsági befizetéseket két egymás után következő évben elmulasztják, tagsági jogukat elvesztik“ és a segély-alap jótéteményeire való igényöket vissza csak úgy szerezhetik, ha a segélyalap tagjai közé újból belépven, tagdíjaikat 5 éven át rendesen fizetik. A mely rendelkezések, nehogy eddigi befizetéseik rájuk haszon nélkül maradjanak, kell hogy a rendes tagoknak tagsági díjaik pontos fizetésére ösztönzésül szolgáljanak. Másrészt pedig oly rendes tagok, kik a két évi tagsági díjak befizetésének elmulasztása által tagsági jogukat elvesztették, a segély-alap központi bizottságának kivételes kedvezményéből a tagsági jogfolytonosság sérelme nélkül a hátralékos tagdíjak utólagos befizethetésére engedélyt nyerve, ezt saját érdekekben igénybe venni siessenek.

Miért is felhívom egyházmegyém tisztelendő plébánosait, hogy e részben magok is áldozatkész példával előljárván jelen körintézményemnek tanítóikkal leendő közlése mellett őket folyó és hátralékos tagsági díjaik befizetésére buzdítani törekedjenek, a tanító egyletek, illetve alesperesi kerületek keblében működő alapgyűjtő és kezelő bizottságok elnökeit pedig felhívom, hogy a tagsági díjak befizetése körül mutatkozó késedelmesség és lanyhaság okairól az orvoslás módzatai iránti javaslataik kíséretében hozzám beható jelentést tenni sziveskedjenek.

3011

1891.

Programmatum Consociationis Altaris Budapestinensis unum exemplar (Consociatio Altaris Budapestinensis cuilibet districtui sub /. advolutum palam faciet, qua indefessae activitatis praesentia sit eadem sublimem finem prosecuta. Intuitu beneficiorum, quae ex hac optime merita consociatione quotannis in pauperes ecclesias redundant, dubitare datur.)

non licet, quin e venerabili clero dioecesano hoc quoque anno plurimi sint futuri, qui in subsidium huius consociationis sive stipe, sive gratuita sacrorum in emolumentum eiusdem persoivendorum susceptione succurrendi sacrificium alienum sibi esse haud permittent. Quare sub // dimittuntur schedulae pro inscribendis, quas quisque sacerdotum districtualium in animo destinaverit, ss. intentionibus cum eo, ut easdem directe ad directorem dictae consociationis, vel ad cancellariam episcopalem consignare velint.

3012

1891.

(Augmentum
fundi pensio-
nalis Emer.
Sacerd. e
legato
Josephi
Berecz.)

Gratam posteritati sui memoriam reliquisse Rssmum Josephum Berecz, dum viveret, Cathedralis Ecclesiae Quinque-Ecclesiensis canonicum ad honores et emer. parochum Báttaszékensem venerabili clero dioecesano annuntio. Raro quippe, sed imitatione eo digniore pietatis exemplo idem fundum pensionalem Emeritorum Sacerdotum Dioecesanorum in summa 1200 florenorum suae substantiae haeredem in tabulis ultimae voluntatis scripsit; quod legatum 1200 florenorum actu iam cassae subsidiariae emer. sacerdotum illatum est.

3013

1891

(Concursus
pro statione
cantoris-do-
centis in
Keskend.)

A laskafalusi plébániához tartozó keskendi kántortanítói állomásra f. évi XV. számú körlevélben 2471. sz. a. hirdetett pályázat az ott körülírt feltételek mellett f. évi december hó 15-éig terjedő határidővel megújítatik.

3014

1891

(Concursus
pro statione
cantoris-do-
centis in
Szálka.)

A szálkai r. k. hitközségben a kántortanítói állomás üresedésbe jöven, arra november hó végéig pályázat nyittatik. Jövedelme áll: 1) Két szoba és két konyhából álló lakásból, egy kamra, egy pincze, továbbá egy istállót, félszert és pincze-előcsarnokot magában foglaló melléképületből. 2) Párber fejében kap ez idő szerint 60 telkespár után ugyanannyi nyolczada tiszta búzát; 160 pár kisházás és zsellértől ugyanannyi nyolczada rozsot; lélekpenz fejében minden pártól 10 krt. Minden szőlőgazdás pártól 4 magyar itcze bort. 3) A vasárnapi iskolások tanításáért kap a hitközségi pénztárból 42 frtot. 4) Az uradalomtól 20 köbméter kemény hasábfát, melyet a község hord be és vág meg, melyből azonban az egyik iskolaterem, valamint a vasárnapi iskolások tanterme is fűtendő. 5) Scitovszky-féle alapítvány évi kamata 5 frt 76 kr. 6) Stóla és miseilletékek mintegy 50 frt. 7) Fél hold szőlő. 8) Egy darab rét, melynek évi bérletértéke 50 frt. 9) Hat hold szántóföld, melyet a kántortanító maga műveltet. 10) Ismét két hold szántóföld, melyet a község művel meg és a terményt behordja. 11) Beltelek, melyet egy 1024 □ méter kitűnő konyhakert, 320 □ méter gyümölcsös és 900 □ méter luczernás képez. Tannyelv: német-magyar. Kellően felszerelt nyomdák a szálkai r. k. plébánia-hivatalhoz (utolsó posta Mórág) küldendők.

3015

1891

A s z e n t - i s t v á n i r. k. osztálytanítói állomás üresedésbe jövé, ennek betöltésére f. évi deczember hó elsejéig pályázat hirdettetik. Okleveles tanítónők is pályázhatnak. Díjazása : a hitközségtől negyedévi utólagos részletekben és az iskolaszéki pénztárnok által rendesen kiszolgáltatva 316 frt, a tandíjból pedig 16 frt. Butorozatlan, különben egészen tisztességes és egészséges szobája belül fűlő kályhával az iskolaépületben van. Kántori segédkezésre nincs kötelezve. Az állomás a választás után legrövidebb idő alatt elfoglalandó. A kérvények Szent-Istvánba (u. p. Baranya-Löcs) a r. k. plébánia-hivatalhoz intézendők. A tannyelv német és magyar.

(Concursus
pro statione
docentis in
Szt.-István.)

3016

1891

A magyar-hertelendi plébániához tartozó E g y h á z b é r fiókközség kántortanítói állomására pályázat hirdettetik. Ezen állomás jövedelme : 1) Szabad lakás, mely áll két szobából, egy konyhából, pinczéből, egy melléképületből, minden jó karban, s $\frac{1}{4}$ holdnyi kertből. 2) 17 hold jó minőségű szántóföld, ebből $\frac{1}{4}$ hold rét, melyeket a tanítónak magának kell gondoznia. 3) Minden telkes pártól $\frac{1}{8}$ buza — 33 mérő. 4) 6 öl hasábfű a papnöveldei uradalom erdejéből, a község által megvágva és a helyszínére állítva ; Egyházbér és Bodolla községek erdejéből $1\frac{3}{4}$ öl fa iskolafűtésre. 5) Egyházbér községtől 9 régi mázsa széna és Bodolla községtől 8 régi mázsa széna, 6) Minden szőlősgazdától pár után 6 itcze bor = körülbelül 10 akó. 7) Stóla fejében átlag 5 frt. 8) Párpénz telkesek után 16 kr., kisházak és zsellérek után 50 kr. = 30 frt. 9) Minden iskolás gyermek után 20 kr. = 10 frt. 10) Ismétlő iskolások után 20 frt. 11) Boldogult Laubhaimer Ferencz apát-kanonok alapítványa után 11 frt 92 kr. 12) Az iskola évenkénti meszeltetése. Pályázati határidő f. évi deczember 13. Tannyelv : magyar. Folyamodványok a magyar-hertelendi plébánia-hivataihoz intézendők.

(Concursus
pro statione
cantoris do-
centis in
Egyházbér.)

Adalbertus Nagy em. parochus Vaszarensis et Antonius Rang, em. parochus Kis-Asszonfaensis cum annua pensione 600 fl. ab initio anni affuturi liquidanda albo Emeritorum Sacerdotum Dioecesanorum votis Districtuum congruenter adscripti sunt; Stephanus Takács cooperator Kis-Asszonyfaensis nominatus est administrator ibidem; Desiderius Neumayer cooperator Berementensis nominatus est administrator parochiae Lues tam in temporalibus, quam in spiritualibus; Michael Horváth missus est cooperatore Harkanovei ad Berement.

(Personalia.)

Datum Quinque-Ecclesiis, die 14. Novembris 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

3284

1891

Notum suppono Venerabili Clero Dnum Franciscum Várady operi ^(Monographia Cottus Baranya.) concinnandae „Monographiae Cottus Baranya“ semet accinxisse, in quo pro indole rei materia ecclesiastici argumenti virilem sibi partem vindicat. Quamobrem consilium istud laudabile haud minus, quam arduum erga preces auctoris benevolae attentioni DD. Parochorum praesertim curam parochiarum in Cottu Baranya exercentium commendandum inveni nullus dubitans, quin a suprafato auctore requisiti prona alacritate sint data et clarificationes circa idmodi speciatim negotia suppeditaturi, quorum in litteratura ad hanc rem spectante exiguum, vel plane nullum vestigium est.

3285

1891

A somberekí plébániához tartozó rácz-görcsönyi fiókközségben ^(Concursus pro statione cantoris-do-centis in Rácz-Görcsöny.) megüresedett kántortanítói állomásra f. évi december 21-ig pályázat nyittatik. Javadalmazása a következő: 1) tisztességes lakás, 2½ hold legelő föld, ½ hold szőlő, körülbelül 500 □ öl rét és egy kis konyhakert; 2) minden ház után ¼ mérő buza, ¼ mérő rozs, ¼ mérő morzsolt kukoricza, 2 itcze bor és 10 kr, van pedig 85—90 ház; 3) Minden tanulótól (90—100) 50 kr; 4) vasárnapi oktatásért 31 frt 50 kr; 5) 4 öl fa, melyből az iskola is fűtendő. A kisházások buza helyett is rozsot adnak, a zsellérek pedig (van 15) csak 50 krt fizetnek; malomfuvart a község szolgáltat. Oktatási nyelv: német-magyar. Személyes megjelenés a pályázat ideje alatt kéretik, a tanító-választás december 21-én d. e. 10 órakor történik. Az állomás azonnal elfoglalandó. A kellőkép felszerelt folyamodványok a kerületi tanfelügyelőhöz Babarczra küldendőek.

3286

1891

Duna-Szekesőn a r. k. iskolánál egy osztálytanítói állomás ürese- ^(Concursus pro statione docentis in D.-Szekeső.) désbe jöven, arra f. évi december hó 20-ig pályázat hirdettetik. Fizetése 450 frt öt-öt évi 50 frtos pótlékkal, míg a 600 frtot meg nem haladja. Ezért tartozik ismétlő iskolát is tartani, nem különben a kántori teendőkben is segédkezni. Tannyelv: magyar-német. A kellően felszerelt folyamodványok a d.-szekesői r. k. plébániahivatalhoz (posta helyben) küldendőek.

A. R. D. Joannes Erdélyi, VADiaconus Distr. Dárdaensis et pa- ^(Personalia.) rochus Herczeg-Szőllősen-sis praesentatus est parochus Lakócsaensis.

Geysa Várady capellanus castrensis II. Cl. in eadem qualitate trans-
latus est e Temesvár ad Sarajevo; Josephus Kovács missus est cooperator
e Gyula-Jovánca in Szakály.

Quinque-Ecclesiis, die 7. Decembris 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

XX.

3456

1891

A vallás és közokt. m. kir. Ministertől. 50325. szám 1891. A hazai ipar fejlesztésének érdekében, de az iparművészeti czikkeért évenként külföldre vándorolni szokott összegeknek hazai iparczikkekre fordítása érdekében is szükségesnek tartom, a főhatóság becses tudomására hozni, hogy Hölzl Mór szobrász Bártfán szobrászműhelyet s ezzel kapcsolatosan iskolát tart fenn. A nevezett művész, ki a bártfai templom helyreállításánál a faszobrász-munkákat Steindl építész tanár megbízásából teljes megelégedésre igen ügyesen és lelkiismeretesen végezte, bizonyította, hogy a reá bízott s kész tervek után készített munkák, eddig a külföldről importáltakkal az összehasonlítást úgy kivitel, mint árszabás tekintetében sikerrel állják ki. Ezek alapján a nevezettet a főhatóságnak oly megjegyzéssel ajánlom becses figyelmébe, hogy a nevezettnél teendő megrendelések által nem tisztán az ő személyes hasznát mozdítandja elő, hanem a magyar művészi iparnak eddig nagyon elhanyagolt s a fejlesztésre immár igen sürgősen reászoruló ágát, az egyházi faszobrászatot részesíti méltó pártfogásban. Budapest, 1891. évi december hó 7-én. Gróf C s á k y s. k.

(De productis
scholae xylos-
culpturisticae
Bártfaensis.)

3457

1891

A vallás- és közokt. m. kir. Ministertől. 44969. szám 1891. Az országos méhészeti felügyelő és a méhészeti vándortanítók 1890-ik évi működésükről szóló jelentései arról tanuskodnak, hogy a kormánynak az okszerű méhészet terjesztése érdekében kifejtett akciója már eddig is szép eredményeket mutathat fel. Az 1890-ik év őszén 371 820 méhesalád volt az országban, tehát 28,823 családdal több, mint a megelőző 1889-ik évben. A méhtermékek összes értéke az 1890-ik évben 652,185 frt volt, tehát 37.933 frttal több, mint a megelőző évben. Ez adatokból a méhészet folytonos emelkedése konstatálható. Ezen örvendetes eredmény elérésében kétségen kívül nagy részök van azon tanítóknak, a kik méhészettel foglalkozván, azt a tanulókkal és néppel megismertetik és terjesztik. A méhészeti vándortanítók némelyike ki is mutatja, hogy a hol a méhészet fejlődik, ottan azt a tanítóknak lehet köszönni. Mindazonáltal e részben még igen sok hiány találtatott. A tanítóknak még csak igen kis töredéke mutat valódi érdeklődést ezen úgy nemzetgazdaságilag, mint az illetőknek saját érdekében fontos ügy iránt. Így péld. az V. ker. vándortanítója jelentése szerint kerülete harmadfelezer tanítója közül csupán 251 foglalkozik méhészettel. A tanítóképezdek nagy részében a méhészet gyakorlati oktatásához szükséges felszerelés még mindig hiányzik, sőt helylyel-közzel az igazgatók nem is vették szívesen a vándortanítók megjelenését. E tapasztalatok következtében

(De re apiarum
regnicolari.)

van szerencsém a főhatóságot felkérni, hogy a főhatósága alatt álló népiskolák tanítóit az okszerű méhészet gyakorlására és terjesztésére és a népiskola felső osztályaiban, de főleg az ismétlő iskolában való tanítására buzdítani, egyben figyelmeztetni méltóztassék, hogy a földmivelésügyi miniszter ur utasítása folytán az orsz. méhészeti felügyelőség Buziáson azon tanítóknak, a kik az okszerű méhészethez szükséges alapismereteket óhajtnák megszerezni, addig is, míg a vándortanító méhesöket megtekinti és őket a méhészetbe alaposan bevezeti, megkeresésre és átvételi elismervényre egy e czélra összeállított rövid füzetet küld meg díjmentesen. A mennyiben pedig főhatósága alatt tanítóképezde is állana, méltóztassék lankadatlanul oda hatni, hogy az okszerű méhészetnek a képezdében való tanítása érdekében 1889. évi december hó 16-án 31752. és 1890. évi november hó 2-án 34205. sz. a. kiadott körirataimban foglaltaknak a tanítóképezde a legpontosabban eleget tegyen és az e részben még található hiányok mielőbb elenyésztesse. — Budapest, 1891. évi november hó 29-én. — Gr. Csáky.

3458

1891

(De datis statisticis pro fundo regnic. pension. et pupillari docentium praestandis.)

A vallás és közoktat. m. kir. Ministertől. 56167, szám 1891. Az országos tanítói nyugdíj és gyámalap érdekében szükségelt adatok egybegyűjtése végett valamennyi kir. tanfelügyelőnek kiadott körrendeletnek és a kívánt adatok bejegyzésére szolgáló nyomtatvány egy-egy példányát tisztelettel s oly kéréssel küldöm meg a főhatóságnak, hogy a hatósága alatt álló minden egyes hitközség elöljáróságának, valamint az ott alkalmazott tanítóknak méltóztassék elrendelni, hogy a kir. tanfelügyelők által hozzájuk küldött nyomtatványok rovatait haladéktalanul lelkiismeretes pontossággal töltsék ki és a kitöltött nyomtatványokat legkésőbb 1892. év január 15-ig a kir. tanfelügyelőhöz küldjék vissza. Budapest, 1891. évi december hó 12-én. Gróf Csáky s. k.

A vallás és közokt. m. kir. minister 1891. évi december hó 12-én 56167. sz. a. kelt s valamennyi kir. tanfelügyelőséghez intézett rendeletének mása: Oly czélból, hogy az országos tanítói nyugdíj- és gyám-alap javára 1892. évre beszedendő járulékok kivetése a jelenlegi állapotnak teljesen megfelelő módon eszközölthetessék, szükséges hogy az állam, a kincstár, a községek, felekezetek, társulatok vagy magánosok által fenntartott elemi és felső nép-, polgári, alsófoku kereskedelmi, iparos, vinczellér- és földmiveléiskoláknál, a tanítóképezdék mellett fenálló gyakorló iskoláknál, valamint az emberbaráti intézeteknél fenálló, szóval minden tanfolyamuknál fogva a népoktatási tanintézetek körébe tartozó iskoláknál, végre az óvódák és gyermekkerteknél rendszeresített tanítói, illetve óvói állomások száma az azokkal egybekötött javadalom a nyugdíjba beszámítandó illetmények pontos elkülönítése mellett, végre az egyes állomásokon ez idő szerint működő tanítók kimutattassanak. Ennélfogva felhivom czímedet, hogy a jelzett tanintézetek fenntartóinak illetőleg az ezeket képviselő közegeknek az ./. alatt ide mellékelt nyomtatványokból annyi példányt küldjön meg, a hány tanítói állomás van az illető

intézetnél rendszeresítve, tekintet nélkül arra, akár kötelezve volt eddig az illető iskola fenntartója az országos tanítói nyugdíjintézethez hozzájárulni, akár nem. A nyomtatványok az iskolafenntartók által a kitöltésre vonatkozó megjegyzések figyelembe vétele mellett kitöltendő és legkésőbb 1892. év január 15. czimedhez visszaküldendő. Czimed tartozik az ily módon nyert adatokat a 2 % alatti nyomtatványokból készitendő kimutatásba adóhivatalonként csoportosítva, betűsoros rendben bevezetni és azt a kitöltött s a gyűjtőív sorszámaival megjelölendő nyomtatványokkal együtt 1892. év január 31-ig múlhatlanul hozzám felterjeszteni. A másolat hitelül: G r a b o t s a y A d o l f aligazgató.

3459

1891

A vallás- és közokt. m. kir. Minisztertől. 49746. szám. A kizárólag fiuk számára berendezett kir. javítóintézetek iskoláinak a nyilvános elemi népiskolákkal egyenlőknek elismerése tárgyában f. évi márczius hó 31-én 51912/1890. sz. alatt kelt rendeletemet, figyelemmel arra, hogy az ezen iskolákban tantszerűleg elvégzett tananyag jóval felülmúlja a nyilvános elemi népiskolákban megszabott anyagot, ezennel oda módosítom, hogy a kir. fiu-javító intézetek iskolái felső tanfolyamának második osztályában nyert bizonyítványok az ipari vagy gazdasági szaktanítással egybekapcsolt felső népiskolák harmadik osztályának elvégzéséről szóló bizonyítványokkal tekintessenek egyenlő értékűeknek. Erről van szerencsém a főtiszt. főhatóságot tudomás végett értesíteni — Budapest, 1891. évi december 13-án. — G r. C s á k y s. k.

(De valore testimoniorum schol. reg. institutorum correctionalium.)

3485

1891

Notum reddo Venerabili Clero dioecetano fundum pensionalem Emer. Sacerdotum 600 florenis per Rssmum D. J o a n n e m L e c h n e r, abbatem, canonicum eo pacto oblati, ut summa haec cum 600 florenis antea iam hunc in finem numeratis in redemptionem elevatae ratae pensionalis annuae inserviat, auctum esse.

(Augmentum fundi pension. Emer. Sacerd. ex oblatio Rss. Joannis Lechner)

3460

1891

A szent-istváni róm. kath. osztálytanítói állomás betöltésére a pályázat az egyházmegyei körözhvények f. é. 127. lapján 3015/1891. szám alatt foglalt feltételek mellett az 1892. év január hó 10-ig meghosszabbíttatik.

(Concursus pro statione docentis in Szent-István.)

3461

1891

A Szederkényi fiók községi róm. kath. iskolánál az osztálytanítói állomás üresedésbe jöven, ennek betöltésére 1892. évi január 15-ig pályázat hirdettetik. Díjazása évi 300 forint, 8 meter fa és az iskolában egy szobából álló lakás. A tan nyelv német és magyar. Kántori segédkezésre is köteles. A kérvények Mária-Kémendre a r. k. plébánia-hivatalhoz küldendő.

(Concursus pro statione docentis in Szederkény.)

(Personalia.)

Rssmo D. Joanne Lechner abbate, canonico a munere fisci consistorialis erga suas preces relevato nominatus est fiscus consistorialis Rssmus D. Josephus Wurster, canonicus hon., professor iuris canonici; D. Franciscus Köhler, professor studii biblici nominatus est advocatus pauperum; D. Antonius Szücs, parochus Villányensis praesentatus est parochus ad Kis-Asszonyfa; D. Desiderius Radó, cooperatur V.-Ecclesiensis ad s. Augustinum institutus est parochus Herczeg-Szóllósenis.

Quinque-Ecclesiis, die 23. Decembris 1891.

Ferdinandus, m. p.
episcopus.

CONSIGNATIO OBOLORUM PETRI

DE ANNO DOMINI 1891.

I. E foundationibus perpetuis:

	n.	cr.
1. Census foundationis parochi Spiltiner	737	26
2. Census foundationis Illmi Francisci Troll	550	—
3. Census foundationis parochi Hujman	10	75
4. Census foundationis parochi Mike	2	75
5. Census foundationis parochi Gregorii Andrin	18	02
Universim :	1318	78

II. Ex oblatiis Cleri gremialis non curati:

	S e m e s t r i :				Summa:	
	I.		II.		fl.	cr.
	fl.	cr.	fl.	cr.		
Excellmus ac Rssmus D. Praesul	100	—	100	—	200	—
Illmus D. Franciscus Sláby	—	—	6#	—	6#	—
Illmus D. Carolus Fesztl	—	—	4#	—	4#	—
Illmus D. Franciscus Troll	—	—	4#	—	4#	—
Rssmus D. Aloysius Girk	—	—	4#	—	4#	—
” ” Stephanus Zsinkó	—	—	3#	—	3#	—
” ” Antonius Dobszay	—	—	3#	—	3#	—
” ” Stephanus Szeifricz	—	—	3#	—	3#	—
” ” Antonius Walter	—	—	5#	—	5#	—
” ” Joannes Lechner	—	—	3#	—	3#	—
” ” Josephus Szeredy	—	—	3#	—	3#	—
” ” Josephus Wurster	2	50	2	50	5	—
AR. D. Michael Gundy	—	50	—	50	1	—
R. D. Paulus Stark	—	25	—	25	—	50
AR. D. Joannes Rézbányay	2	50	2	50	5	—
R. D. Josephus Warga	—	50	—	50	1	—
R. D. Franciscus Cserta	1	50	1	50	3	—
AR. D. Julius Vajdits	—	—	1#	—	1#	—
R. D. Josephus Brem	—	50	—	50	1	—
R. D. Aloysius Döbrössy	—	50	—	50	1	—
R. D. Carolus Körmendy	1	—	1	—	2	—
AR. D. Franciscus Köhler	1	—	1	—	2	—
AR. D. Josephus Pozsgay	5	—	5	—	10	—
R. D. Franciscus Romáisz	1	—	1	—	2	—
AR. D. Ludovicus Szilvek	1	—	1	—	2	—
AR. D. Ignatius Glatt	1	50	1	50	3	—
R. D. Josephus Rézbányay	1	—	1	—	2	—
R. D. Nicolaus Ujváry	1	50	1	50	3	—
R. D. Franciscus Fent	1	—	1	—	2	—
R. D. Franciscus Hanuy	1	—	1	—	2	—
Alumni Seminarii	3	63	4	—	7	63
Summa :					255	13
					39#	—

P a r o c h i a e :	E f i s c i s E c c l e s i a r .		A P a r o c h o		A C o o p e r a t .		A f i d e l i b u s				Summa							
	S e m e s t r i :																	
	I.		II.		I.		II.		I.		II.							
	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.				
Duna-Földvár	5	—	5	—	5	—	5	—	1	—	1	—	3	—	3	—	28	—
Duna-Szekcső	1	—	1	—	1	—	1	—	50	—	50	—	96	6	11	—	12	07
Egerágh	2	—	2	—	1 50	1 50	—	—	50	—	50	—	2	—	1 96	—	11	96
Értény	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	6	—
Fadd	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	50	—	1	—	1	—	6	50
Feked	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Felső-Iregh	1 50	1 50	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	45	—	41	—	13	86
Felső-Mindszent	2 50	2 50	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
Felső-Nyék	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Garé	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	6	—
Gödre	2	—	2	—	50	—	50	—	—	—	50	—	1	—	50	—	7	—
Görcsöny	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	50	—	50	—	5	—
Grábóc	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	6	—
Gyula-Jováncza	1 50	1 50	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	93	—	96	—	6	89
Harcz	—	50	—	50	1 10	1 15	—	—	—	—	—	—	1 46	—	93	—	5	64
Harkanovci	1 25	1 25	50	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1 50	1 50	—	—	7	—
Herczeg-Szőlős	2	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	1 73	—	60	—	9	33
Hetvehely	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	20	—	20	—	2	40
Himesház	1 50	1 50	2	—	2	—	—	—	50	—	50	—	50	—	50	—	9	—
Hird	2	—	2	—	1 24	1 24	—	—	—	—	—	—	26	—	26	—	7	—
Hosszu-Hetény	1	—	1	—	3	—	3	—	—	—	—	—	1	—	1	—	10	—
Hőgyész	2 75	2 75	2 50	2 50	—	—	50	—	50	—	50	—	23 45	5 #	15 05	—	50	—
Ibafa	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	1 10	1 30	—	—	4	40
Izsép	1	—	1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	50	—	50	—	7	—
Jánosi	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Kajdacs	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	50	—	45	—	30	—	3	25
Kakasd	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1 47	—	6	47
Kánya	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	50	—	50	—	3	—
Kárász	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	50	—	50	—	5	—
Keszű	1 50	1 50	1 50	1 50	—	—	—	—	—	—	—	—	1 20	1 22	—	—	8	42
Kis-Asszonyfa	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	8	—
Dis-Dorog	1	—	1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	80	—	80	—	7	60
Kis-Falud	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	62	—	45	—	5	07
Kis-Székely	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	30	—	30	—	4	60
Kocsola	1 50	1 50	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1 26	—	7	26
													Lat.		641	44		
															5#			

[illegible]

P a r o c h i a e :	E f f i s i o i s E c c l e s i a r .		A P a r o c h o		A C o o p e r a t .		A f i d e l l i b u s		Summa								
	S e m e s t r i :																
	I.		II.		I.		II.		I.		II.						
	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.	fl.	cr.			
										Translati :	1537 5#	68					
Szakcs	1	50	1	50	2	—	2	—	50	—	80	—	60	9	40		
Szalatnak	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	27	—	24	2	51		
Szálla	1	—	1	—	—	50	—	50	—	—	25	—	26	3	51		
Szászvár	8	—	5	—	3	—	2	50	1	—	50	—	—	20	—		
Szebény	1	50	1	50	1	—	1	—	50	—	75	—	25	7	—		
Szegzárd (Belváros)	2	50	2	50	5	—	5	25	1	—	11	30	4	25	32	80	
Szegzárd-Ujváros	1	50	1	50	1	—	1	—	—	—	12	—	13	30	—		
Szent-Dienes	1	50	1	50	1	58	1	33	—	—	92	2	17	9	—		
Szent-György	2	50	2	50	1	—	1	—	—	—	50	—	50	8	—		
Szent-István	1	—	1	—	—	50	—	50	—	—	63	—	56	4	19		
Szent-Iván	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	69	—	91	5	60		
Szent-Lőrincz	1	—	1	—	1	50	1	50	—	—	40	2	—	7	40		
Szigetvár	2	—	2	—	1	—	1	—	25	—	25	3	97	1	02	11	49
Tamási	1	—	1	50	1	50	1	50	50	—	7	84	5	28	19	62	
Tengőd	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	10	—	20	2	30		
Tevel	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	2	—	1	97	7	97	
Tolna	3	—	3	—	2	50	2	50	1	—	5	—	6	50	24	50	
Tolna-Szántó	—	50	—	50	1	50	1	50	—	—	1	66	—	94	6	60	
Tót-Keszi	1	50	1	50	1	25	1	25	—	—	1	57	2	—	9	07	
Vaiszló	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	—	—	2	—	
Valpo	4	50	4	50	1	50	1	50	1	—	8	—	6	—	28	—	
Varasd	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	25	1	32	6	57	
Várdomb	1	—	1	—	—	50	—	50	—	—	1	55	1	13	5	68	
Vásáros-Dombó	2	—	2	—	2	—	2	—	50	—	1	50	1	50	12	—	
Vaszar	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	20	—	30	2	50		
Veliškovci	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	50	—	50	3	—		
Véménd	1	—	1	—	—	50	—	50	—	—	1	50	1	50	6	—	
Viljevo	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	60	—	70	5	30		
Villány	1	—	1	—	1	75	1	75	—	25	—	—	—	6	—		
Vókány	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	2	36	1	21	7	57	
Vörösmarth	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	50	2	—	7	50	
Závod	2	—	2	—	—	50	—	50	—	—	30	—	30	5	60		
Zomba	—	—	—	—	2	50	2	50	—	—	3	—	3	—	11	—	
Summa :												1867 5#	36				

IV. E censibus intercalaribus et privatis oblati.

1. Census intercalares usque 31. Decemb. 1891.	9 fl. 38 cr.
2. Legatum † Rosaliae Szabó, par. 5-Eccles. ad BMVP. . .	180 fl. — cr.
Summa :	189 fl. 38 cr.

R e c a p i t u l a t i o :

	fl.	cr.	aurei
I. E foundationibus perpetuis	1318	78	—
II. Ex oblati Cleri gremialis non curati	255	13	39#
III. Ex oblati Cleri curati et fidelium	1867	36	5#
IV. E censibus intercal. et privatis oblati	189	38	—
Summa totalis :	3630 fl.	65 cr.	44#

Datum Quinque-Ecclesiis, die 31. Martii 1892.

Cancellaria Episcopalis.